

T.C.
GAZ OSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İkinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Eğitim Algıları

Hazırlayan
Mehmet KARAKA

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitimde Program Geliştirme Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ergin ERGİNER

TOKAT – 2012

T.C.
GAZ OSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İkinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Eğitim Algıları

Hazırlayan
Mehmet KARAKA

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitimde Program Geliştirme Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ergin ERGİNER

TOKAT – 2012

İlköğretim Öğrencilerinin
Mesleki ve Teknik Eğitim Algıları

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 18 / 01 / 2012

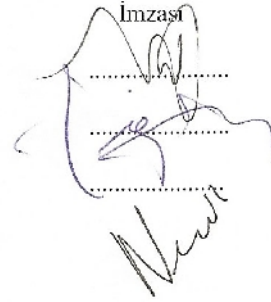
Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Prof. Dr. Hasan Coşkun

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ergin Erginer (Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Necmi Eşgi

İmza

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
18/01/2012 tarih ve 5/110 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul
edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ali AÇIKEL

Mühür
İmza

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yapıldığını ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(18/01/2012)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Mehmet KARAKAŞ

İmzası

.....

TE EKKÜR

Ara tırmam boyunca bana her türlü deste i veren, bana her zaman yol gösteren, tez yazım a amasında en çekilmez oldu um anlarda bile bana tahammül eden, bilimsel duru uyla her zaman örnek olan, çevresindekilere her zaman bir eyler katmayı ilke edinmi , sevgiyi içselle tirmi büyük insan Sayın Yrd. Doç. Dr. Ergin Erginer'e te ekkürü borç bilirim.

Ara tırma esnasında yardımlarını esirgemeyen de erli hocam Yrd Doç. Dr. Aysun Erginer'e, uzman görüş leriyle katkıda bulunan Prof. Dr. Ali Yıldırım'a, Prof. Dr. Kasım Karakütük'e, Ö r. Gör. Zafer Kiraz' a, bana her zaman destek veren ve yardımcı olan de erli sınıf arkada larım Didem Ö rten ve Derya Ölçücüo lu' na, çalı ma esnasında i ya amımda büyük kolaylıklar sa layan ve destek veren Bedestenlio lu lkö retim Okulu idare çalı anları ve ö retmenlerine, tez a amasında uzakta olsa da telefonlarını esirgemeyen biricik kuzenim lke E 'e, nice oyunları beraber bitirdi im, ya amımın her anında derin izleri olan de erli kuzenim ve dostum smail E 'e, çok uzaklarda erefli ö retmenlik mesle i görevini yapan, çalı malarım sırasında daima moral veren sınıf arkada ım Eren Alada 'a te ekkürlerimi borç bilirim.

Ya amımda büyük katkıları bulunan, iyi günde ve kötü günde yanımda olan canım karde im Sibel Karaka Ceylan'a, yo un çalı ma temposunda bana her türlü deste i sa layan sevgili annem Süheyla Karaka 'a, ya amım boyunca bana bir arkada gibi davranan ve felsefesiyle kendine hayran bırakan babam Bekir Karaka 'a te ekkür ederim.

Tokat, ubat 2012

THAF

Sevgili Aileme

ÖZET

Bir ülkenin en önemli kaynaklarından biri yeti tirdi i nitelikli insan gücüdür. Nitelikli insanları yeti tirmede ise mesleki e itim en etkili yollardan biri olarak görülmektedir. Günümüzde mesleki e itimin önemi üzerinde durulmakta ve bu alanda gelece e yönelik bir çok reform yapılmaya çalı ılmaktadır. Özellikle mesleki e itime olan ilginin arttırılması ve mesleki e itimin yaygınla tırılması için çe itli adımlar atılmaktadır. Bireylerin mesleki e itime ilk adımlarını atmadan önce mesleki e itim hakkındaki dü ünceleri, yargıları ve ihtiyaçlarının belirlenmesinin önemli oldu u dü ünülmektedir. Bu sebeple mesleki e itim veren liselere geçi ten önce ilkö retim ö rencilerinin mesleki ve teknik e itim hakkındaki algılarının bilinmesi önemlidir.

Nitel olarak desenlenen bu çalı mada ilkö retim ö rencilerinin mesleki ve teknik e itim hakkındaki algılarının belirlenmesi amaçlanmı tır. Tokat Merkezde bulunan farklı sosyo ekonomik düzeye sahip olan 10 farklı ilkö retim okulundaki 846 8. sınıf ö rencisi çalı ma kapsamına alınmı tır. Ö rencilere 12 maddeden olu an yarı yapılandırılmı bir anket uygulanmı ve veriler betimsel olarak analiz edilmi tir.

Ara tırmanın sonuçlarına göre, ö rencilerin mesleki e itim veren lise ile akademik e itim veren liseyi birbirinden ayıramadıkları belirlenmi tir. Ö rencilerin en çok gitmek istedikleri lise türü Sa lık Meslek lisesi olarak bulunmu tur. Aynı e kilde ö rencilerin meslek lisesi dendi inde ilk akıllarına gelen lise Sa lık Meslek Lisesi'dir. Ö rencilerin bir kısmının meslek liselerine kar ı olumsuz de er yargılarına ve kavram yanlışlıklarına sahip oldu u görülmü tür. Ö rencilerin lise seçim a masında en çok ailelerinden etkilendikleri en az ise arkada larından etkilendikleri bulunmu tur. Ö rencilerin en çok sahip olmayı istedikleri meslek, ö retmenlik mesle idir. Çalı ma 1 1 nda ö rencilerin büyük ço unlu unun mesleki rehberlik hizmetleri almadıkları

görülmü tür. Buna ra men, ö rencilerin ço unlu u sahip olmayı istedikleri mesle e uygun bir liseye gitmek istemektedirler. Ö rencileri meslek seçiminde en çok etkileyen de i kenin ba arı oldu u sonucuna varılmı tır. Ö rencilerin kendilerine uygun mesle i ilkö retimin farklı dönemlerinde dü ündü ü ortaya çıkmı tır. Ayrıca ö rencilerin bir ço unun mesleki ve teknik e itim hakkında çok ey bilmedikleri ve mesleki ve teknik e itim ile ilgili kavramlar hakkında algılarının çe itlilik gösterdi i görülmü tür.

Anahtar Sözcükler: Mesleki ve teknik e itim, lkö retim 8. Sınıf ö rencisi, meslek, mesleki rehberlik, algı.

ABSTRACT

One of the most important sources of a country is the qualified manpower. Vocational training is considered to be one of the most efficient ways of bring up qualified people. Today, people lay emphasis on the importance of vocational training and many reforms are being made for the future in this field. Some of the steps have been to increase the interest in vocational training and to make it widespread. It is thought to be important that individuals determine their opinions, attitudes and needs related to vocational training before they step into vocational training. Therefore, it is important to know the perceptions of primary school students about vocational and technical education before they start to study in vocational high schools.

The goal of this study figured qualitatively is to determine the perceptions of primary school students about vocational and technical education. 846 8 students from 10 different high schools of different socio-economic levels in the centre of Tokat have been included in the study. The students have been applied a semi-structured survey of 12 articles. A descriptive analysis has been carried out.

According to the results of the study, it has been revealed that the student could not differentiate between high schools of vocational education and high schools of academic education. It has been found out that the school that the students most want to go is Medical Vocational High School. It has been seen that some of the students have misconceptions and negative judgements about vocational high schools. It has been observed that students are most influenced by their parents while they are least influenced by their friends in the selection of high schools. The profession most preferred by the students is teaching. Under the light of the study, it has been determined that most of the students cannot receive vocational guidance. Still, most of

the students want to go to a high school suitable for their professional plans. It has been concluded that the variable that most influences the students in their selection of their vocation is success. It has been revealed that students think of the profession suitable for them in different periods of primary education. It has also been seen that the majority of students have little information about vocational and technical education and they have various perceptions about conceptions related to vocational and technical education.

Keywords: Vocational and Technical Education, K-8 students, vocation, vocational guidance, perception

Ç NDEK LER

ET K SÖZLE ME.....	i
TE EKKÜR.....	ii
THAF.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
Ç NDEK LER.....	viii
TABLÖLAR L STES	xiv
EK LLER L STES	xvii
KISALTMALAR L STES	xviii

BÖLÜM I

GENEL KAVRAMLAR

G R	1
1.1. Mesleki ve Teknik E itim Kavramı	3
1.1.1. Mesleki E itim Kavramı	3
1.1.2. Teknik E itim Kavramı.....	4
1.1.3. Mesleki Teknik E itim Kavramı.....	5
1.1.3. Mesleki ve Teknik E itimin Önemi ve Yararları	5
1.1.4. Mesleki Teknik E itimin Uygulamadaki Türleri ve Mesleki E itim Modelleri	13
1.1.4.1. Mesleki E itim Modelleri	13
1.1.4.2. Çıraklık E itimine Dayalı Sistemler.....	14

1.1.4.3.	Okula Dayalı Sistemler.....	15
1.1.4.4.	Hem Okula Hem İletmeye Dayalı Sistem.....	15
1.1.4.5.	Piyasa Modeli.....	16
1.1.4.6.	Bürokratik Model Devlet kontrollü.....	16
1.1.4.7.	Devlet Kontrollü Piyasa Modeli.....	16
1.1.2.	Mesleki ve Teknik Eğitim ve Genel Eğitimli kişi.....	16
1.1.3.	Mesleki ve Teknik Eğitimin Evrensel Boyutta Gelişimi.....	17
1.1.3.1.	Aile Sistemi(700-1000).....	17
1.1.3.2.	El Sanatları Sistemi(1000-1500).....	18
1.1.3.3.	Lonca Sistemi(1000-1500).....	18
1.1.3.4.	Ev İletmeleri Sistemi(1500-1740).....	18
1.1.3.5.	Fabrika Sistemi(1740-1800).....	19
1.1.3.6.	Otomasyon.....	19
1.1.3.7.	Sibernasyon.....	20
1.1.3.8.	Endüstri Devrimi.....	20
1.1.4.	Mesleki Teknik Eğitimi Etkileyen Önemli Gelişmeler.....	20
1.2.	Türk Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemi.....	28
1.2.1.	Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihsel Gelişimi.....	28
1.2.1.1.	Osmanlı İmparatorluğu Dönemi	29
1.2.1.2.	Cumhuriyet Dönemi	30
1.2.2.	Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim.....	35
1.2.3.	Çıraklık Eğitimi.....	36
1.2.4.	Yaygın Eğitim	37

1.3. Avrupa Birli i Ülkelerinde ve Geli mi Ülkelerde Mesleki ve Teknik	
E itim.....	38
1.3.1. Avrupa Birli i Ülkelerinde Mesleki ve Teknik E itim.....	38
1.3.1.1. Önemli Avrupa Birli i Ülkelerinde Mesleki ve Teknik	
E itim.....	46
1.3.1.1.1. Almanya.....	46
1.3.1.1.1.1. Alman E itim Sistemi.....	48
1.3.1.1.1.2. Alman Mesleki E itim Sistemi.....	49
1.3.1.1.2. İngiltere.....	57
1.3.1.1.3. Fransa.....	59
1.3.2. CEDEFOP Politika ve Faaliyetleri.....	60
1.3.3. Geli mi Ülkelerde Mesleki ve Teknik E itim.....	62
1.3.3.1. Japonya.....	62
1.3.3.2. Avustralya.....	67
1.3.3.3. Amerika Birle ik Devletleri.....	68
1.4. Meslek ve Rehberlik.....	70
1.4.1. İkö retim Ö rencilerinin Mesleki Rehberlik Faaliyetlerinin	
ncelenmesi.....	70
1.4.1.1. Meslek.....	70
1.4.1.2. Dünyada Mesleki Rehberli in Geli imi.....	75
1.4.2. Türkiye’de Mesleki Rehberli in Geli imi.....	82
1.4.2.1. Türkiye’de Mesleki Rehberlik Araç ve Kaynaklarının	
Geli tirilmesi 	84
1.4.3. Meslek Seçimi Konusunda Geli imsel Yakla ım.....	85

1.4.4.	Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler.....	86
1.4.4.1.	Yetenek.....	87
1.4.4.2.	İlgisi.....	88
1.4.4.3.	Meslek Değerleri.....	89
1.4.4.4.	Yetkinlik Beklentisi ve Meslek Seçimi.....	90
1.4.4.5.	Risk Alma.....	90
1.4.4.6.	Psikolojik ihtiyaçlar.....	91
1.4.4.7.	Sosyo- Ekonomik Düzey.....	91
1.4.4.8.	Bağır Güdüsü.....	92
1.4.4.9.	Aile ilişkileri	93
1.4.4.10.	Cinsiyet.....	94
1.4.5.	İlköretimde Mesleki Rehberlik.....	95
1.4.6.	İlgili Araştırmalar.....	99

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1.	Araştırmanın Amacı.....	108
2.2.	Problem Cümlesi.....	108
2.3.	Araştırmanın Önemi.....	108
2.4.	Araştırma Modeli.....	110
2.5.	Çalışma Grubu.....	110
2.6.	Araştırmanın Sayıtları.....	112
2.7.	Araştırmanın Sınırlılıkları.....	112
2.8.	Tanımlar.....	112
2.8.1.	Mesleki Eğitim Yapan Okul.....	112

2.9.	Ara tırmanın Veri Toplama ve Analiz Yöntemleri.....	113

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1.	Ö rencilerin " İkö retimi bitirdi inizde hangi lise türüne gitmek istersin?" Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	116
3.2.	Ö rencilerin " İkö retimi bitirdi inizde a a ıdaki liselerden hangisine gitmek istersin? Birini seçiniz, yoksa di er kısmına açıkça yazar mısın." Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	119
3.3.	Ö rencilerin "Meslek lisesi dendi inde aklına ne geliyor?" Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	120
3.4.	Ö rencilerin "Meslek lisesi deyince ilk hangi lise aklına geliyor?" Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	126
3.5.	Ö rencilerin " A a ıdaki lise türlerinden hangilerinin meslek lisesi oldu unu dü ünüyorsun?" Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	128
3.6.	Ö rencilerin " Lise seçim a amasında seni etkileyece ini dü ündü ün kimlerdir?" Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	129
3.7.	Ö rencilerin " Hangi mesle e sahip olmayı dü ünüyorsun karar verdin mi?" Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	137
3.8.	Ö rencilerin " Mesleki rehberlik hizmeti aldın mı ?" Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	141

3.9.	Ö rencilerin " Sahip olmayı dü ündü ün mesle e uygun bir liseye mi gitmek istersin ?" Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	143
3.10.	Ö rencilerin " Meslek seçiminde sence hangi faktörler etkilidir ? " Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	145
3.11.	Ö rencilerin " Sana uygun bir mesle i ilk ne zaman dü ündün ? " Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	147
3.12.	Ö rencilerin " Kendi ifadenize mesleki ve teknik e itimi kavramından ne anladı mı yazar mısın ?" Sorusuna Verdikleri Cevapların De erlendirilmesi.....	147

BÖLÜM IV

SONUÇLAR VE ÖNER LER

4.1.	Sonuçlar.....	156
4.2.	Öneriler.....	159
	Kaynaklar.....	161
	Ekler.....	176
	EK-1. Uzman Görü ü Öncesinde Tez Danı manı le Hazırlanan Ölçme Aracı.....	177
	EK-2. Uzman Görü leri.....	182
	EK-3. Uzman Görü ü Sonrasında Tez Danı manı le Hazırlanan Ölçme Aracı.....	195
	EK-4. Ölçme Aracı zin Belgesi.....	198
	EK-5. Uygulama Yapılan Okullar.....	203

TABLOLAR L STES

Tablo 1.1.	Greinert'e Göre Mesleki E itim Modelleri.....	15
Tablo 1.2.	2010-2011 E itim Ö retim Yılı Mesleki ve Teknik Ortaö retim Sayısal Verileri.....	35
Tablo 1.3.	Türk Mesleki Ortaö retim Kurumları.....	37
Tablo 1.4.	Alman E itim Sistemindeki İkö retim ve Ortaö retim Seviyesindeki Okul Türleri.....	48
Tablo 1.5.	Alman E itim Sisteminin Genel Yapısı.....	48
Tablo 1.6.	Alman Mesleki E itim Sisteminde Kurumlar ve Görevleri.....	50
Tablo 1.7.	Alman Mesleki E itim Ö retim Kurumları.....	54
Tablo 1.8.	Alman Mesleki E itim Sistemi ile Türk Mesleki E itim Sisteminin Kar ıla tırılması.....	55
Tablo 1.9.	Almanya'nın Ulusal Rehberlik Hizmetleri.....	79
Tablo 1.10.	ngiltere'nin Ulusal Rehberlik Hizmetleri.....	80
Tablo 1.11.	Fransa'nın Ulusal Rehberlik Hizmetleri.....	80
Tablo 3.1.	Ö rencilerin İkö retimi Bitirdiklerinde Gİtmek stedikleri Lise Türü.....	116
Tablo 3.2.	İkö retim Ö rencilerinin Gİtmek stedikleri Liseler.....	118
Tablo 3.3.	Ö rencilerin meslek lisesi dendi inde dü ündükleri liseler.....	119
Tablo 3.4.	Meslek lisesi deyince ilk hangi lise akıllarına gelenler.....	126
Tablo 3.5.	Ö rencilerin meslek lisesi oldu unu dü ündükleri liseler.....	128
Tablo 3.6.1.	Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki iler...	129
Tablo 3.6.2.	Ö rencilerin lise seçimlerini etkilemeyece ini dü ündükleri ki iler.....	130

Tablo 3.6.3.	Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki ilerin etkileme sebepleri: Ö retmen de i keni Açısından.....	131
Tablo 3.6.4.	Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki ilerin etkileme sebepleri: Arkada De i keni Açısından.....	132
Tablo 3.6.5.	Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki ilerin etkileme sebepleri: Aile De i keni Açısından.....	133
Tablo 3.6.6.	Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki ilerin etkileme sebepleri: Ba kaları De i keni Açısından.....	136
Tablo 3.7.1.	Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler: Ö retmenlik..	137
Tablo 3.7.2.	Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:Doktorluk.....	138
Tablo 3.7.3.	Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:Mühendislik...	139
Tablo 3.7.4.	Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:Askerlik.....	140
Tablo 3.7.5.	Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:Di er meslekler.....	140
Tablo 3.8.1.	Ö rencilerin mesleki rehberlik hizmetleri hakkındaki cevapları: "Mesleki Rehberlik Hizmeti aldım" cevabı verenler.....	141
Tablo 3.8.2.	Ö rencilerin mesleki rehberlik hizmetleri hakkındaki cevapları: "Mesleki Rehberlik Hizmeti almadım" cevabı verenler.....	142
Tablo 3.9.1.	Evet sahip olmak istedi im mesle e uygun bir liseye gitmek isterim.....	143
Tablo 3.9.2.	Hayır sahip olmak istedi im mesle e uygun bir liseye gitmek istemem.....	145
Tablo 3.10.	Ö rencileri meslek seçiminde etkileyen faktörler.....	146
Tablo 3.11.	Ö rencilerin mesle i ilk kez dü ündükleri kademe seviyesi.....	147

Tablo 3.12. Ö rencilerin mesleki ve teknik e itim kavramı hakkındaki	
dü ünceleri.....	147

EKLERİN İÇERİĞİ

ekil 1.1.	Meslek dersi verilen bir sınıf.....	4
ekil 1.2.	Mesleki Eğitim Yolları.....	13
ekil 1.3.	Fabrika ve Çalışanlar.....	23
ekil 1.4.	Türk Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin Genel Yapısı.....	34
ekil 1.5.	Geçmişte Avrupa'da Mesleki Eğitim.....	39
ekil 1.6.	Mesleki ve Teknik Eğitim 	46
ekil 1.7.	Almanya'dan Bir Sınıf.....	53
ekil 1.8.	Alman Mesleki Eğitim Sisteminin Temel Özellikleri.....	53
ekil 1.9.	Japon Eğitim Sistemi.....	63

KISALTMALAR LİSTESİ

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
BMBF:	Federal Almanya Eğitim ve Araştırma Bakanlığı
BTEC:	İletme ve Teknoloji Eğitimi Konseyi
CEDEFOP:	Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi
EARGED:	Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı
EURYDICE:	Avrupa Topluluğu Eğitim Bilgi Ağı
ILO:	Uluslararası Çalışma Örgütü
LCCI:	Londra Ticaret ve Endüstri Odası
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
MESS:	Metal Sanayicileri Sendikası
MTE:	Mesleki ve Teknik Eğitim
OECD:	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
PEI:	Madenci Sınavları Enstitüsü
RSA:	Kraliyet Sanat Kurumu
TAFE:	Technical and Further Education
TİSK:	Türkiye İşverenler Sendikası Konfederasyonu
TOBB:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜBİTAK:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu
UNEVOC:	Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim ve Öğretim Merkezi

BÖLÜM I

GENEL KAVRAMLAR

1. GİRİŞ

Günümüzde mesleki ve teknik eğitime özellikle önemi korumakta ve yeniden yapılandırma amaçlarında birçok atılım yapılmaktadır. Ülkemizde kaliteli bir bakıma değeriyle nitelikli insan gücü yetiştirilmesinde sorunlar yaşanmakta ve özel sektördeki kurumlar nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde dert yakınmaktadırlar. Bu amaçla nitelikli insan gücünün yaratılması ve değerlendirilmesi amaçlarında mesleki ve teknik eğitime büyük önem taşınmaktadır. Sanayilemiş toplumlarda mesleki ve teknik eğitimin önemi genel olarak nitelendirilen eğitime göre daha büyük önem taşınmaktadır. Bir ülkenin kalkınma düzeyi "insan gücü, sermaye, doğal kaynaklar ve teknoloji" gibi etkenlerle belirlenmektedir (Ahinkesen, 1992). Bu etkenlerden biri olan nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde mesleki ve teknik eğitime sistemi önemli bir yere sahiptir.

Bilgi toplumunun günümüzde toplumların gelişmesinde önemli bir etken olduğu geleceğin bilim ve iletişim teknolojileriyle şekilleneceği dünyada nitelikli insan gücünün bu doğrultuda yetiştirilmesi çok önemlidir. Bilgi toplumuna geçmeden toplumlar sanayi alanında gerekli atılımları ve gelişimi göstermişlerdir. Sanayilemiş toplumda doğal kaynakları kullanacak ve değerlendirecek nitelikli insan gücü önem taşınmaktadır. Bu yüzden de eğitimin bu amaçlara göre şekillenmesi ve bireyler için yarar sağlanması büyük önem taşınmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim bu açıdan önemle üzerinde durulması gereken bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Ülkemizde de mesleki ve teknik eğitimle ilgili birçok araştırma ve yapılandırma yapılmakta ve uygulanmaya çalışılmaktadır. Toplumumuzda geçmişten günümüze mesleki ve teknik eğitim veren kurumlar yeterince ilgi görmemişlerdir. Günümüzde

bireyler genellikle akademik e itim veren e itim kurumlarına yönelmekte ve bu yolla yüksekö retimde e itim görmeyi istemektedirler. İlkö retimin son sınıfında ise ö renciler gelecekteki e itimleri için önemli kararlar vermekte ve bir seçim sürecine girmektedirler. İlkö retim ö rencilerinin lise seçim süreci a masında genellikle genel e itim veren kurumları tercih etti i görülmektedir. İlkö retimin son kademesinde bulunan ö rencilerin ilkö retim ile ortaö retim arasındaki köprüden geçerken mesleki ve teknik e itim hakkındaki algılarının ve dü üncelerinin ara tırılmasının önemli oldu u dü ünülmektedir. İlkö retimin son sınıfında bulunan ö rencilerin mesleki ve teknik e itim algılarının birçok boyuttan incelenmesi mesleki ve teknik e itim alanında yapılması planlanan çalı malara yarar sa layaca ı dü ünülmektedir.

İlkö retim ö rencilerinin meslek liselerine olan de er yargıları ve algılarını etkileyen etmenler birçok açıdan incelenmesinin ve de erlendirilmesinin yararlı olaca ı dü ünülmektedir. ncelenen ve analiz edilen birçok bulgunun de erlendirilip ileriye yönelik açılım ve atılımların yapılmasında yardımcı olabilece i dü ünülmektedir.

1.1. MESLEK VE TEKNİK EĞİTİM KAVRAMI

Eğitim ümitsiz ki toplum hayatında önemi olan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim “bireye olumlu davranışlar kazandıran, bir mesleğin bilgi, beceri ve tekniklerini öğrettiği bir süreçtir” (Adem, 1997, 51). Bu süreç tarih boyunca çeşitli amaçlardan ve akımlardan etkilenmiştir. Eğitimin üretime yönelik yani ekonomik değeri olan, insan gücünü niteliksel hale getirmeye çalışan bir sistem ve okula üretim veya iş okulu şeklinde bakış açısı kazandıran kavram ise mesleki eğitim kavramı olmuştur.

Mesleki ve teknik eğitimle ilgili literatürde birçok kavram ve tanım vardır. Bu tanımların tam olarak bilinmesi ve anlamlandırılmasının önemli olacaktır. Bu yüzden bu tanımlara bakılacak olunursa aşağıdaki tanımlar ortaya çıkmaktadır.

1.1.1. Mesleki Eğitim Kavramı

Alkan, Doğan ve Sezgin (1998) mesleki eğitim kavramını “mesleki eğitim bireyin hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle gösteren eğitim” olarak tanımlanmışlardır.

ekil 1.1. Meslek dersi verilen bir sınıf

Kaynak: CEDEFOP. (2004). A History of Vocational Education and Training In Europe. From Divergence To Convergence.

Uluslararası kuruluşlar tarafından Mesleki eğitim kavramının tanımına bakıldığında UNESCO ve ILO “mesleki alanlar ve dünya iş piyasasında etkin katılım için hazırlık yapma” olarak (Akt:CEDEFOP, 2011b), OECD ise benzer şekilde “mesleki eğitim katılımcıları tek bir eğitim olmadan özel alanlarda doğrudan işe hazırlayan eğitim” olarak tanımlamaktadır (Akt:CEDEFOP, 2011b).

1.1.2. Teknik Eğitim Kavramı

Alkan, Doğan ve Sezgin (1998) teknik eğitim kavramını “ileri düzeyde fen ve matematik bilgisi ile uygulamalı teknik yetenekleri gerektiren, meslek hiyerarşisinde orta ve yüksek kademeler arası düzey için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandıran ileri düzeyde bir mesleki eğitimi” olarak tanımlamaktadırlar.

1.1.3. Mesleki Teknik E itim Kavramı

“Milli e itim sisteminin bütünlü ü içinde endüstri, tarım ve hizmet sektörleriyle birlikte her türlü mesleki ve teknik e itim hizmetlerinin planlanması, ara tırılması, geli tirilmesi, organizasyonu ve e güdümü ile yönetim, denetim ve ö retim etkinliklerinin bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Alkan, Do an ve Sezgin, 1998, 5).

1.1.4. Mesleki ve Teknik E itimin Önemi ve Yararları

Mesleki ve teknik e itim toplumlarda özellikle sanayi devriminden sonra önem kazanmıştır. Daha öncesinde toplumlarda genel e itimin daha önemli olduğu söylenebilir. E itim kavramının “fakirler için e itim” kavramından “herkes için e itim” kavramına yönünde gelişmesi sanayi devrimi ile birlikte gerçekleşmiştir (Alkan, Do an ve Sezgin, 1998, 25). Sanayi devriminden sonra özellikle Avrupa’da birçok ülkenin kültürel, siyasi, sosyo-ekonomik yapısı değişimi ve dönüşüm olarak da e itim sistemleri bu değişimden etkilenmiştir. On dokuzuncu asırda özellikle endüstrileme ve mekanik güçlerin kullanılmasının artışı ile mesleki e itim önem kazanmıştır. Bunun nedeni zamanla insanın sadece fiziksel gücünü gerektiren işlerden fabrikalarda kullanması gereken özel mesleki bilgi ihtiyacının doğması gösterilebilir. Bu yüzden okullar eskiden ailelerin üstlendiği eğitici rolü yavaş yavaş almış ve temel değişimler yaşanmasına sebep olmuştur. Yakın tarihe bakıldığında özellikle ikinci dünya savaşından sonra önemli iki gelişme öne çıkmaktadır. Bunlar transistörün icadı ve entegre devrelerin ortaya çıkmasıdır (Do an, 1969). Bu icatlarla bilgisayarın rolü ve önemi ülkeler için daha da artmış ve takip edilmesi zorunlu bir gelişim unsuru olarak ortaya çıkmıştır. “ İkinci dünya savaşından sonra teknolojiye meydana gelen değişiklikler e itimin yalnız

teknik ve organizasyonu de il temel amaçları da de i tirmi tir” (Do an, 1969, 43). Bilim ve teknolojideki yeni geli meler ve de i imlerle birlikte ise nitelikli insan gücü gereksinimi artmı ve özel alanlarda uzmanla mı bireylerin varlı ı daha da önem kazanmı tır. Tarihsel sürece bakıldı ında mesleki e itimin önemi yakın zamanda algılanmı ve birçok ülke bunun için açılımlar yapmı tır.

Günümüzde ise bilim ve teknolojik geli meler önemli bir yere sahiptir. “Bilim ve teknolojideki de i me ve geli meler, nitelikli insan gücüne olan gereksinimi de artıran oranda beraberinde getirmektedir” (Uysal, Dikici ve Yörük, 2002, 303). Bu yüzden hızlı bir biçimde de i en ve geli en bilimsel olaylar kar ısında mesleki e itimin önemi daha da artmı tır.

Sezgin (1999)’ e göre mesleki ve teknik ö retim kalkınmanın açısından, istihdam ve ülkenin rekabet gücünün yükseltilmesi yönünden önemlidir. Bu önemin, toplumun her kesimine kavratılması gerekti i ve teknolojik ça a uyum sa layabilmek için ülkemizde de mesleki ve teknik e itime ö zen gösterilmesi gerekti ini belirtmektedir (Akt: Uysal, Dikici ve Yörük, 2002).

Özsoy (2007)’a göre mesleki ve teknik e itim, bireyin ya amında bireysel, sosyal, ekonomik, kültürel ve ulusal gereksinimlerin kar ılanmasında zorunlu olan bir e itimdir. Mesleki e itim önemi bu a amada da farklı yönlerden ortaya çıkmaktadır. Meslekle beraber bireylerin sosyalle mesi, topluma yarar sa lamaları, ulusa katkı sa laması gibi birçok unsur olu maktadır. Sa lıklı ve istikrarlı bir toplum için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Ayrıca meslekle bireylerin kendilerin gerçekle tirmeleri daha do rusu benlik tasarımlarında olumlu dü ünçe duymaları gerçekle mektedir. Bu da mesle in bireyler için ne kadar önemli oldu unu göstermektedir.

Mesleki ve teknik eğitime olan gereksinim yukarıda da bahsedildiği gibi birçok etken açısından önemlidir. Sosyal boyut, ekonomik, ulusal ve evrensel boyut gibi birçok de i ken açısından mesleki eğitim önemli bir yere sahiptir.

Sosyolojik açıdan incelendiğinde mesleki ve teknik eğitime olan gereksinim “bireyin sosyal etkinliklere katılma içgüdüğü ya da sosyal bir varlık olmasının doğal sonucu olarak” ifade edilebilir (Alkan, Doğan, Sezgin, 1998, 8). İnsanın topluma dahil olma sürecinde “i” kavramının önemi ortaya çıkmaktadır. İnsanlar hayatlarının önemli bir bölümünü işte geçirmektedirler. İşe “mesleki bilgi ve becerinin uygulanması” olarak tanımlanmaktadır (Kuzgun, 2000, 3).

İnsanlar çalışırken sadece kendisi için değil, toplum için de yararlı bir şeyler üretmekte; içindeki üretici arzularını bu şekilde tatmin etme ve gösterme imkânı bulmaktadırlar. Zaten bir kişinin yetenek ve becerileri, ancak çalışırken ve üretim sırasında kendini göstermektedir. Öte yandan, çalışırken, kişinin günlük yaşantı ve hayatının genel akışını belirlemektedir. Halkın çok büyük bir kısmı, çeşitli mesleklerde çalışanların sağladıkları üretim ve kazandıkları paralarla hayatlarını sürdürmektedir. Toplum içinde kişinin sosyal değeri ve saygınlığı mesleği ile ilgili dünyadaki yeri ile belli olmaktadır (Ergün, 1997, 59).

Bu yüzden iş hayatı bireylerin hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Mesleki eğitimi açısından düşünüldüğünde nitelikli eleman yetiştirme ile insanlarda var olan yararlılık duygusu ve insanın kendi içindeki gizil güçlerin (yeteneklerin) açığa çıkması sağlanabilir. Böylece insanların sosyal açıdan gelişmesi sağlanabilir.

Ekonomi ise mesleki eğitim kavramı ile çok sık kullanılan bir kavram olarak literatürde yer almaktadır. Eğitimimin ekonomik değişimi, eğitim ve kalkınma gibi terimlere literatürde sıkça rastlanmaktadır. Bu yüzden ekonomik açıdan literatürde mesleki ve teknik eğitimin önemli olduğu öne çıkmaktadır.

Ünlü bilim adamı Alvin Toffler insanlık tarihinde üç büyük dalga'nın her birini tanımlamaktadır. Bunlar tarım devrimi, sanayi devrimi ve bilgi toplumu devrinde sıralanmaktadır. Bu dönemlerin her birinin kendine has özellikleri ve oluşum süreci vardır. İnsanlık tarihinde ilk etapta tarım toplumunun karakteristikleri vardır. Daha sonrasında ise sanayi toplumu yapısı ve olayları yer almaktadır. Sanayi toplumlarının oluşum sürecinde ise “1750’den sonra İngiltere’de sanayi devrimi, Fransa’da da siyasi devrim” gibi iki önemli olayın toplumsal, ekonomik, kültürel ve sosyal alanda yaptığı muazzam değişimler öne çıkmaktadır (Ergün, 2011, 3). Bu değişimler günümüzdeki sanayilemiş toplumları açığa çıkartmıştır. Gelişmiş ülkeler sanayileşerek seri üretime geçerek ekonomik kalkınma hamleleri gerçekleştirmişlerdir. Daha sonrasında ise özellikle ikinci dünya savaşından sonra bilgi toplumu çağı başlamıştır. Bilgi toplumunda ise bilginin sürekli değişimi ve güncellenmesi söz konusudur. Eğitim ise tarım toplumundan sanayi toplumuna doğru ekonomide önemli bir etken olarak ortaya çıkmış bilgi toplumunda ise sürekli değişim ve gelişime hazır olan bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştır.

Kalkınma eğitimi açısından önemli ve eğitimin etkilerinin olduğu bir değişimdir. Kalkınma tanımına bakılacak olunursa: “siyasal iktisadın belli ekonomi politikaları izleyerek toplumun yapısını, bireylerin öğrenme düzeyini artırmak amacıyla değişim girişimi” kalkınma olarak tanımlanmaktadır (Adem, 1980, 3). Eğitim ise genel olarak “çocuklara, ergenlere ve yetişkinlere kazandırılacak zihinsel ve bedensel

yeteneklerin tümünü kapsayan her tür yeti tirmedir. E itim, bireye belli bir nitelik, hatta meslek kazandırmayı temel amaç seçmek durumundadır” (Adem, 1980, 10). Geli mi ülkelerde ise üretim büyük önem ta ımaktadır. Nüfusun nitelikleri ile üretim arasında sıkı bir ili kinin oldu u kabul edilen bir gerçektir. yi e itilmi deneyimli i çilerin ve teknisyenlerin sa ladıkları verimin yüksek, buna kar ılık yeterince e itilmi insan gücünün sa ladı ı verimin dü ük oldu u kabul edilmektedir. te bu yüzden mesleki e itim nitelikli bir nüfus yeti tirmeyi amaç edinerek kalkınmaya etkide bulunur. Buna en güzel örnek ise Federal Almanya ve Japonya’dır. Bu iki ülke “sava ın yıkıntılarını kısa dönemde a arak, dünya ekonomisinde sava öncesinde buldukları ön sıralardaki yerlerine yeniden ula mı lardır” (Adem, 1980, 11).

Schultz geri kalmı ülkelerin kalkınmamalarının nedenini e itim yatırımlarına gereken önemi vermemi olmamalarında ve ülkelerin ço unun teknik e itime gereken önemi vermedi ini, dolayısıyla kaynaklardan en yüksek oranda bir yarar sa layamadıkları görü ünü ileri sürmü tür (Akt:Adem, 1980). Bu yüzden mesleki e itimin kalkınmadaki rolü büyük önem sahiptir.

“Kalkınmayı sa layan sermaye, hammadde, teknoloji, yeti mi insan gücü, istikrarlı yönetim, uygun bir sosyal ve kültürel ortam, pazarlama gibi birçok unsur sayılabilir” (Ergün, 2011, 6). Kalkınmada art olan sermaye, teknoloji, do al kaynaklar gibi unsurların kullanılmasının ve yatırıma dönü türülmesinin e itilmi insanlarla yapılaca ı dü ünülmektedir. “Sadece müte ebbis ki iler de il, tüketimden ihracata kalkınmayı sa layacak ve destekleyecek toplumsal artların olu turulması da e itimle mümkündür” (Ergün, 2011, 7). te bu açıdan kalkınma açısından mesleki e itimin büyük önemi vardır. Nitelikli e itim verilen bireyler özellikle mesleki alanda yeti tirilmi insan gücü potansiyeli ekonomik açıdan toplumun bir çok dinami ini

etkileyebilmektedir. E itimin sadece tüketici rolünün de il ayrıca üreten bir role sahip olması sa lanarak bir ülkenin kalkınmasında belirleyici role sahip olabilir. Bu a amada devletin yönetimindeki insanları e itimi ekonomik olarak planlaması kısacası arz talep dengesini kurması gerekmektedir.

Bütün bu bilgilerin yanında yeti mi insan gücün ekonomik geli me için gerekli artlarından biridir, ama yeterli de ildir; sermaye, pazar, ülke gibi ba ka faktörlerin de etkisi vardır (Ergün, 2011). Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de kalkınmayı sa layan bir e itim sistemi kurmak için ça rılan Dr. A. Kühne “önce sanayinizi kurun, sonra orada çalı acak teknik elemanları yeti tirin; olmayan ekonomiye teknik eleman yeti tirilemez diyerek bize sanayile menin di er faktörlerini i aret ediyordu” (Ergün, 2011, 9). Burada da bahsedildi i gibi mesleki ve teknik e itim sisteminin en verimli ekilde i leyebilmesi için öncelikle devlet deste inde bir sanayinin kurulması ardından da nitelikli teknik elemanların yeti tirilmesi gerekti idir.

Bowman okulun kazandırdı ı mesleksel beceriler üzerinde yo unla maktadır. Ona göre okulların mesle e hazırlama konusundaki en önemli katkısı, gençlere en genel becerileri, genel uygulamaları kazandırmaktır. Bireylere mesleksel e itim vererek bireylerin i gücü piyasadaki dinamik de i me ile farklıla an rollere uyum kapasitesi kazanaca ı bunun da verimli insanı yaratarak ekonomiye etki edece ini savunmaktadır (Akt:Ünal, 1988).

Çakmak (2008) tarafından yapılan ara tırmadaki bulgulardan biri e itim ve ekonomi arasındaki ili kide “E itim, ekonominin ihtiyaç duydu u insan gücünü yeti tirir” bulgusu önemli olarak öne çıkmaktadır. Di er önemli bir bulgu “bir toplumdaki e itim düzeyinin yükselmesi, eme in niteli ini artırarak üretim kapasitesini artırır. Eme in niteli indeki artı , insan sermayesine yatırım yoluyla gerçekte tirilebilir.

O halde insan gücünün eğitim düzeyinin yükselmesi ile ekonomik büyüme arasında bir ilişki vardır” ifadesidir (Akt:Çakmak, 2008, 36). Ekonomik kalkınmanın üretim arttıracak olan teknolojinin gelişmesi, sermaye ve doğal kaynakların planlı bir biçimde kullanılması ile olacaktır. Bunu sağlayacak olan devletler ise iyi eğitimli insan gücüdür. (Çakmak, 2008). “Örneğin, günümüzde çok değerli bir doğal kaynak olan petrolün bulunduğu birçok ülke, yeterli insan gücüne sahip olmadığı için bu kaynaklarından yeterince yararlanamamaktadır” (Çakmak, 2008, 37). “Buna karşın, doğal kaynakları çok sınırlı olan Almanya ile Japonya yeterli insan gücü sayesinde sahip oldukları kıt kaynaklardan en iyi biçimde yararlanarak ekonomik yönden büyük gelişme göstermişlerdir” (Akt:Çakmak, 2008, 37).

Ekonomik açıdan mesleki ve teknik eğitime olan gereksinimler şu şekilde sıralanabilir:

- *Ulusal kaynakların korunması ve değerlendirilmesi*
- *Çıracılık ve stajyerlik sürelerini kısaltmak*
- *Çalışanların kazancını artırmak*
- *İnsan gücü sağlamak*
- *Yaşamda istikrar sağlamak*
- *Yatırımların karlılığını almak*
- *Ulusal üretim gücünü yükseltmek şeklinde sıralanmaktadır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998, 9).*

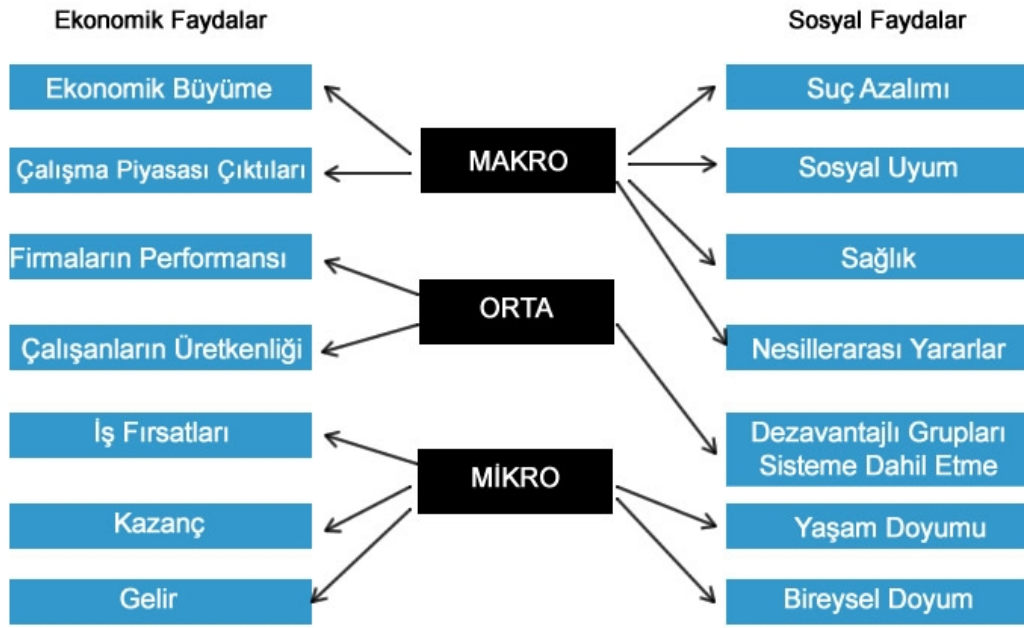
Ulusal açıdan mesleki ve teknik eğitime olan gereksinimler şu şekilde sıralanabilir:

- *Köyden kente göç edenleri gerekli bilgi ve becerilerle donanmak*
- *Teknik insan gücü gereksinimi karşılamak*

- *sizlik sorununu çözümleneye katkı*
- *Do al kaynakları daha iyi de erlendirme*
- *Üretimde verim düzeyini yükseltmek*
- *Bireylerin üretim kapasitelerin artırmak*
- *Tarımdan sanayiye geçi i kolayla tırmak*
- *Ö renimi güçle tiren ekonomik engelleri yenmek*
- *E itimde fırsat e itli i sa lamak*
- *in soysa ve ekonomik önemini tanıtmak*
- *Mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sa lamak*
- *El sanatlarının kalitesini yükseltmek ekinde özetlenebilir (Alkan, Do an, Sezgin, 1998, 11).*

Mesleki e itimin yararlarına gelinecek olunursa iki kategoride tanımlanabilir. Bunlar ekonomik ve sosyal olarak kar ımıza çıkmaktadır. Bu kategorilerinde makro , orta ve mikro düzeyde yararlarından bahsedilmektedir (CEDEFOP, 2011b). Bu düzeylerdeki yararları tablo yardımıyla bakılacak olunursa a a ıdaki tablo kar ıya çıkmaktadır.

ekil 1.2. Mesleki E itimin Yararları

Kaynak: CEDEFOP. (2011b). Vocational Education And Training Is Good For You, The Social Benefits of Vet For Individuals.

1.1.4 Mesleki Teknik E itimin Uygulamadaki Türleri ve Mesleki E itim Modelleri

Ça ımızda mesleki e itim sistemi, çe itli ülkelerde demografik yapı, endüstri yapısı, hizmetler sektörü , devletin yönetim ekli, finansman olanakları, gelenekler, tarih evrimi gibi birçok faktöre ba lı olarak çe itli ekillerde yürütülmektedir (ahinkesen, 1992). Bu yüzden birçok farklı ülkede birçok farklı model ve uygulama vardır.

1.1.4.1. Mesleki E itim Modelleri

Mesleki e itim modelleri mesleki e itimin temellerinin bilinmesi açısından önem ta ımaktadır. Mesleki e itim modellerinde öne çıkan faktör e itimde devletin mi yoksa özel sektörün mü etkin oldu udur. Bu faktör açısından de erlendirildi inde

birçok mesleki eğitim modeli öne çıkmaktadır. Bu modelleri kullanan ve uygulayan çeşitli ülkeler bulunmaktadır. Özellikle sanayi devrimi ve sonrasında Avrupa'da gelişen mesleki eğitim modellerinin incelenmesi önemlidir. Birçok faktör ülkelerin eğitim politikalarını etkileyeceği bilinmektedir. Bu eğitim politikaları ülkelerin komşu olması, aralarındaki ticari ilişkiler gibi birçok unsur etkileyebilir. Avrupa'da özellikle sanayi devrimi sadece ekonomik ve teknolojik değil aynı zamanda önemli derecede sosyal yapı, yaşam tarzı, politik sistem gibi birçok unsuru etkilemiştir. Fakat bu eğitim süreci Avrupa'da tek bir yapıya sahip mesleki eğitim sistemi oluşturamamıştır (Greinert, 2004). Bu yüzden mesleki eğitim modellerinin incelenmesi ve ülkelere göre değerlendirilmesi önemlidir. Her ülkenin kendine özgü kültürel yapısı ve tarihsel yapısının da eğitim sistemini etkileyeceği düşünülmelidir.

Mesleki eğitim modelleri ile ilgili eski ve güncel olan birçok modelden bahsedilebilir. Bu modeller bazı kaynaklarda çıraklık, okul ve hem okul hem işletmeye dayalı okul sistemi şeklinde bazı kaynaklarda ise okul modeli, piyasa modeli, devlet kontrollü piyasa modeli şeklinde tanımlanmıştır (Aksoy, 2004).

Shankes (1992)'e göre mesleki eğitim modelleri üçe ayrılmaktadır. Bu mesleki eğitim modelleri detaylı olarak incelenecek olursa aşağıdaki bilgilere ulaşılmaktadır.

1.1.4.2. Çıraklık Eğitimine Dayalı Sistemler

Bu sistem daha çok ortaçağ döneminde uygulanmıştır. Bazı ülkeler bu sistemi geliştirerek uygulamaları bazıları ise kaldırmışlardır. Osmanlı imparatorluğu döneminde uygulanan bir sistemdir ancak zamanla ihtiyaçlara karşılık veremediğinden Cumhuriyet döneminde eğitim sistemi içerisinde yer almamıştır (Shankes, 1992).

1.1.4.3. Okula Dayalı Sistemler

Çıraklık sisteminin istenilen ihtiyacı vermemesi üzerine bu sistemle teknik insan gücü ihtiyacının okullarda e itilerek verilmesi amaçlanmıştır. Türkiye Cumhuriyetin ilk yıllarında sanayisi geli medi i için bu sistemi uygulamaya ba lamı fakat sanayinin yava yava geli mesi üzerine bu sistem de ülkenin ihtiyaçlarına cevap verememi tir (ahinkesen, 1992).

1.1.4.4. Hem Okula Hem İ letmeye Dayalı Sistem

En yaygın olarak çıraklık e itiminde kullanılan bu sistem okula ve i letmeye aynı de eri vermektedir. Ö renciye, okulda teorik e itim verilmekte, i letmede ise öngörülen beceriler kazandırılmaktadır (ahinkesen, 1992).

Greinert (1989)'e göre ise üç temel mesleki e itim modeli ortaya çıkmaktadır:

Tablo 1.1. Greinert'e Göre Mesleki E itim Modelleri

Modeller	Devletin ve İ rketlerin Rolü
Piyasa Modeli	Bu modelde devletin çok az veya hemen hemen hiç etkisi yoktur.
Bürokratik Model	Devlet mesleki e itimin planlamasında, organizasyonunda ve kontrolünde tek otoriterdir.
Devlet kontrollü Piyasa Modeli	Devlet özel kurulu larda ve özel e itim veren enstitülerde mesleki e itim için destek sa lar.

Kaynak: Greinert, (2004). European Vocational Training Systems Some Thoughts On The Theoretical Context Of Their Historical Development.

Tablo 1.1' de bahsedilen bu modellerin içeri ine bakılacak olunursa:

1.1.4.5. Piyasa Modeli

Greinert (1989)' e göre piyasa modeli liberal olarak adlandırılır. İngiltere, Japonya, Amerika Birleşik Devletleri'nde bu model bulunabilir. Bu ülkelerdeki mesleki ve teknik eğitim sistemleri önemli derecede farklı olsa da ortak yönleri vardı: mesleki eğitimleri genel eğitimle ilişkili değildir (Greinert, 1989).

1.1.4.6. Bürokratik Model

Bu model okul modeli olarak da adlandırılmaktadır. Fransa, İtalya ve İsveç'te ayrıca çeşitli üçüncü dünya ülkelerinde bu model görülebilir. Bürokratik yapıdaki mesleki ve teknik eğitim sistemleri ayrıca sosyalist ülkelerde bulunabilir (Greinert, 1989). Bu modeldeki püf nokta ise mesleki eğitim genel eğitimle birliktedir.

1.1.4.7. Devlet kontrollü Piyasa Modeli

Bu sistem devlet kontrollü piyasa modeli tanımının dışında dual (ikili) sistem olarak da bilinmektedir. Almanya, İsviçre ve Avusturya'da bu sistem görülebilir.

1.1.2. Mesleki ve Teknik Eğitim-Genel Eğitim İlişkisi

Mesleki ve teknik eğitim kavramları ile genel eğitim kavramları arasındaki temel farklılıkları bilmek çok önemlidir. Bu kavramları irdelendiğinde genel eğitim “herhangi bir meslek alanına bağlı olmadan belirli bir yaşa ulaşmak için bireyin genel olarak geliştirilmesi süreci” olarak tanımlanmaktadır (Alkan, Doğan, Sezgin, 1998, 13). Öte yandan mesleki ve teknik eğitim kavramına bakıldığında “belirli bir meslek alanı ile ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırılması” esasına dayanması öne çıkmaktadır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998, 13).

Genel e itim için ço u zaman “akademik”, “kültürel” ve “liberal” terimleri kullanılmaktadır. Mesleki ve teknik e itimde ise önde olan kavram üretimidir.

Bu konuda dikkat edilmesi gereken noktalardan biri de genel e itimle mesleki e itim hakkındaki görü lerin felsefi, kavramsal ve sosyolojik yönlerden farklı olarak de erlendirilmesidir. Bu yüzden “bir programın mesleki e itim mi yoksa genel e itim mi oldu u kanısına varmak için söz konusu program birçok noktadan irdelenmeli ve de erlendirmeye alınmalıdır” (Alkan, Do an, Sezgin, 1998, 17).

1.1.3. Mesleki ve Teknik E itimin Evrensel Boyutta Geli imi

Mesleki ve teknik e itim günümüzdeki a amaya gelene kadar üphesiz ki birçok a amadan geçmi tir. Günümüzdeki mesleki e itim sistemlerini inceledi imizden üretim sistemleri, i ve e itim kavramları ba lıca geli imini etkileyen kavramlar olarak öne çıkmaktadır. Bu yüzden üretim sistemlerinin evrensel açıdan irdelenmesi ve ara tırılması ve üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Üretim sistemindeki de iimler ve dönemsel hareketler ileride mesleki ve teknik e itimin yapılanmasında rol oynamı tır. Üretim sistemleri i ve ticaret alanını etkileyerek toplumda yeni geli melere neden olmu tur. Üretim sistemleri sırayla incelenecek olunursa a a ıdaki sistemler ortaya çıkmaktadır.

1.1.3.1. Aile Sistemi(700-1000)

üphesiz ki geçmi te üretimi gerçekle tiren en önemli unsur ailelerdir. Bu dönemde feodal yapının gere i her bölgenin ihtiyaçları o bölgede ya ayan aileler tarafından Derebeyler için yapıldı. nsanların gereksinimleri i bölümü esasına göre

aileler tarafından giderilmekteydi. Bu sistemde elde edilen mesleki bilgiler kuaktan kuana aktarılarak mesleklerin devamı sağlanmaktaydı (Alkan, Doğan, Sezgin, 1998).

1.1.3.2. El Sanatları Sistemi(1000-1500)

El sanatları sisteminde ise kentleşme ve ticari ilişkilerin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple ihtiyaçları artan kentlerde üretim kapasiteleri artmakta dolayısıyla da yeni iş bölümleri ve uzmanlaşma alanları çıkmaktadır. Özellikle dış ticaretin gelişmesi ile kentler arasında sanatkarların yarıması açığa çıkmış bu durumda çıraklık sisteminin geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Daha sonraları ise ailenin meslek öğretimindeki rolü bitmiş ve seçkin sanatkarların meslek adamı yetiirmede etkin bir rol alması ortaya çıkmıştır (Alkan, Doğan, Sezgin, 1998).

1.1.3.3. Lonca Sistemi(1000-1500)

Lonca sistemi ise tüccar ve sanatkarların üyelerini karlılıkla koruma amacı güden organizasyonlar olarak tanımlanmaktadır. Bu organizasyonların iki temel amacından biri ustalar arasında emteliyi sağlamak dier toplumda ekonomik bir güç meydana getirmektir. Bu sistem daha sonraları zamanla önemini yitirmiştir (Alkan, Doğan, Sezgin, 1998).

1.1.3.4. Ev İletmeleri Sistemi(1500-1740)

“On altıncı yüzyıldan itibaren görülen icatlar, keşifler, ulusal hükümetlerin kurulması, sermaye ve tüccarlar sınıfının gelişmesi sosyal ve ekonomik değişimlere yol açmıştır” (Alkan, Doğan, Sezgin, 1998, 22). Loncalar ise geleneksel yöntemlerine bağlı kalmışlar ve sınırlı meslekler dışında etkili olamamışlardır. Bu nedenle loncalar yeni

i iler çalı tırma yoluna gitmi tir. Bu üretim sistemindeki çalı ma döngüsü u ekildedir: Çalı anlar ve i verenler ayrı bir grup olu turmakta, aralarındaki ili ki sadece para kar ılı nda ve sermaye sahibi, üretime parası ile çalı an ise eme i ile katılmaktadır. Makine ve takımlar o unlukla sermaye sahibi tarafından kar ılanmakta ve hammadde i veren tarafından sa lanmaktadır. Aile üyelerinin de katılımı ile evde üretilen ürün i verene bedeli kar ılı nda verilmektedir (Alkan, Do an, Sezgin, 1998).

1.1.3.5. Fabrika Sistemi (1740-1800)

Bu sistemde “üretim, bina, takım ve makineler sermaye sahibinin kontrolü altına girmi tir. Bu sistemde sanatkar ba ımsızlı ını kaybederek ücretli i i durumuna girmi tir. verenin i iye kar ı sorumlulu u sadece ücret ödeme ile sınırlıdır” (Alkan, Do an, Sezgin, 1998, 23). “1760’larda ngiltere’de tekstil endüstrisinde makinenin kullanılmasıyla endüstri devri ba lamı tır. El sanatlarının ileri bir düzeye ula ması, makinelerin geli tirilmesi, tarım ile endüstri alanında yani a amalara yol açmaktadır” (Alkan, Do an, Sezgin, 1998, 23). Bu da ulusların ya amalarında köklü de i ikliklere yol açmı tır.

1.1.3.6. Otomasyon

Birinci endüstriyel devrim olarak nitelendirilen “Fabrika Üretim Sistemi” sonraki teknolojik geli melerle yerini ”Otomasyona” teknolojisine bırakmı tır. Gerçekte ilk makinenin üretimde yer almasıyla ba layan otomasyon; ba ımlı makine, yarı otomatik makine, tam otomatik ba ımsız makine olmak üzere üç evrimsel döneme sahiptir. İlk olarak ikinci dünya sava mını izleyen yıllarda ortaya atılan otomasyon kavramı önceleri insan gücü ve makine tarafından i leri otomatik olarak yapan bir

araçlar sınıfını kapsamaktadır. Bu dönemde ise son a amasına ula maktadır (Alkan, Do an, Sezgin, 1998).

1.1.3.7. Sibernasyon

“Bilinen üretim süreçlerinin en yeni a aması olan bu sistem otomasyondaki otomatik ileti im ve kontrol mekanizmalarının bilgisayarlarla geli tirilmesi sonucunda ortaya çıkmı yeni bir üretim düzenidir” (Alkan, Do an, Sezgin, 1998, 24).

1.1.3.8. Endüstri Devrimi

Endüstri devrimi üphesiz ki mesleki ve teknik e itim sistemini etkilemi daha kapsamlı ve ileri düzeyde örgütlenmi bir yapı olu turmasına neden olmu tur. (Alkan, Do an, Sezgin, 1998). Bu konu ilerleyen bölümlerde detaylı olarak i lenecektir.

1.1.4. Mesleki Teknik E itimi Etkileyen Önemli Geli meler

“ insanın temel gereksinimlerini kar ılamada araç oldu undan “çalı mayı öğrenme” onun do u undan beri üzerinde durdu u bir konudur” (Alkan, Do an, Sezgin, 1998, 20). Mesleki ve teknik e itiminin geli mesinde i kavramı önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır. “ , insanın manevi hayatı ve rasyonel dü üncesi yanında onun özünü belirleyen önemli bir unsurdur. Buna ra men i in bir e itim ilkesi olarak kabul edilmesi, ancak çok sonraları olmu tur. Bunun sebebi, kültür tarihi geli imleri yoluyla” açıklanabilir (Aytaç, 2006, 91).

Antik Yunan ça ına bakıldı ında bu zamanlarda her türlü bedensel i , kültürle u ra an “hür vatandaşlar” için “adi” bir ey olarak algılanan bir kavramdı. Bu sebeple de “bedensel çalı ma”, kölelerin bir çalı ması olarak görülürdü. Romalılar için tarım

çalı maları yalnızca be eri bir gücün ifadesi de il, ayrıca da kültürde be eri varlık ekillendirmesinin ve uygarlı ın bir sembolü anlamını ta ıyordu. Hıristiyanlı a göre i , hem a ır bir yük ve hem de ilk günahın bir sonucu olarak görülmekteydi. Ortaça ın loncalarında ise i , pozitif bir unsur olarak alınmaya ba lanmı , yüksek bir meslek ahlakı ve zümresel bir anlayı la kabul edilmi tir (Aytaç, 2006).

Rönesansla birlikte i e olan bakı açısı de i mi , bu dönemde yaratıcı gücü ve çalı mayı yüksek gören bir anlayı vardır. Bu nedenle el zanaatçılı ı de er kazanmaya ba lamı tır. Aydınlanma ça ında ise, daha ileri gidilerek i insanın pozitif bir yönü olarak kabul edilmi ti. Endüstrile meden bu yana i , artık insanın alinyazısını belirleyen en önemli bir unsur halini almı tır (Aytaç, 2006).

rönesanstın itibaren Sosyal Ütopyacılar tarafından e itime uygulanmak istenmi tir. Bunlardan Th Morus (1478-1535), Th. Cmapanella (1568-1639), D.Vairasse (18. Yüzyıl), N.Babeuf (1760-1797), Ch. Fourier(1772-1837), C.H.Saint-Simon (1760-1825), R. Owen (1771-1858), E. Cabet (1788-1856), W. Weitling (1808-1871)...v.d., ön sırada yer almaktadırlar. K. Marx (1818-1883) bu çizgiyi tamamlar. Aynı ekilde, liberal dü ünürlerde de i , rönesans'tan itibaren, bir e itim ilkesi olarak, önem kazanmaya ba lamı tır. Bunlar, e itimin üretici i ile birle tirilmesi yönünde bir temel görü üzerinde yer almaktadır. Bunlardan J.A.Komenski (1592-1670), J.Locke (1632-1704), Pietistler, Philantroplar, J.H. Pestalozzi (1746-1827)...v.d. ba ta gelirler (Aytaç, 2006, 91-92).

Bu ayrıma uygun olarak günümüzde i e itimi, ba lıca u iki ana modelde kar ımıza çıkmaktadır. Liberallerin “i okulu” ile Sosyalistlerin “üretim okulu (politeknik okulu) modelleri” olarak çıkmaktadır.

On altıncı ve on yedinci yüzyılda ise mesleki ve teknik e itimde istenilen geli me sa lanamamı tır. Rönesans ve Reform hareketlerini izleyen dönemlerde özellikle on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda e itim anlayı nda birçok yeniliklerin yer almı tır. Bu ça larda e itim reformları birçok ünlü dü ünürün ba lıca u ra ı ve çalı ma alanı olmu tur. “Decartes , Comenius ve Locke’a kadar duysal izlenimler ve yaparak ö renme artan bir önem kazanmı tır. Yeni kuramlar e itimde somut ö retim, laboratuar ö retimi ve ya antıları zenginle tirmede i in de eri vurgulanmı tır” (Alkan, Do an ve Sezgin, 1998, 29). Somut ya antılarıyla ö retim ve i in de eri mesleki teknik e itim kavramı açısından önemli bir yere sahiptir.

Özellikle 1750’den sonra ngiltere’de *sanayi devrimi*, Fransa’da da *siyasi devrim* bütün dünyanın ekonomi, yönetim, sosyal ve kültürel alanlarında köklü de i ikliklere neden olmu tur (Ergün, 2011, 3) Fakat bu dönemlerden önce Avrupa tarihinde bu süreci sa layan önemli geli meler ya anmı tır. Orta ça da Avrupa bir tarım ülkesi konumundaydı. Burada önemli bir nokta Avrupa Orta Ça ’da tarımda kullanılan makinele me teknolojisi ile göze çarpıyordu (Gimpel, 2005). Daha sonraları ise Avrupa’da özellikle co rafi ke iflerin etkisiyle tarımda devrim ya anmaktaydı. Avrupa’nın 18. yüzyılda zamanla di er kıtalardaki büyük besin kaynaklarından yararlanması öne çıkan bir geli meydi. Üretim kapasitesine yapılan yatırımın hızlanması Avrupa’da servet birikimine neden olmu ve bu geli me ile birlikte 1750 ile1870 yılları arasında tüm dünyada gerçekleşen dev üretim hamlesi gerçekleşti (Roberts, 2010). Bu üretim hamlesi tarımda üretimin üst düzeye çıkmasıyla

sanayile me için bir itici güç olu turmu . Sanayile me ile birlikte “kısa bir zamanda köylü ve zanaatkar toplumlar makine kullanan ve muhasebe kaydı tutan toplumlara” dönü mü lerdir (Roberts, 2010, 444).

Mesleki ve teknik e itim on dokuzuncu yüzyılın yarısına kadar istenilen ça da e itim anlayı na uygun bir yapıya ula amamı tır. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında ise mesleki ve teknik e itim daha sistemli bir biçimde ele alınmaya ba lanmı tır.

ekil 1.3. Fabrika ve Çalışan iler

Kaynak: CEDEFOP. (2004). A History Of Vocational Education And Training In Europe.

Avrupa’da gerçekle en sanayi devrimi mesleki e itimi etkileyen önemli bir olay olarak öne çıkmaktadır. Sanayi devrimiyle Avrupa’nın toplumsal ve siyasal yapısında birçok de i iklik yapılmı ve birçok yapı de i ime u ramı tır. Bu de i imler içerisinde mesleki ve teknik e itim önemli derecede etkilenmi tir. Çünkü endüstri devrimi: “mesleki ve teknik e itimi büyük ölçüde etkileyen birçok unsuru etkilemi tir. Bu unsurlardan bazıları: hükümet, endüstri ve di er sosyo ekonomik kurumlarda artan ba ımsızlık ayrıca okul ve ailelerin yapı ve i levlerinin de i mesidir” (Alkan, Do an ve Sezgin, 1998, 24). Sanayi devrimi ile birlikte “aile e itsel ve üretici i levini

kaybetmi , okullar bir zamanlar aile ve mesleki kurumların üstlendi i görevleri yüklenmek zorunda kalmı lardır. E itim kavramı *fakirler için e itim* anlamından *herkes için e itim* anlamı yönünde geli me göstermi tir” (Alkan, Do an ve Sezgin, 1998, 25). Sanayi devrimi ile öne çıkan önemli geli melerden biri ise “Avrupa’da orta ö retim kurumlarında (örgün ikincil e itim-ortaokul,lise) bir artı ya anmasıdır” (Zengingönül, 1998, 5). Bu dönemde mesleki ve teknik e itim boyutlarını etkileyen, köklü de i imler ise u ekilde sıralanabilir:

- *Fabrika sisteminin geli mesi*
- *Çalı anlar arasında i bölümü ve uzmanla ma.*
- *Sosyal hareketlilik.*
- *Endüstride geli mesi.*
- *Geleneksel mesleki beceriler kademesinin geli mesi*
- *Sistemler yakla ımı kavramının benimsenmesi*
- *Artan ba ımsızlık.*
- *ve ya am arası yakınlı ın kaybolması*
- *Çalı ma saatlerinin azalması.*
- *Ö renci nüfusunda de i im.*
- *Zorunlu ö renim süresinde de i im*
- *Gençler arasında i sizli in artması (Alkan, Do an ve Sezgin, 1998, 25).*

Mesleki ve teknik e itime katkıda bulunan bilim adamlarına bakıldı ında Pestalozzi, Dewey, Frobel ve Kerschensteiner isimleri mesleki ve teknik e itim alanında önemli açılımlar ve uygulamalar ortaya koymu lardır. Pestalozzi Avrupa’da ya amı olan sviçreli e itim reformcusudur. Hayatını yoksulların e itimine vermi Avrupa’da derin izler bırakmı bir e itimcidir. Genel felsefesinde ö retimin içerisinde i

ve derslerin i ile ili kilendirilmesi gerekti ini savunmu tur.Avrupa'da bu yakla ım daha sonraki dönemlerde endüstri okullarının açılmasını sa lamı tır.

Kerschensteiner Almanya'nın, ça ın ba larındaki e itim reformu hareketlerine yön veren ki ilerinden birisidir. “John Dewey ve Pestalozzi'den çok etkilenmi tir. Hareket noktasını, ça ımızda insanların ço unlu unun bir el i i etkinli inde bulunmasından alır. Bu sebeple Kerschensteiner, mesle e hazırlama i ini, kamu okullarının gerçek bir görevi olarak görür” (Aytaç, 2006, 95). Kerschensteiner “ Okulu Kavramı” adlı eserinde “okulun görevini u üç noktada toplar: mesleki yeti tirme ya da buna hazırlama, mesleki yeti tirmenin ahlakile tirilmesi, içerisinde meslek etkinlikleri yapılacak olan toplumun ahlakile tirilmesi görevi” (Aytaç, 2006, 100). Buradan da anla ılaca ı üzere Kerschensteiner okullardaki e itime mesleki açıdan yeni bir perspektif kazandırmı tır.

J. Dewey “Amerika Birle ik Devletleri'nin ünlü filozofu ve e itim reformcusudur. Filozof olarak “pragmatizm” akımına ba lıdır. Bu felsefi akım, dü üncenin ön artı ve amacı olarak “etkinlik” i esas alır” (Aytaç, 2006, 107). “Dewey'e göre e itim, hayatta kullanılacak ekle uygun dü mek üzere, dü üncenin geli tirilmesi ve yeti tirilmesidir” (Aytaç, 2006, 107). Dewey'e göre okulda çocuk “e itimle ilgili her türlü ayrıntının onun etrafında dönmesi gereken bir güne halini almaktadır” (Aytaç, 2006, 109). Bu ise eski klasik okul anlayı ından farklı olarak “ö retimin laboratuarlara, kütüphanelere, oyun alanlarına atölyelere ve hatta mutfaklara kaydırılması demektir” (Aytaç, 2006, 109). Burada dikkat edilmesi gereken nokta Dewey'in felsefesinde ö renmenin i odaklı olması meslek okullarındaki gibi mesleklerin bir amacı de il, bireyin geli en ki ilikleri için yararlı olması esasına dayanmaktadır.

Frobel “kendi ülkesinde daha çok okul öncesi eğitim kurucusu olarak ele alınırken aslında eğitimin diğer alanlarında da büyük yaratıcılıklarda bulunmuştur” (Aytaç, 2009, 265). “Kırsal eğitim yurtlarının temsilcilerinden olduğu kadar çocukların aktif ilkelerine dayalı eğitim, yaşı ve hayat okulunun öncülerindedir” (Aytaç, 2009, 265).

Bu bilgilerden yola çıkarak mesleki ve teknik eğitim kavramı “Pestalozzi, Frobel, Dewey ve Kerschensteiner” tarafından geliştirilmiş ve modern mesleki eğitiminin kuramsal temeli oluşturulmuştur. “Bu öncüler eğitim, eğitimi kişiyi açıklayıcı kavimlerdir. İhtiyaçları, ihtiyaçları olan gereksinim, eğitim ve eğitimin bireyin büyümesi ve gelişimindeki, toplumun kalkınmasındaki önemli belirgin hale gelmiştir” (Alkan, Doğan, Sezgin, 1998, 30) Böylece geleneksel eğitim sistemlerine meydan okumaları ve birçok gelişime katkıda bulunarak mesleki eğitimi etkilemişlerdir.

Günümüzde yakın zamanda eğitim alanında birçok ülkede birçok “okul reformu” gerçekleştirilmiştir. Okul reformlarının mesleki eğitim açısından doğrudan etkilerinin bilinmesi yönünden önemlidir. “Her ülke toplumsal, ekonomik ve politik alanda meydana gelen değişim ve gelişimlere cevap verecek şekilde, okul kurumlarını yenilemek zorunlu olmaktadır” (Aytaç, 1966, 165). Günümüzde okul reformları, herhangi bir yere has bir görünüm olmaktan çok, çağımızın evrensel karakteristini temsil edecek şekilde bütün ülkelere yayılmıştır. “20. yüzyılda ve özellikle I. Dünya Savaşından sonra Avrupa’da başlayan okul reformu hareketleri, II. Dünya Savaşından sonra dünyanın bütün ülkelerine” yayılmıştır (Ergün, 1985, 67). “Okul reformları, bütün çağlar boyunca kendini göstermiştir. Okulların tarihi, okul reformlarının tarihidir. Çünkü kültürel gelişmeler ve toplumsal değişimler, okul kurumlarının düzeltilerek değiştirilmesini zorunlu kılar” (Aytaç, 1966, 167)

Nitekim geçmi e bakıldı ında birçok toplumsal, siyasal ve kültürel de i imler tarih boyunca olmu tur.

Örne in Platon bir kriz devrinin çocu udur. Atina sitesinde meydana gelen çözümler ve krize kar ı Platon'un bütü n amacı, bozulan toplumsal düzene yeni bir biçim ve yeni bir denge kazandırabilmektir. Bu sebeple Platon, "Devlet" (Politeia) adındaki eserinde, ütopyik esasta olmasına ra men, çizdi i yeni, Devlet ve E itim' modeli ile, içinde bulundu u krizi a mayı tasarlamaktadır. Hattâ, kurdu u "Akademia" ile, bunu bilimsel yönden temellendirmek çabasını güdüyordu. Aynı ekilde Pestalozzi de bir kriz devrinin çocu udur. Mutlakıyetçi devlet sistemlerinin çözülmeye ba ladı ı bir devirde ortaya çıkmı tır. Pteon'un aksine olarak Pestalozzi, ezilmi halk tabakalarının e itilmesi yoluyla, yeni bir toplumsal düzenin kurulması u runa çalı mı tır (Aytaç, 1966, 168).

Tarih boyunca çe itli ülkeler e itim sistemlerini yeniden yapılandırarak birçok e itim reformu gerçekle tirmi lerdir. Okul reformlarının ana e ilimleri iki grupta toplanmaktadır. Bunlar demokratla ama ve endüstrile me e ilimi eklindedir. Mesleki teknik e itim açısından ise okul reformlarının endüstrile me çabaları önemlidir.

Sadece sanayile mi ülkeler de il, geli mekte olan ülkeler de hızlı bir ekilde gerçekleşen endüstriyel olu uma ve yeni meslekler yapısına, de i en modern üretim tarzlarına ve metotlarına cevap verecek biçimde okul ve ö retim islerini yenilemek zorundadırlar. Bu sebeptendir ki, okul kurulu ları içerisinde ikinci derecede bir yerde kalmı bulunan mesleki ve teknik ö retim okulları, günümüzde köklü

de i ikliklerle yeni bastan kurulmaktadırlar. Endüstrile me meselesi, e itimde her memlekette çe itli sekilerde dile getirilir. Endüstrile me e ilimi, batı ülkelerinde “is ö retimi”, sosyalist ülkelerde “politeknik” adı altında yürütülmektedir (Ergün, 1985, 1968).

1.2. Türk Mesleki ve Teknik E itim Sistemi

Türk mesleki ve teknik e itim sisteminin çe itli açılardan incelenmesinin ve temel yapısının bilinmesinin önemli olaca ı dü ünülmektedir. Bu sebeple öncelikle mesleki ve teknik e itim sisteminin ulusal açıdan tarihinin bilinmesinin önemli oldu u dü ünülmektedir.

1.2.1. Türkiye’de Mesleki ve Teknik E itimin Tarihsel Geli imi

Türkiye’de mesleki teknik e itimin tarihsel geli imi literatüre bakıldı ında iki farklı döneme ayrılabilir. Bu dönemler Osmanlı mparatorlu u dönemi ve Cumhuriyet dönemleri eklindedir (T SK, 1997b). Bu dönemlerin öncesinde “Türk esnaf ve sanatkarların te kilatlanmasıyla ortaya çıkan ve çıraklık e itimi olarak adlandırılan e itim türü 12 .yüzyılda Selçuklular devrinde Ahilik” olarak öne çıkmaktadır (T SK, 1997b, 8). Anadolu’da ahili in kuruculu u ise Selçuklular döneminde ya ayan Ahi Evran’ dır. Ahilik te kilatında belirli meslek ölçütleri sistemli bir biçimde yürütülmü tür. Osmanlının ilk döneminde bu kurumlar etkisini devam ettirmi , sanatkarları disipline etmi ve usta yeti tirilmesinde önemli rol oynamı tır. Selçuklu dönemindeki Ahilik te kilatı Osmanlıda Lonca te kilatı eklinde devam etmi tir (Tosun, 2010). Bu sistem bir çok ekonomik ve sosyal yönden birçok yarar sa lamı ve etkinli ini 17. yüzyıla kadar sürdürmü tür. Bu dönemlerden Osmanlı mparatorlu u dönemi geli meleri ve Cumhuriyet dönemi geli meleri incelenecek olunursa:

1.2.1.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi:

Osmanlı Devleti'nde teknik eleman ihtiyacı, uzun süre Lonca tekilatı çerçevesinde, küçük yaşıta alınan çocukların yetiştirilmesi yöntemiyle giderilmekteydi (Semiz ve Kuş, 2004). "Genellikle anne ve babaları tarafından meslek öğrenmek üzere bir ustanın yanına verilen çocuklar, belli bir süre burada çalışarak önce kalfalığa, sonra da ustalığa terfi ederdi" (Semiz ve Kuş, 2004, 276) Fakat bu sistem zamanla etkisini yitirmiş sanayi devriminin etkisiyle önemini kaybetmiştir.

Daha sonraki dönemlerde Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk mesleki teknik eğitim kurumları ordu bünyesinde yer bulmuştur. Bu okulların kurulmasındaki amaç ise hem subay yetiştirmek hem de savaş araç ve gereçlerinin bakım ve üretimini yapabilecek teknik personeli yetiştirmektir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998).

1773'te III. Selim tarafından açılan Mühendishane-i Bahri-i Hümayun ve 1795'te açılan Mühendishane-i Humayun, II. Mahmut döneminde yapılan Zeytinburnu ve Tophane fabrikalarının kurulması, 1908 yılında yine Zeytinburnu'nda "Malatı Harbiye Nazari Mektebi" sanat okulunun kurulması gibi çeşitli örnekler imparatorluk döneminde orduda gerçekleştirilen ve mesleki eğitim için önemli gelişmeler olarak öne çıkmaktadır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998, 36).

18. yüzyılda Avrupa'da gelişen endüstrileşme hareketine ayak uydurmak için birçok fabrika kurulmuştur. Fakat kapitülasyonların etkisinden dolayı bu girişimlerden olumlu sonuç alınamamıştır.

Tanzimat'tan sonra ise nitelikli insan gücünü sağlamak ve ekonomiyi kaldırmak için bazı devlet adamları mesleki teknik okulların açılmasını önermiştir.

Bu dönemde Mithat Paşa 1861 yılında Şalahane adıyla Niğde'de bir okul açmıştır. "Daha sonra 1864'de Ruscuk ve Sofya'da 1868'de İstanbul'da ilk erkek teknik öğretim

okullarının temeli atılmıştır. Kız teknik öğretmen alanında da aynı şekilde Mithat Paşa'nın ilk ıslahhaneyi 1865 yılında açmıştır" (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998, 37). Masrafları mahalli imkanlarla desteklenen bu okullar, Cumhuriyete kadar sınırlı sayıda artmıştır (TSK, 1997b)

1.2.1.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin ilk yılları savaşın çıkan ve ekonomisini geliştirmek için atılımlar yapmaya çalışan bir devlet görüntüsü ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda özellikle mesleki ve teknik eğitim alanında birçok çalışma yapılmıştır. Bu dönemde eğitim sistemini sistemli şekilde analiz etmek ve yapılandırmak için yurtdışından birçok uzman getirilmiş ve görüşlerinden yararlanılmıştır. Bunlar arasında “en ünlü ve bilinenleri John Dewey (1924), Kühne(1925), Omer Buyse (1926), Jung ve bir Amerika Birleşik Devletleri heyeti yer almaktadır” (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998, 29). Bu yabancı uzmanlar birçok incelemede bulunmuş ve raporlar hazırlamışlardır.

Cumhuriyet döneminde birçok Türk bilim adamı da eğitim alanında katkılar sağlamışlardır. Mustafa Kemal Atatürk, Ziya Gökalp, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç ve Rütü Üzel bu dönemde eğitim üzerine katkıları olan önemli bilim adamlarındandır.

Yüce Türk Milletinin kurucusu Atatürk ise birçok alanda gerçekleştirdiği inkılap ve devrimlerle bilinen, Türk ulusunu çağdaşlaştırma çabalarıyla birçok faaliyet gösteren bir yüzyıl lideridir. Süphesiz bu yenileme ve çağdaşlaşma hareketlerinde eğitime verdiği önem ve katkı büyüktür. Atatürk'ün önemli konularında mesleki ve teknik eğitime verdiği önem göze çarpmaktadır. 1 Mart 1922 TBMM açılış konuşmasında “Bir yönden bilgisizliği giderme çalışırken öte yandan yurt çocuklarının toplumsal ve ekonomik alanlarda etkin ve verimli kılabilme için gerekli

olan ön bilgileri i üstünde ö retmek yöntemi, e itim ve ö retimin ana kuralı olmalıdır” diyerek i ba nda ö renmeye verdi i önemi vurgulamı tır (ahinkesen, 1982, 5). 1923 zmir ktisat kongresinde “Yeni devletimizin, yeni hükümetimizin temel görü leri, bütün programları ekonomi alanından çıkmalıdır. Çünkü her ey bunun içindir. Bundan ötürü evlatlarımızı o suretle yeti tirmeliyiz ki, onlara o suretle bilgi ve kültür vermeliyiz ki, ticaret dünyasına, tarım ve sanata ve bütün bunların çalı ma alanlarına yararlı olsunlar, bir eyleme dayansınlar” söylemiyle i içerisinde e itime verdi i önem anla ılmakta ve ekonominin ihtiyacı olan nitelikli insan gücünün yeti tirilmesinde Atatürk’ün mesleki ve teknik e itime önem verdi i çıkarılabilmektedir. Bir ba ka konu masında ise “Erkek ve kız çocuklarımızın e it olarak bütün ö renim basamaklarındaki e itim ve ö renimlerinin i ilkesine dayanmalıdır” ifadesini kullanmı tır (ahinkesen, 1982, 6). Yüce önderin zmir’e gidi lerinde ise Mithat Pa a Sanat Okulu ziyaretçi defterine yazdı ı “Sanat ve teknik mekteplerine ra bet artmı tır. Bunu sevinçle söylerken her türlü te vikinde yapılması gerekti ini ilave etmek isterim”, “Medeniyet ahikasının merdiveni sanattır”, “Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmu demektir” sözleri sanata verdi i önemi göstermektedir (ahinkesen, 1982, 9). Görüldü ü gibi Atatürk e itimin toplumsal ve ekonomik alanda bireyler için pratik ve i e yarar olması gerekti ini vurgulamı . Ö renmenin i ba nda yapılarak gerçekleştirilmesi gerekti ini vurgulamı tır.

Atatürk döneminde yapılan önemli faaliyetlerden biri de alanında uzman olan yabancı ö retim üyeleri Türkiye’ye davet edilmesi ve mesleki teknik e itim alanında bazı çalı maların yapılmasıdır. “1924 yılında ülkemize okullarımıza gezip incelemeler yapmak üzere davet edilen John Dewey, gerekli çalı maları yaptıktan ve Türkiye’nin özelliklerini bulundurduktan sonra görü ve planlarını rapor sunarak yayınlamı tır”

(Akt:Bender, 2005, 18). 1925'te Alman Ticaret ve Sanayi Danı manı Prof. Kühne Türkiye'ye geldikten sonra mesleki ve teknik e itime yönelik bir rapor hazırlamı tır. “Kühne'nin bu yöndeki raporunu 1927 yılında Belçika meslek ö retimi genel müdürü olan Omer Buyse'nin raporu takip etmi tir” (Demirta , 2008, 165).

smail Hakkı Baltacıo lu çalı malarında “meslek adamı yeti tirmede e itim ortamının ve i in gerçek ko ullara uygun olması gerekti ine dikkati çekmektedir” (Alkan, Do an ve Sezgin, 1998, 39). Baltacıo lu'nun önemli eserlerinden biri olan “çtimai Mektep” de bahsedilen okulunun niteliklerinde üretim ve demokratik olması ö ne çıkmaktadır (Aytaç, 1984, 10). Bu eserde kar ıya çıkan önemli bir bulgu ise Baltacıo lu'na göre “gerçek ki ilikler ancak gerçek ortamla içerisinde olu ur. ster bir alim veya ister bir bahçıvan olsun, bunlar ancak kendi “muhitleri” içerisinde alim veya bahçıvan ki iliklerini kazanabilirler” (Aytaç, 1984, 9). Bu sözle Baltacıo lu'nun e itimin i levsel ve gerçek ya am ko ullarına uyması gerektirdi i dü üncesine sahip oldu u söylenebilir.

smail Hakkı Tonguç ise “gerçek üretim ko ullarına uygun ortamda ve i içerisinde e itim kavramının Köy Enstitüleri denemesinde uygulamaya koymu tur” (Alkan, Do an ve Sezgin, 1998, 40). Tonguç'un bu söylemini ise köy enstitüleri uygulaması ile prati e dökülmü tür. E itim bilimci John Dewey'in “son yıllarda hayalimdeki okullar Türkiye'de kurulmaktadır, bunlar Köy Enstitüleridir” söylemi ise köy enstitülerinin önemini göstermektedir (Güvercin, Aksu ve Arda, 2004, 102). Fakat ne yazık ki köy enstitüleri dönemin artları içinde kendine yer edinememi ve kapanmı tır.

Cumhuriyet döneminde mesleki e itimde ya anan önemli geli melere bakılacak olunursa 1933 yılında Mesleki ve Teknik Ö retim Genel Müdürlü ü kurulmu tur.

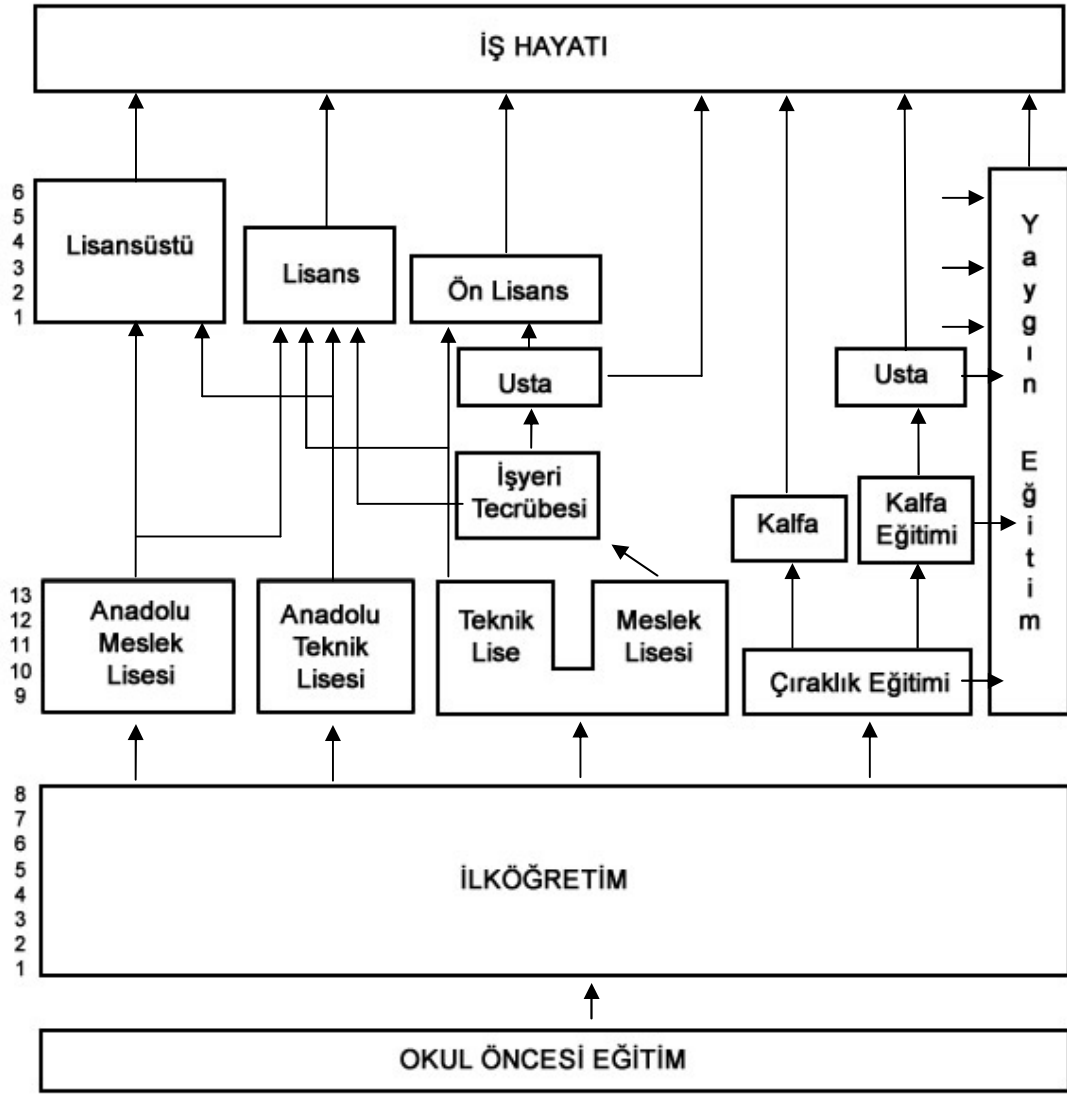
1934 yılında ise komisyonlar oluşturularak mesleki ve teknik eğitimin yapısıyla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Bunun neticesinde 1941 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü önce bir program geliştirilmiştir. Bu yapı çerçevesinde birçok yerdeki okullar kurulmuştur. 2. Dünya savaşı sırasında ise ekonomik sıkıntılardan dolayı bazı hedefler yerine getirilememiştir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998).

1960 dan sonra ise mesleki eğitim sisteminin eğitsel ve ulusal bir nitelik kazandırma çabaları öne çıkmaktadır. Bu dönemdeki hedeflerden biri mesleki eğitimin önemini kazandırmak ve ülkenin ihtiyaçlarına karşılık verebilmektir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998). Yakın tarihte ise kalkınma planları ve Milli Eğitim Uralarında mesleki eğitimle ilgili çalışmalar yapılmakta ve değerlendirilmeye alınmaktadır.

Türk milli eğitim sistemi 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa göre düzenlenmiştir. “1986 yılında yürürlüğe giren 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, mesleki ve teknik eğitimi bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenlemiştir” (Kocatürk, 2006, 146)

“Türkiye’de temel mesleki ve teknik eğitim sistemi: Örgün mesleki ve teknik ortaöğretim, çıraklık eğitimi ve ön lisans programlarını kapsamaktadır” Meslek öğreniminin ise üç yolu bulunmaktadır: örgün eğitim, yaygın eğitim, çıraklık eğitimi (Kocatürk, 2006, 146).

Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin genel yapısına atılacak olunursa aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

ekil 1.4.Türk Mesleki ve Teknik E itim Sisteminin Genel Yapısı

Kaynak: T SK. (1997a). Türkiye’de ve Dünya’da Meslekî E itim.

Türkiye’de mesleki ve teknik e itimle ilgili sayısal verilere bakılacak olunursa a a ıdaki veriler elde edilmi olur.

Tablo 1.2. 2010-2011 E itim Ö retim Yılı Mesleki ve Teknik Ortaö retim Sayısal Verileri

E itim Kademesi	Okul Sayısı	Ö renci Sayısı		
		Toplam	Erkek	Kız
Meslekî ve teknik ortaö retim toplamı	5179	2072487	1177725	894762
Meslekî ve teknik lise (resmi)	5155	1837924	1060850	777074
Erkek Teknik Ö retimi Genel Müdürlü ü	2172	752272	648867	103405
Kız Teknik Ö retimi Genel Müdürlü ü	1124	374370	52591	321779
Ticaret Turizm Ö retimi Genel Müdürlü ü	958	400942	222231	178711
Din Ö retimi Genel Müdürlü ü	493	235639	112608	123031
Özel E itim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlü ü	102	7017	4797	2220
Sa lık leri Dairesi Ba kanlı ı	293	65679	18278	47401
Di er Bakanlık ve Kur. Ba lı Meslek Lisesi Polis Koleji ve Konservatuar	13	2005	1478	527
Özel Ö retim Kurumları Genel Müdürlü ü (Özel)	24	1951	1099	852
Açık ö retim lisesi	-	232612	115776	116836

Kaynak: MEB. (2010-2011). Millî E itim istatistikleri, Örgün E itim

1.2.2. Örgün Mesleki ve Teknik E itim

Örgün e itim okul sistemini ifade etmektedir. Türk Milli E itiminde okul sistemi ise: Okulöncesi e itim, ilkö retim, orta ö retim ve yüksekö retim olmak üzere dört kademedendir. Örgün e itimin bir parçası olan mesleki ve teknik ortaö retim, ö rencileri ortaö retim amaçları ile birlikte onları i ve meslek alanlarına insan gücü olarak yetiiren ve yüksek ö retime hazırlayan ö retim kurumlarıdır (EARGED,4).

Mesleki ve teknik ortaö retim okulları endüstriyel ve teknik, ticaret ve turizm, sosyal hizmetler ve din hizmetleri alanlarında programlar uygulayan farklı türdeki okullardan oluşmaktadır. En yaygın olanları Teknik ve Meslek Liseleri, Sa lık Meslek Liseleri,

Ticaret Meslek Liseleri, mam Hatip Liseleri'dir. Bu okulların hem yüksekö retime hem de istihdama hazırlama gibi ikili amaçları bulunmaktadır.... Meslekî ve teknik e itim okullarında, 9. sınıf ö rencileri derslerinin tamamını okullarda, 10., 11. ve 12. sınıf ö rencileri ise haftanın iki günü okullarda teorik ve uygulamalı e itim, haftanın üç günü ise “i letmelerde beceri e itimi” almaktadırlar. (EURYD CE , 2009/2010, 27).

letmelerde beceri uygulamasının amacı “beceri e itimine giden ö rencilerin teknolojik geli meleri yakından tanınmaları ve istihdam edildiklerinde i yerlerine kolaylıkla uyum sa layabilmeleridir. yerleri için ise potansiyel i gücünü tanımak” açısından beceri e itimi oldukça önemlidir (Özsoy, 2007, 104).

“Örgün mesleki ve teknik ortaö retim MEB bünyesinde olu turulmu üç ana hizmet biriminin koordinasyonunda yürütölmektedir. Bunlar: Erkek Teknik Ö retim Genel Müdürlü ü, Kız Teknik Ö retim Genel Müdürlü ü ile Ticaret ve Turizm Ö retimi Genel Müdürlü üdür” (Özsoy, 2007, 104).

1.2.3. Çıracılık E itimi

“Çıracılık e itimi de günümüzde sistemli bir meslek ö retme eklidir. Okul dı ı çalı an gençlere sistemli mesleki e itim hizmeti götürölmesi, Türk i gücünün nitelik seviyesinin yükseltilmesi yönünden önemlidir” (Alkan, Do an ve Sezgin, 1998, 172). “Çıracılık e itimine ba layabilmek için ö rencinin 14 yaşını tamamlamı olması gerekir. On dört yaşını doldurmadan zorunlu e itimini tamamlayanlardan çıracılık e itimi yoluyla meslek ö renmek isteyenler “aday çırac” statüsü ile e itime

alınmaktadır. Çıraklık eğitimi, mesleki eğitim merkezlerinde verilmektedir” (Kocatürk, 2006, 164). Çıraklık eğitiminde sıkça kullanılan kavramlar çırak, kalfa ve ustalıktır

Çırak bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve işi alı kanlıklarını geliştiren kişi olarak tanımlanır. Kalfa çıraklıktan ustalıkta geçişte bir ara meslek kademesidir. Kalfa bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve işi alı kanlıklarını kazanmış ve bu meslekle ilgili iş ve işlemleri ustanın gözetimi altında kabul edilebilir standartlarda yapabilen kişidir. Usta bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve işi alı kanlıklarını kazanmış ve bunları mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilir standartlarda uygulayabilen, üretimi planlayabilen, üretim sırasında karşılaşılabilecek problemleri çözümlenebilen, diğer üncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklayabilen, üretimle ilgili pratik hesapları yapabilen kişidir (Ulukan, 1998, 12).

1.2.4. Yaygın Eğitim

“Örgün eğitim sistemine hiç girmemiş veya herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademedен çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır” (EARGED,3).

Türkiye’de örgün ve yaygın mesleki teknik eğitim veren mesleki ortaöğretim kurumları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 1.3. Türk Mesleki Ortaöğretim Kurumları

No	Türk Mesleki Ortaöğretim Kurumları
1.	Anadolu Teknik Liseleri
2.	Anadolu Meslek Liseleri
3.	Teknik Liseler

Tablo 1.3'ün devamı....

4.	Endüstri Meslek Liseleri
5.	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri (METEM)
6.	Çok Programlı Liseler
7.	Anadolu Tarım Meslek ve Tarım Meslek Liseleri
8.	Anadolu Tapu ve Kadastro Meslek Lisesi
9.	Anadolu Meteoroloji Meslek Lisesi
10.	Kız Meslek ve Meslek Liseleri
11.	Anadolu Kız Meslek ve Anadolu Meslek Liseleri
12.	Kız Teknik ve Meslek Liseleri
13.	Anadolu Kız Teknik Liseleri
14.	Ticaret Meslek Liseleri
15.	Anadolu Ticaret Meslek Liseleri
16.	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri
17.	Anadolu İletişim Meslek Liseleri
18.	Adalet Meslek Liseleri
19.	Turizm Eğitim Merkezleri
20.	Anadolu İmam Hatip Liseleri ve İmam Hatip Liseleri
21.	Sağlık Meslek Liseleri
22.	Kili Mesleki Eğitim Merkezleri
23.	Yetkinler Teknik Eğitim Merkezleri
24.	Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri
25.	Pratik Kız Sanat Okulları
26.	Uygulama Sınıfları (Uygulama Anaokulları)
27.	Çocuk Kulüpleri
28.	Döner Sermaye İşletmeleri

Kaynak: EARGED, Türkiyede Mesleki ve Teknik Eğitim.

1.3. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Gelişmiş Ülkelerde Mesleki ve Teknik Eğitim

Avrupa Birliği ülkeleri mesleki ve teknik eğitim açısından önemli bir yere sahiptir. Bunun nedenleri olarak sanayi devriminin bu coğrafyada olması, örnek ve başarılı mesleki eğitim modellerinin yer alması gösterilebilir.

1.3.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim

Hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde lonca sisteminin kurulmasından sonra yıllardan beri mesleki eğitim ve öğretim, esnafların çalışması birbirine çok benzer bir yapıdaydı. 18. ve 19. yüzyılda ise lonca sistemi Avrupa'da önemini kaybetmiştir. Loncalar döneminde mesleki eğitime bakılacak olunursa lonca sisteminde otoriter bir hiyerarşinin olduğu görülmektedir (usta, ustabaşı, çırak). Bu dönemde haftalar süren

deneme sürecinden sonra çıraklar loncaya kabul edilirdi. Aileler ayrıca bu süreç sırasında yemek ve diğer masrafları karşılayan bir konumda idiler. Bu süreci başarıyla bitiren çırak ise ustabaşı olmaya hak kazanır ve çeşitli ülkelerde mesleki nitelikleri tanınırdı. Bu ustabaşları diğer ülkelerdeki ustalardan yeni bilgiler ve beceriler öğrenmek için seyahat ederlerdi. Yeterli bilgi ve beceriye elde eden ustabaşı loncalara başvurarak daha üst bir konuma gelmeye çalışırdı (CEDEFOP, 2004).

ekil 1.5. Geçmişte Avrupa'da Mesleki Eğitim

Kaynak:CEDEFOP. (2004). A history Of Vocational Education And Training In Europe.From Divergence To Convergence.

Avrupa'da endüstriyel çağın genel karakteristğine bakılacak olursa birçok eğitim akımının ve eğitim düğününün yer aldığını görmekteyiz. Bu dönemde özellikle sosyal ekonomik sorunlar ve buna çözüm arayışları gündemde yer almaktadır. Bu yüzden de "eğitim ve öğretim hayatında materyalist, sosyalist ve pozitivist akımların

etkisiyle entelektüalist ve faydacı görüşleri açılarak basmaya başlamaktadır” (Aytaç, 2009, 245-246). Bu dönemde çıkan eğitimcilere baktığımızda sosyal eğitim öğretimi ile Johann Heinrich Pestalozzi, eğitimci öğretimi ile Johann Friedrich Herbart, hürriyetçi eğitim ile Lev Tolstoy, sosyalist eğitim ile Karl Marx ve Friedrich Engels, pozitivist eğitim görüşü ile Auguste Comte, John Stuart Mill, Charles Darwin, Herbert Spencer, irrasyonel eğitim felsefesiyle de Arthur Schopenhauer, Friedrich Nietzsche karşımıza çıkmaktadır. Mesleki eğitim sistemleri açısından Pestalozzi ve Karl Marx ve Friedrich Engels özellikle önemli bir yeri sahiptirler. Pestalozzi “sınırsız bir eğitimci sevgi ve iyilikseverlik duygularıyla dolu bir şahsiyettir” (Aytaç, 2009, 248). Pestalozzi aynı zamanda mesleki eğitimci, eğitim yöneticisi ve rehberlikçi olarak bilinir (Bowers ve Gehring, 2004, 12). Pestalozzi’nin eğitim felsefesine bakıldığında özellikle yoksullar üzerinde yaptığı çalışmaları dikkati çekmektedir. Bu amaçla toplumsal değişimin yaratılmasında yoksul halkında mesleki bilgi ile donatılması gerektiğini savunmuş ve sonucunda toplumsal suçların azalmasını sağlamıştır. Pestalozziden etkilenerek daha sonraki dönemlerde Avrupa’da birçok endüstri okulları geliştirilmiştir. Pestalozzi geleneksel eğitimi “olaylara dayalı hakikatleri tamtacı bir yerde, kuru laf edici yüzünden” eleştirmektedir (Aytaç, 2009, 252). Ona göre temel eğitim “aynı zamanda da iş eğitimi ile birleştirilmelidir” (Aytaç, 2009, 254). Bir yapıtında mesleki eğitimle ilgili mesleki eğitimin, temel eğitim üzerine inandırılması gerektiğini ve mesleki eğitim, vücut ve zihin güçlerini, dış etkilemeler yoluyla güçlendirecek, geliştirecek ve bunları bireyin ve toplumun mesleki ihtiyaçları ile belirli bir senteze sokacak olan vasıtaları kapsamaması gerektiğinden bahsetmektedir (Aytaç, 2009).

Avrupa mesleki eğitim sistemleri incelendiğinde Rusya birçok açıdan incelenmesi gereken bir ülkedir. Özellikle “Büyük Petro” dönemindeki faaliyetlerin

incelenmesi önemli görülmektedir. 1689 yılında 17 ya ında ba a geçen Petro Rusya'nın güçlü ekonomi ve sa lam bir orduya kavu ması için açılımlar yapmı tır. 1697 yılında Avrupa'nın dört bir yanına Türkiye kar ı müttefik toplamak için temsilciler yollamı tır. Bu temsilciler ayrıca bilimsel alanda ve teknik alanda ara tırma ve incelemelerde bulunmu tur (CEDEFOP, 2004). Petro e itimde birçok yenilik yapmı sa lık, teknik ve bilimde ilerleme için önemli adımlar atmı tır. Petro fabrikalara ve sanayiye destek veren bir liderdir. Buna en güzel örnek “1712 yılında demir ithalatını durdurmaları ve Çarın ölümünden sonra da ihracata ba latıp, ngilizlerin Moskova'da ayakkabı fabrikası kurmaları” gösterilebilir (Ergün, 2009, 35). Petro'nun yurt dı na ö renci gönderme, Kutsal Sinod'un kurulması, yeni bir donanma kurulması ve ba kenti Moskova'dan St.Petersburg'a ta ıması en önemli reformları idi. “Sanayile me 1850'lerde ngiltere'de oldu u gibi Rusya'da Moskova ve St. Petersburg çevresindeki iplik sektöründe ba ladı. Rusya'daki tekstil sanayinin geli tirilmesinde ngilizler önemli rol oynadı” (Ergün, 2009, 43). Bu ve bunun gibi birçok geli me sonrasında mesleki ve teknik e itimde açılımların do masına sebep olmu tur. 1919'lu yıllarda ise siyasi geli melere paralel olarak Rusya'da politeknik e itimin etkisi görülmektedir. “1964 ve 1966' da da ortaö retimde politeknik e itimi uygulama yönünde iki reform hareketi daha yapılmı tır. Yetmi li yılların sonunda her ey 1958 öncesine dönmü tür” (Ergün, 2009, 51).

ngiltere ise 18. yüzyılda endüstrile menin ba ladı ı yer olarak kar ıya çıkmaktadır. Bu sıralar ngiltere'de buhar makinesi, dokuma tezgahı ve mekanik makineler icat edilmi tir. Ülkede tekstil fabrikaları kurulmu ve kırsal alandan ehirlere i aramak için gelen birçok insan yerle mi tir. Bu ise toplumda derin de i ikliklere yön vermi tir. Endüstri devrimi ile lonca sistemi terk edilmi olup dü ük ücretli i çiler

fabrikalarda çalıştırılmaya başlandı (CEDEFOP, 2004). İngiltere'deki gelişmelere paralel olarak "Almanya, Fransa, İsviçre, Belçika ve ABD kısa zamanda Büyük Britanya'yı izledi ve kendi kendine yeten bir ekonomik büyüme kapasitesi sergiledi" (Roberts, 2010, 446). "1870'li yıllarda ise sanayile mede geçmi te açık farkla üstün olan İngiltere eski gücünü kaybedip Almanya ve ABD'nin açık büyümeleri göze çarpıyordu" (Roberts, 2010, 447). Bu bulgu yakın tarihte ekonomik anlamda güçlü olan iki ülkenin neden güçlü oldu unu bize gösteren bir bulgudur.

Fransa'ya bakıldı ında Fransa 18. Yüzyılda do a bilimlerinde lider ülke olarak öne çıkmaktadır. Politeknik okul olarak bilinen üniversiteleri teknik e itim için Avrupa'da model olmu tur. Bununla beraber Fransa 19. Yüzyılın sonlarına do ru endüstriye mede yüksek noktalara ula amamı tır. Fransız devriminden sonra ise çıraklık sistemi terk edilmi . Aydınlanmanın etkisiyle insancıl yakla ım, bilim ve çocukların e itim daha da önem kazanmı ve bu yönde açılımlar yapılmı tır. Mesleki e itim ve ö retim birçok de i ken açısından di er ülkelerle benzer bir yapıdaydı. 1871 yılında Fransa Cumhuriyet kuruldu unda de i iklikler yapılmı tır. Bu de i iklikler evrensel bir zorunlu e itim sisteminin aranması, zorunlu e itimden sonra ö rencilerin bir i e alınması, ülkenin gelecekteki ekonomik gücünün güçlendirilmesi için mekanik ve elektrik mühendisli i için e itimli i çilerin sa lanması gibi reformları kapsamaktadır. (CEDEFOP, 2004).

Almanya'da tekstil i letmelerinin makinele mesi 19. Yüzyıla kadar ba lamamı tır. Sonrasında ise demir, çelik, tekstil ve maden endüstrisinde hızlı geli meler ya anmı tır. 19. Yüzyılın sonunda ise elektrik, kimya ve otomobil endüstrisi önem kazanmı tır. 1811 yılında i çilerin Almanya'da serbest olmaları yayılmı tır ve loncalar kaldırılmı tır. Bu ise uzun zaman devam etmemi ve eski geleneksel çıraklık

sistemine dönülmü tür. 19. Yüzyıl boyunca çıraklar ak amları ve pazar günleri sık sık okullarda e itim görmü lerdir. 19. Yüzyılın sonunda bu okullar meslek liseleri ekinde geli mi lerdir. Mesleki e itim sistemi Almanya'ya benzeyen Avusturya'da buna benzer bir geli me gerçeikle mi tir. Bugün Almanya'da i ba nda e itim ve meslek liseleri hala çıraklık sisteminin parçaları olarak öne çıkmaktadır. Bu yüzden de ikili sistem olarak adlandırılmaktadır (CEDEFOP, 2004). kinci dünya sava ı sonrasında Almanya endüstrile me ile paralel olarak e itimde reformlar yaparak bugünkü güçlü yapısına ula mı tır.

Karl Marx ve Friedrich Engels e itime felsefelerinin ekseninde üretim odaklı olması yer almaktadır. Bu a amada kar ımıza politeknik e itim çıkmaktadır. Politeknik e itim "bütün üretim süreçlerinin genel bilimsel ilkelerini ö retecek ve aynı zamanda da çocukları ve gençleri pratik çalı malara sokacak, her türlü i lerde yararlanılacak temel aletlerin kullanılmasını ö retecek" bir e itim sistemi olarak tanımlanmaktadır (Aytaç, 2009, 283). Karl Marx ve Friedrich Engels'e göre "gelece in e itimi bir üretici e itimdir" felsefesi ta ırmaktadır. Politeknik e itim sistemine sahip ülkeler ise genel de kapitalist olmayan ülkelerdir.

Geçmi dönemlerde e itim alanındaki birçok e ilime ve de i ime bakıldı nda birçok yenilik, e itim akımı ve e itim reformu kar ımıza çıkmaktadır. Avrupa'da ise son yüz yılda birçok reform gerçeikle mi tir. Bu reformlar i çerisinde mesleki e itim açısından ise u ana e ilimler dikkati çekmektedir:

- *Günümüzdeki meslekî farkla ma ve ihtisasla manın artması yüzünden, ortaö retim okullarında daha geni bir farklıluya gidilmektedir.*

- *Hemen bütün ülkelerde, klasik ortaö retim ile meslekî ortaö retim arasındaki, birincisinin lehine olan üstünlük kaldırılmakta, meslekî ve teknik ö retimin geli tirilmesi çabaları artmaktadır (Aytaç, 1966, 174)*

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere son yıllarda Avrupa'da eğitim alanındaki reformlarda mesleki ve teknik eğitim alanlarında çeşitli çalışmalar yapılmaya çalışılmaktadır.

“Tarih içinde insanların çeşitli toplumlar, devletler, kültürler, dinler v.s. içinde yaşamaları, onların farklı farklı eğitim sistemleri geliştirmelerine neden olmuştur” (Ergün, 1985, 1). Gelişmiş ülkeler ise gelişmelerini diğer ülkelerden geri kalmalarındaki temel sebep olarak eğitimi görmüş ve gelişmiş ülkelerdeki eğitim sistemlerinden yararlanmaya çalışmışlardır. Bir başka önemli nokta ise bilgi teknolojisinin gelişmesi ve ülkelerin gelişim evrelerini geçerken aynı evreleri yaşamaları gereğinden dolayı ülkelerin birçok alanda etkileşimi ve birbirlerinden yararlanmaları gereken alanlar ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda özellikle eğitim alanında ülkeler birbirleriyle etkileşime girmekte ve organizasyonlar gerçekleştirmektedir. Karşılaştırmalı eğitim alanında ise bu yönde çeşitli araştırmalar yapılmaktadır.

Karşılaştırmalı Eğitim, çeşitli toplumlarda, ülkelerde, bölgelerde ve tarihi dönemlerde uygulanan, eğitim sistemlerini bazen bütün olarak bazen de bir kaç yönden karşılaştırarak ortak ve farklı yönleri tespit edip bundan eğitim teorisine ve pratiğine, eğitim politikasında, eğitim planlamasında ve reformlarında, uluslararası ilişkilerin yumuşatılmasında ve bir barış ortamı sağlanmasında yararlanılmaya çalışılan bir bilimdir (Ergün, 1985, 3).

Özellikle kar ıla tırnalı e itim bilimi kapsamında birçok ara tırma yapılmakta ve ülkelerin genel e itim sistemleri incelenmektedir. Özellikle çe itli ülkelerde e itim alanındaki reformların incelenmesi ve de erlendirilmesi ulusların gelece i için önem ta ımaktadır. Mikat (1965)' ın dedi i gibi zaman bizi, e itimde reform yapmaya zorlamaktadır. “E er biz di er uluslar yanında varlı ımızı sürdürmek istiyorsak, e itimde derinli ine plânlamalar yapmak ve bilimsel tartı malar içine girmek zorundayız. Çünkü bir ulus, kendisini imdiden kültürel yönden gere i gibi donatamazsa, gelecekteki var olma ansını pe inen kaybetmi demektir” ifadesi e itimde tartı manın ve kar ıla tırmanın önemi göstermektedir (Akt:Aytaç, 1966, 1).

Farklı ülkelerde ki var olan meslek teknik e itim sistemlerinin bilinmesi ve çe itli yönlerden de erlendirilmesi önemlidir. Avrupa Birli inde bütün ülkeler yerine Almanya, Fransa ve ngiltere'nin mesleki teknik e itim sistemlerinin açıklanmasının nedeni bu ülkelerin mesleki ve teknik e itim alanında projeler ve sistemler geli tirmi olmalarıdır. Ayrıca bu ülkelerde mesleki e itim modelleri yönünden farklılıklar vardır bu yüzden Avrupa'da bulunan bu üç ülkenin mesleki e itim sistemlerinin incelenmesi önemlidir. Farklı ülkelerdeki mesleki e itim sistemlerinin de erlendirilmesi, kar ıla tırılması ve bu sistemlerden çıkarımlarda bulunulması ülkelerin gelecekte ve u an var olan mesleki e itim sistemlerinin niteli i için önem ta ıyaca ı dü ünülmektedir.

ekil 1.6. Mesleki ve Teknik E itim

Kaynak: <http://www.internationalink.org/wp-content/uploads/2011/02/Vocational-Academic-Integration.jpg>

1.3.1.1. Önemli Avrupa Birli i Ülkelerinde Mesleki ve Teknik E itim

1.3.1.1.1. Almanya

Almanya mesleki e itim sistemi Avrupa'da önemli bir yapı ve yere sahiptir. Özellikle ikinci dünya sava ından yenik çıkan Almanya iyi yeti mi insan kaynakları sayesinde sava ın yıkıntılarını kısa sürede a arak dünya ekonomisinde sava tan önceki konumuna yeniden ula mı tır (Adem, 1980). “On dokuzuncu asırda mekanik güçlerin kullanılması ve endüstrinin geli mesi mesleki e itime olan önem ve ilgiyi daha da arttırmı tır. Almanya ise bu ileri görü ün meyvelerini bugünkü konumuyla toplamaktadır” (Do an, 1969, 43). “AB’de MTE denince akla ilk gelen ülke Almanya olmaktadır. Hatta denilebilir ki ngiltere ve Fransa bile, Almanya’nın geçmi te MTE sisteminden elde etti i ba arıların etkisinde kalarak benzer uygulamaları kendi ülkelerinde uygulamaya çalı mı lardır” (Zengingönül, 1998, 37). Alman mesleki e itim sisteminin en önemli özelli i kili (Dual) sisteminin var olmasıdır. kili sistem devlet ve irketlerin birlikte mesleki e itim içerisinde görevlerinin var olmasına dayanmaktadır.

Almanya mesleki e itim sisteminden önce genel e itim yapısının bilinmesinin önemli oldu u dü ünülmektedir. “3 Ekim 1990 yılında tarihinde, Federal Almanya Cumhuriyeti ve Demokratik Almanya Cumhuriyeti arasında yapılan antlaşma ile, iki Almanya yeniden birleşti” (Erginer, 2007,248). Almanya’da toplam 16 tane eyalet bulunmaktadır. Her eyalet kendi özerk yönetimine sahip olup, Federal hükümete bağılıdır. “Anayasaya uygunluk koşullarıyla e itim konusundaki yetki ve sorumluluklar eyaletlere verilmiştir. Her eyalet kendi e itim ve kültür politikasını, Federal Hükümetin belirlediği tarihi, koşulları, kültürel ve sosyal prensipler doğrultusunda oluşturmaktadır” (MESS, 1999, 11).

Salam’a (1999) göre Almanya’daki eyaletlerin hemen hemen hepsinde zorunlu e itim süresi 12 yıldır ve 6-18 yaş arası kapsar. Bu sürenin 10 yılı tam zamanlı öğretim yapılan genel e itim okullarında verilmektedir. Zorunlu e itim 4 yıllık ilköğretim ile ortaöğretim 1. devredeki 6 yıllık genel e itim okullarından birinde gerçekleştirilir (AKT: Özsoy, 2007).

Zorunlu öğretim Almanyada, derslere ve diğer düzenlemelere düzenli olarak katılmayı kapsar. “Bu husus kural olarak yabancı ülkelerdeki Alman öğrenciler için de geçerlidir. Buna karşılık Federal Almanya’da özel e itime muhtaç olan engelli çocuklar ile yabancıların ve göçmenlerin özel durumları içinde olan çocukları için, özel hükümler getirilmiştir” (Aytaç, 1999, 30).

Almanya’daki ilköğretim ve ortaöğretim seviyesindeki okul türlerine tablo yardımıyla bakılacak olursa:

Tablo 1.4. Alman E ğitim Sistemindeki Ġk retim ve Orta retim Seviyesindeki Okul Türleri

Okul Türü		Sınıflar	Ya Grubu
<i>Grundschule</i>	Ġkokul	1-4	6-10
<i>Hauptschule</i>	Genel Orta retim Okulu	5-10	10-16
<i>Realschule</i>	Teknik Orta retim Okulu	5-10	10-16
<i>Gesamtschule</i>	ok Amaçlı Ortaokul ve Lise	5-13	10-19
<i>Gymnasium</i>	Genel Ortaokul ve Lise	5-13	10-19

Kaynak: MESS. (1999). Milenyum E ğitiminde Mesleki E ğitim ve  retim.

1.3.1.1.1. ALMAN E ğİTİM SİSTEMİ

Alman e ğitim sisteminin genel yapısına tablo yardımıyla bakılacak olunursa aşağıdaki tablo elde edilir.

Tablo 1.5. Alman E ğitim Sisteminin Genel Yapısı

	Bilimsel veya Akademik E ğitim				ncl Sektör	
	Mesleki Ġleri E ğitim		niversiteler			
19	kili Sistem(Dual Sistem)		Mesleki Okullar		Orta retimin II.A aması	Orta retim II.Kademe
18						
17	zel Okul 10.yıl		Ortaokul	ok Amaçlı Okul	Gramer Okulu	Orta retim I.Kademe
16	zel Okul					
15	zel Okul					
14						
13						
12	Yönlendirme Basama ğı					
11						
10	Ġkokul					Ġkokul

9			
8			
7		Anaokulu	
6	Özel		
5	Ana		
4	Okulu		
3			

Kaynak: BMBF.(2003). German's Vocational Education At A Glance.

Tablo 1.5 incelenirse Almanya'da öğrenciler zorunlu eğitime 6 yaşında başlar ve bu eğitim 9 yıl sürmektedir, bazı eyalette ise 10 yıl sürmektedir. Bu eğitimi bitiren insanlar herhangi bir tam zamanlı okula devam etmezlerse 3 yıllık meslek okullarına devam etmeleri gerekmektedir. İkili (dual) sisteme devam etmek isteyen öğrencilerde zorunlu eğitimi tamamlamak zorundadırlar (BMBF, 2003).

1.3.1.1.1.2. Alman Mesleki Eğitim Sistemi

Almanya'da mesleki eğitim kanunu mesleki eğitimle ilgili yasal düzenlemelerin temelini oluşturmaktadır. 1969 yılında yürürlüğe giren Mesleki Eğitim Kanunu ile Mesleki Eğitim konusunda Sanayi ve Ticaret Odalarına görevler verilmiştir. Odalar bütçelerinin yaklaşık % 40' ını mesleki eğitime ayırmaktadır. Sanayi ve ticaret odaları mesleki eğitim konusunda uygulayıcı ve yönlendirici fonksiyonlara sahiptir (MESS, 1999). Odalar ise Türk mesleki eğitim sistemi içerisinde etkin bir role sahip değildir.

Öte yandan “mesleki eğitim ve öğretim sistemi eyaletlerin sorumluluğunda yürütülmektedir. İşletmelerdeki firma içi mesleki eğitim faaliyetlerini hükümet düzenlemektedir. İşletmeler ve meslek okulları işbirliği halinde çalışmaktadırlar” (MESS, 1999, 12).

Almanya'da mesleki eğitimle ilgili birçok kurum ve kuruluş vardır. Bu kurumların hiyerarşisi ve disiplin içinde işlemektedir. Bu kuruluşlar ve görevlerine bakılacak olursa:

Tablo 1.6. Alman Mesleki E itim Sisteminde Kurumlar ve Görevleri

Kurumlar	Görevleri
Mesleki E itim ve Bilim Bakanlığı	Genel mesleki e itim politikalarını planlamak ve geli tirmek.
Federal Mesleki E itim Enstitüsü	Federal hükümete mesleki e itimle ilgili danı manlık yapmak ve önerilerde bulunmak.
Federal Çalı ma Enstitüsü	Mesleki rehberlik yapmak ve i e yerle tirmek,i bulmak, istihdam sa lamak.
E itim Planlama ve Ara tırma Federal Eyalet Komisyonu	Almanyanın vasıflı istihdam ihtiyacı ile e itim sistemi arasında ba lantı kurarak çalı malar yapmak.
Çalı ma ve Ekonomi Bakanlığı	Mesleki E itim eyalet komitelerini yönetmekle yükümlüdür.
Ekonomik Yürütme Grupları	Bölgesel düzeyde e itim konusunda yasal yetki sahibidirler. Sanayi ticaret esnaf ve tarım odalarından olu ur.
Eyalet E itim Bakanları Kongresi	Eyaletlerin e itim politikalarının ve programlarının koordine etmek. Kongrede alınan kararlar tavsiye niteli indedir

Tablodan da anla ılaca ı üzere Alman Mesleki e itim sistemi disiplinli ve karma ık bir yapı içerisindedir. Bu karma ık yapı içerisinde her bir kurumun kendi görevleri vardır.

Almanya'da zorunlu e itimi bitiren ö renciler dual yada tam zamanlı bir meslek okuluna gidebilirler. Tam zamanlı meslek okulları Facbobschule, Berufsfachschule ve Fachgymnasium dan olu maktadır. Bu okulları bitiren ö renciler Yüksek Okula Giri Sınavına girmektedirler. Bu sınavdan ba arılı olanlar yüksek okula veya ikili sistemde firma içi profesyonel teknik akademik e itimin verildi i Meslek Üniversitelerine devam edebilmektedirler (MESS, 1999).

Almanya'nın mesleki e itim sisteminde en önemli unsur ikili veya dual sistemdir. Dual sistem içerisinde ö renci yeti tiren kurum ise Berufsschule'dır. kili sistemle ö renciler hem i letmede hem de okulda e itim görmektedirler. Bu 3-4 gün

İletmede 1-2 gün okulda eğitim eklinde olmaktadır. “Almanya’da zorunlu eğitim itimi bitiren gençlerin üçte ikisi üç yıl süren ikili sisteme dahil olmaktadır” (CEDEFOP, 2002-2003, 27). Eğitimde ikili sistem birçok ülkede de iki adlarla uygulanmaktadır. Örneğin “İngiltere’de “Block Release”, “Sandvich Course” ve “Part Time”, Amerika Birleşik Devletlerinde “Kooperatif Eğitim olarak adlandırılmaktadır” (Ahinkesen, 1992, 6).

Dual sistemde öğrenci mesleğini öğrenirken, aynı zamanda deneyim de kazanmaktadır. Dual mesleki eğitim, 2007 yılı itibariyle ekonominin her alanında onaylanmış 346 meslekte, genelde 3 yıl olmak üzere, 2,5 yıl ila 4 yıl arası sürmektedir. Terzilik, biyoloji laboratuvarı teknisyeni gibi uzmanlaşmış meslekler olabildiği gibi, ofis elemanı veya mekatronik teknisyeni gibi pek çok alanı kapsayan nitelikte meslekler de olabilmektedir. Bu meslekler sürekli güncellendiği gibi, yeni meslekler de eklenmektedir. Yeni mesleklerden 49 adedi 1996 yılından sonra eklenmiş bulunmaktadır. Dual mesleki eğitim sisteminin amacı, öğrenciye geniş tabanlı bir mesleki eğitim vermek ve onun iş dünyasının değişen ihtiyaçları çerçevesinde bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlamaktır (Özdemir, 2011, 45).

Dual sistemin ayağı olan işletme ayağına bakıldığında uygun işletmenin seçilmesi aşamasında odalar, işletmelerin kendi bünyelerinde mesleki eğitim verip veremeyeceğini değerlendirilmektedirler. Odalar bu görevi kendi bünyelerinde çalıştırdıkları eğitim danışmanları aracılığıyla sağlamaktadır. Danışmanlar işletmeleri değerlendirirken bir çok kriteri göz önüne almaktadırlar. Bu kriterler arasında

İletmenin uygunluğu, İletmedeki eğitimci personelin yetkinliği ve mesleki sertifikaları gibi birçok etken bulunmaktadır. Odalar özellikle Alman mesleki eğitim sisteminde önemli görevlere ve yere sahiptir. Bu açıdan odaların seviyeleri ve görevleri Türkiye'deki mesleki eğitim sisteminin karşılaştırılması amacıyla önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu amaçla amadan sonra öğrenciler kendileri için uygun İletmeleri Ajansı aracılığıyla seçerler. Daha sonra İletme ile öğrenci arasında sözleşme imzalanmaktadır. Sözleşme kapsamında eğitim verilecek meslek, öğrenciye ödenecek para, eğitimin kaç saat olacağı gibi birçok detay bulunmaktadır.

İletmede eğitim gören öğrenciler eğitim sonunda ulusal düzeyde sınavlara girerler. Sınav sonunda başarılı olan öğrenciler her yerde İletme bürosunda bulunabilmektedirler.

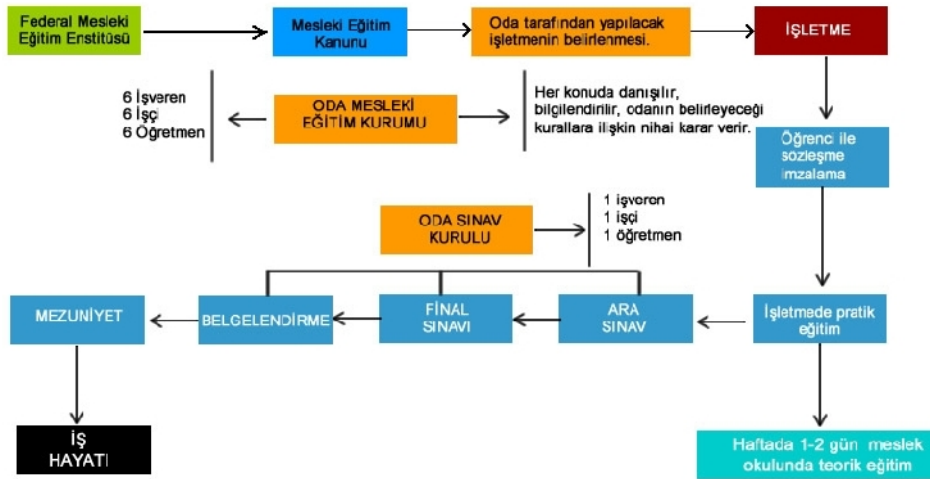
İletme (Dual) sistemin okul ayağına bakılacak olunursa: meslek okulundaki eğitim ve öğretim direktifi ile uyumlu çerçeve müfredat kapsamında uygulanmaktadır. Eyalet hükümetlerinin sorumlu olduğu bu okullarda temel ve uzmanlaşmış mesleki eğitimi verilmektedir. Meslek okulu kamuya ait yarı zamanlı okul olarak faaliyet göstermektedir. Bu okullarda, genel olarak 8 saati mesleki alanlarda ve teorik, 4 saati de genel alanlarda olmak üzere, haftada en az 12 saat eğitim verilmektedir. Bazı durumlarda birkaç hafta süren blok dersler yapılabilmektedir. Bir meslekte yeterli sayıda öğrenci aynı meslek okuluna gidiyorsa, meslek sınıfları oluşturulmaktadır. Genel eğitim kapsamında Almanca, sosyal bilgiler, İletme bilgisi, din ve spor dersleri ile birlikte, meslek için gereklilik arz ediyorsa yabancı dil dersleri uygulanmaktadır. Bu okullardaki müfredat, İletmeler, okul müfettişleri ve odaların işbirliğinde

hazırlanmaktadır. Bu anlamda okullar eğitim veren işletmelerin ortakları olmaktadır. (Özdemir, 2011a).

ekil 1.7. Almanya'dan Bir Sınıf

Kaynak: Özdemir, E. (2011b). Alman Mesleki Eğitim Sistemi ve Türkiye ile Karşılaştırılması (II).

ekil 1.8. Alman Mesleki Eğitim Sisteminin Yapısı

Kaynak: Özdemir, E. (2011a). Alman Mesleki Eğitim Sistemi ve Türkiye ile Karşılaştırılması (I). TOBB Ekonomik Forum Dergisi

Bu bilgiler kapsamında Alman Mesleki Eğitim kurumları tablo yardımıyla özetlenecek olursa aşağıdaki tablo karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 1.7. Alman Mesleki Eğitim Kurumları

Kurum	Görevi
Berufsschule	Berufsschule , öğrencilerini "dual sistem" denilen bir sistem içerisinde yetiştirir. Buna göre öğrenciler, işletmelerdeki pratik yetiştirmeye paralel olarak Berufsschule'lerde teorik öğrenim görürler. Bu tarz bir yetiştirme ortalama 3 yıl sürer.
Berufsgrundbildungsjahr	Bu okul 1 yıl süreli olup, öğrencilerine bir mesleki temel bilgi kazandırmayı amaçlar. Bu okula ortaöğretim 1. kademesini başarı ile bitirememi veya ortaöğretim 2. kademesindeki tam zamanlı bir mesleki eğitimi veren okula devam edememi veya pratik yetiştirme için işletmelerde, bir yer bulamamı gençlerin devam ettikleri bir okuldur.
Berufsfachschule	Bir yıl süreli olan bu mesleki eğitimi, daha sonra devam edilebilecek olan mesleki eğitimin ilk kademesi olarak kabul edilir.
Berufsaufbauschule	Tam zamanlı mesleki eğitimi okulları olup, en azından bir yıl sürelidirler.
Fachoberschule	Öğrencilerine bir mesleki branşta daha üst düzeyde teorik ve pratik bilgiler ile beceriler ile kazandırmakla görevli bir okul türüdür.
Fachgymnasium	Mesleki okul teklifatının en tepesinde yer alır. Bu okullar 11-13. sınıfları kapsamakta olup, genel veya branşta yükseköğretim olgunluğuna sağlarlar ve bu yolla da bir üniversitede öğrenim yapma yolunu açarlar.
Fachschule	Fachschule'lerin görevi mesleki tecrübeleri olan kişilere, bir meslek dalında derinliktir bir mesleki eğitimi vermektir.
Berufsaufbauschule	Hauptschule'den mezun olduktan ve bir işletmede pratik bir mesleki eğitimi aldıktan sonra gençler, aynı mesleki branşta Berufsaufbauschule'lere devam edebilirler.

Kaynak: Aytaç, K. (1999). Federal Almanya Cumhuriyetinde Okul Sistemi.

Ülkemizde mesleki eğitiminin gelişmesi ve sistemli bir yapıya dönüşmesi için model alınabilecek ülkelerden biri Almanya'dır. Almanya'nın mesleki eğitimi sistemi birçok açıdan incelenmeli ve Türkiye'de var olan yapıdaki unsurlar karşılaştırılmalıdır. Karşılaştırılan devletler neticesinde var olan aksaklıklar ve eksikliklerin tespiti ile bu alanlarda reform yapılmasının büyük önem taşıyacağı düşünülmektedir. Bu amaçla odaların ve işletmelerin Alman mesleki eğitimi

sisteminde etkin rolleri göze çarpmaktadır. Ülkemizde de özellikle mesleki orta ö retim alanında çalı malar yapılmakta ve meslek liselerinin önemi topluma kazandırılmaya çalı ılmaktadır. Bu a amada kültürel farklılıklarında dikkate alarak alman mesleki e itim sistemi ile Türk mesleki e itim sisteminin kar ıla tırılması gerekmektedir. Literatüre bakıldı nda ise bu kar ıla tırma Özdemir (2011b) tarafından tablo ekinde özetlenmiştir. Bu tablonun geni bir perspektif sunması açısından önemli olaca ı dü ünülmektedir.

Tablo 1.8. Alman Mesleki E itim Sistemi ile Türk Mesleki E itim Sisteminin Kar ıla tırılması

<i>Almanya</i>	<i>Türkiye</i>
	1) Sorumlu Kurum
Federal Mesleki E itim	Milli E itim Bakanlı na ba lı çe itli kurumlar.
	2) Sistemin esası
Gönüllülüktür. Mesleki e itim sa lamak bir yükümlülük de il. letmeler, ö rencilere beceri e itimi yaptırmakta (mesleki e itim) tamamen özgürdür. Sadece istekli ve imkana sahip, ayrıca odalarca uygunlu u onaylanan i letmeler ö rencilere i letmeleri bünyesinde uygulamalı meslek e itim sa layabilmekte. Bu çerçevede, uygun e itmen çalı tıran , çalı ma ortamı ve teçhizatı e itime uygun olan i letmeler mesleki e itim verebiliyor. Almanya çapında tüm i letmelerin yakla ık % 25'i meslek e itimi veriyor.	Zorunluluktur. Mesleki e itim sa lamak, i letmeler için bir yükümlülük. 10 ve daha fazla ki i çalı tıran i letmeler, çalı tırdıkları ki i sayısının % 5'inden az, % 10'undan fazla olmamak üzere, meslek lisesi ö rencilerine beceri e itimi sa lamakla, bu ö rencilere net asgari ücretin % 30'unu ö demekle ve 10 veya daha fazla ö renciye beceri e itimi sa lı yorsa, e itim birimi kurmak ve usta ö retici çalı tırmakla yükümlü. Daha önce 20 ve daha fazla ki i çalı tıran i letmelerin beceri e itimi verme yükümlülü ü varken, 6111 sayılı kanun ile bu 10'a indirildi. Bakanlar Kurulu kararı ile bu sayı da be e indirilebilmekte. 6111 sayılı kanun ile ayrıca, ödenecek asgari ücret "net" olarak belirlenmek suretiyle, net veya brüt olaca ı konusundaki belirsizli e son verildi.
	3) Te vik Sistemi
ki yönlüdür. letmede mesleki e itimi destekleyici, tamamlayıcı faaliyetler bulunmakta	Herhangi bir te vik yok. Te vik yerine yaptırım var. Ö rencilere beceri e itimi vermeyen i letmeler, çalı tırmakla yükümlü

(JOBSTARTER programı, letmeler Ustu E itim Merkezler vb.)

oldukları ö renci ba ına asgari ücretin 2/3'unu Saymanlık hesabına yatırmak zorunda. Di er yandan, asgari ücretin net olarak kesinle tirilmesi de, daha önce brüt olarak de erlendirilmesi nedeniyle ücrette dü ü sa landı. Bununla birlikte YO KK stihdam Teknik Komitesi 2011 yılı Eylem Planı'nda, TOBB'un önerisiyle, e itim birimi kurma ve e itici bulundurma yükümlülü ü yerine, bunun te vik edilmesine yönelik bir eylem maddesi konuldu.

4)Odaların Rolü

Sistemin merkezindedir. letmenin uygunlu unun belirlenmesi, Surecin izlenmesi ve denetlenmesi, Ö rencilerin sınavlarının düzenlenmesi ve sertifikasyonları Stajların kaydının tutulması, letmedeki e itmenin pedagojik formasyon amaçlı e itilmesi ve belgelendirilmesi. Bu kapsamda Odalar olmadan sistemin i lemesi mümkün de il

Sistemde ikincil role sahipler. Kanuni görevleri, “mesleki ve teknik e itim ve ö retimi geli tirme ve yönlendirme çalı maları yapmak” ekinde. Bu çerçevede somut faaliyetler:

1 stihdam ve Mesleki E itim Kurumlarında temsil, Meslek standardı hazırlama, TOBB aracılı ıyla sorunların, görü lerin ilgili makamlara iletilmesi vb. Ancak UMEM Beceri'10 projesi ile i gücü piyasası ihtiyaç analizlerinin yapılması stajyer talebi toplanması ve yaygın mesleki e itim konusunda odaların rolleri önemli ölçüde güçlendirildi.

5)E itimin Süresi

2,5- 3,5 yıl. Bu sayede ö renci adeta gerçek bir çalı an haline geliyor, böylece i veren ile arasında güven ve uyum olu uyor. Olu mazsa da deneme suresince sözle me feshedilebiliyor.

Ortaö retim boyunca 300 saat. Bu süre yakla ık iki aya tekabül ediyor. Bu da ö renci ve i verenin birbirlerine adaptasyonuna imkan tanımıyor. Meslek liselerinde; i letmelerde beceri e itimi olarak 12. -sınıf suresince, 2 gün okulda 3 gün i letmelerde, (toplam 864 saat) uygulanıyor. Teknik liselerde; yaz boyunca staj olarak (toplam 300 saat) uygulanıyor.

6)Denetim Mekanizması

Ana unsuru Odalar. letmelerdeki mesleki e itim, odaların danı manlarınca denetlenip izleniyor. Danı manlar ayrıca i letmelerin ve ö rencilerin konuyla ilgili her türlü sorununa çözüm arıyor.

müfetti leri genel denetimin bir parçası, ancak uygulanamamakta. Bunun dı ında konuya özel bir denetim mekanizması yok.

7)Sınavların Düzenlenmesi

Odaların görevidir. Odalar bünyesinde olu turulan sınav komisyonlarında, i çi ve i veren temsilcileri ile ö retmenler

MEB'in görevidir. MEB koordinesinde olu turulan “yıl sonu beceri sınav komisyonunda ö retmenler, i letmenin usta

yer alıyor.

ö retici veya e itici personeli ve il/ilçenin o meslek alanındaki i veren kurulu u temsilcileri yer alıyor. Ancak etkin bir uygulama konusunda bilgi yok.

8)Kalite Güvencesi Mekanizması

Her meslek için FMME tarafından hazırlanan e itim direktifi ve i letmece hazırlanan ve odalarca uygulanması denetlenen e itim planı ile kalite güvence altına alınırken, i letme ihtiyaçları do rultusunda esneklik de sa lanıyor.

letmelerde beceri e itimi için herhangi bir kalite güvencesi mekanizması geli tirilmi de il. letmeler, ö rencilere meslekleri dı nda istedikleri i leri (çay verme, temizlik vb. i ler dahil) yaptırabiliyor.

9)Yönlendirme ve Rehberlik Sistemi

Yönlendirme ilkokul sonunda ba lıyor, ö renciler yeteneklerine göre farklı seviyede okullara gönderiliyor. Dual e itime girmeden önce de, genel e itim içerisinde (5. ve 6. sınıflar), ö rencilerin yeteneklerine göre yönlendirilmesine yönelik e itim veriliyor.

Bunun için ayrılmı ayrı bir e itim donemi yok. Sadece rehberlik dersleri ve ö retmenleri mevcuttur.

10)Meslek Standartları Hazırlanması

Meslekler FMME tarafından onaylanıyor ve içeri i, i veren kurulu ları ile i birli inde yine FMEE bünyesinde olu turuluyor. Bu anlamda bütünsel bir yapı var.

kili yapı var. Meslek standartları, Mesleki Yeterlilik Kurumu koordinasyonunda sektör kurulu larınca (Odalar, sendikalar vb.), e itim müfredatları ise MEB tarafından hazırlanıyor.

Kaynak: Özdemir. E. (2011b). Alman Mesleki E itim Sistemi ve Türkiye le Kar ıla tırılması (II).

1.3.1.1.2. ngiltere

ngiltere'de zorunlu e itim 5-16 ya arasındadır. Bütün ö renciler bu e itimi almak zorundadırlar. Zorunlu e itim dört dönemden olu maktadır. Bu dönemler:

1) 5-7 ya arası

2) 7-11 ya arası

3)11-14 ya arası

4) 14-16 ya arası (CEDEFOP, 2003, 22)

“Bu dönemlerden ilk iki dönem ilkokulu di er iki dönem ise ortaokulu olu turmaktadır.Zorunlu e itim ya ndaki çocuklara e itim verilmesinden yerel yönetimler sorumludur. ngiltere’de de i ik kategorilerde okullar bulunmaktadır” (MESS, 1999, 57). Bu okullar:

Ta ra Okulları: Yerel E itim Otoritelerinin sahip oldu u okullardır.

Gönüllü Okullar: Kiliselerin ve ilgili kurumların idaresindeki kurumlardır.

Burslu Okullar: Merkezi hükümetin fonlarından faydalanılan okullardır.

Uzmanlık Okulları: Ortaokulların genellikle aynı alanda uzmanlı ı olan bir i verenin e li inde belli bir alanda geli mesine imkan tanımaktadır.

Özel E itim Okulları: Yerel e itim otoritelerine ba lı olan ve özel e itime ihtiyaç duyan çocukların e itildi i okullardır.

“ ngiltere’de zorunlu e itimden sonra 16 ya nda ço u ö renci birçok sınava girer. Bu sınavlar genel orta ö retim sınavları içindir. Zorunlu e itimi bitiren ö renciler genel, mesleki ve karma e itim görebileceklere yerlere devam edebilirler” (CEDEFOP, 2003, 23).

Zorunlu ikincil e itimini tamamlayan 16 ya nı geçmi ö rencilerin önünde 5 tane alternatif bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla u ekildedir:

1-Okullarının 6. düzeylerine devam edebilirler.

2-6.Düzey e itim veren kolejlere devam edebilirler.

3-Zorunlu e itim sonrası herhangi bir diploma vermeyen üçüncül e itim okullarına devam edebilirler.

4- leri derecede e itim veren kolejlere devam edebilirler.

5-Son olarak gençlere yönelik MTE’ ye devam edebilirler

(Zengingönül, 1998, 68).

“Mesleki Teknik Eğitim almak isteyen öğrenciler giriş sınavlarına girerek
 Eğitim ve Teknoloji Bakanlığı (BTEC), Londra Enstitüsü (C&G), Madenci Sınavları Enstitüsü (PEI), Kraliyet Sanat Kurumu(RSA) veya Londra
 Ticaret ve Endüstri Odasından (LCCI) tarafından verilen MTE öncesi sertifika almaya
 hak kazanırlar” (Zengingönül, 1998, 68)

İngiltere’de mesleki eğitimde işbirlikçi eğitim esastır. “İngiltere’deki mesleki ve
 teknik eğitim büyük ölçüde işyeri ortamında yürütülmektedir. Tam zamanlı meslek
 okulları vardır ama pek yaygın değildir” (Akt: Ekim, 1999)

Becerili işçi çalıştırma sorunu ise çıraklık sistemiyle çözümlenmektedir. Çıraklık
 süresi 16 yaşında başlamakta ve yaklaşık olarak 4 yıl sürmektedir (Ekim, 1999).

1.3.1.1.3. Fransa

Fransa 22 bölgeye ayrılmış bir ülkedir ve merkezîyetçi bir yapı içindeki eğitim
 sisteminde yetki ve sorumluluklar 1982 yılından itibaren devletin bölgesel idarelerine
 kaydırılmaya başlanmıştır. Bu bölgesel idareler eğitimde 3 önemli ilkeye sahiptir.
 Bunlar: “İlkokullardan yerel idareler, kolejlerden il idareleri, liselerden ve uzman
 eğitim kurumlarından ise bölgelerin sorumlu olması, okulün yönetimine yerel yönetimlere
 bırakılması, yerel idarelere okulların günlük işleriyle ilgili karar verme yetkisi”
 şeklindedir (MESS, 1999, 45-46).

Fransa’da zorunlu eğitim 6-16 yaşları arasında uygulanmakta olup 5 yıllık
 ilköğretim eğitiminin ardından 4 yıl süreli ortaokul öğrenimini gerçekleştirmektedir.
 Zorunlu eğitimin ardından gençler eğitimlerini sürdürmek, bir çıraklık sözleşmesi
 kapsamında teorik ve uygulamalı meslek eğitimi almaya ya da doğrudan
 çalışmaya katılmak gibi seçeneklerden birini tercih edebilirler (Aykaç, 2002).

“Fransa’da zorunlu e itimini tamamlayan ö rencilerin %90’ ı liseye devam etmektedir. Liseler, kolejlerden sonra gidilen 3-4 yıl süren devlet okulları veya özel okullar olup, yüksek seviye orta e itim vermektedirler” (MESS, 1999, 46). 16 ya nı dolduran ö rencilerin yüzde 30’ u meslek liselerine yüzde 60’ ı genel ve teknik e itim veren liseleri tercih etmektedirler. “Genel e itimi tamamladıktan sonra mesleki e itime katılmak isteyen ö rencilerin kar ısında ise üç seçenek yer almaktadır. Bunlar mesleki yeti me, teknik e itim ve endüstriyel çıraklıktır” (im ek, 1999, 48).

Mesleki e itimi tamamlayan bireylerin önünde iki seçenek bulunmaktadır. Bunlardan birincisi meslek okullarına gitmek di eri ise çıraklık sistemine dahil olmaktır. Meslek liseleri ise 2 yıllık bir e itim almayı gerektirir. Bu sertifikalar ise Profesyonel Yeterlik Sertifikası ve Mesleki Diplomadır.

Zorunlu e itimi tamamlayan gençlerin %10’ u çıraklık e itimi almayı tercih etmektedir. Çıraklık e itimi 16-25 ya ları arasındaki gençlerin 1-3 yıl arasında süren özel i akitleriyle bir meslek dalında yeti melerine imkan sa lamaktadır.

1.3.2. CEDEFOP Politika ve Faaliyetleri

AB bazında mesleki teknik e itim alanında geli meleri takip etmek ve meslek teknik e itim alanında yeni reformlar yapmak için Avrupa’da merkezi bir kurum kurulmu tur. Bu kurum CEDEFOP olup açılımı "European Centre For The Development Of Vocational Education" dır. Bu kurum Avrupa Mesleki E itimi Geli tirme Merkezi olarak bilinmektedir. Kurum 1975 yılında Berlin’de kurulmu tur (Varsori, 2004). 1975 yılında kurulan CEDEFOP bugün Yunanistan’ın Selanik ehrinde faaliyetlerini sürdürmektedir (MESS, 1999). İlk birkaç yıl CEDEFOP’ un faaliyetleri yo un ele tirilere maruz kalmı ve kurulu a amasında çe itli sıkıntılar ya anmı tur.

1976’ da CEDEFOP nitelikli eleman yeti tirme ve uluslararası ili kiler üzerinde yo unla mı tır. Daha sonra ise genç i sizli i hakkında seminerler düzenlemi tir (CEDEFOP, 2002).

“CEDEFOP’UN ilk yaptı ı çalı malardan biri AB ülkelerinde meslek kalifikasyonlarının kar ıla tırılabilirlik çalı ması olmu tur. 200’ den fazla i tanımlamı ; mesleki e itim sertifika ve kalifikasyonlarının tüm AB ülkelerince tanınmasının üye ülkelerin mesleki e itim sistemlerinin bir çizgiye getirilece i varsayılmı tır” (MESS, 1999, 151).

“CEDEFOP, yıllık rapor ve bütçe konularında faaliyet gösteren yönetim kurulu, Komisyon temsilcileri, i çi ve i veren örgütleri temsilcileri ve hükümet yetkililerinden olu an üçlü organizasyon yapısına sahiptir” (Özsoy, 2007, 96).

CEDEFOP’UN ba lıca görevleri:

- a) Mesleki e itim ve ö retim alanındaki dokümanları ar ivlemek.
- b) Bilgi yaymak.
- c) Mesleki e itimle ilgili toplantılar yapmak.
- d) Mesleki e itimle ilgili yenilikleri desteklemek ekinde sıralanabilir

(CEDEFOP,2004).

Son zamanlarda ise CEDEFOP’ un gündeminde olan konular u ekinde sıralanmaktadır: "Mesleki e itim ve genel e itim ili kisi, yeti kin i gücünün yetenek seviyesinin yükselmesi , i sizlikle mücadele, e itime uluslararası boyut kazandırma" (Özsoy, 2007).

1.3.3. Geli mi Ülkelerde Mesleki ve Teknik E itim

Geli mi ülkelerde var olan mesleki e itim sistemleri gelece i görmek ve yeni açılımlar yapmak açısından önemli bir yere sahiptir. Dünyada geli mi ülkeler arasında gösterilen Japonya , Amerika ve Avusturalya'nın mesleki e itim sistemleri hakkında genel bilginin yararlı olaca ı dü ünülmektedir.

1.3.3.1. Japonya

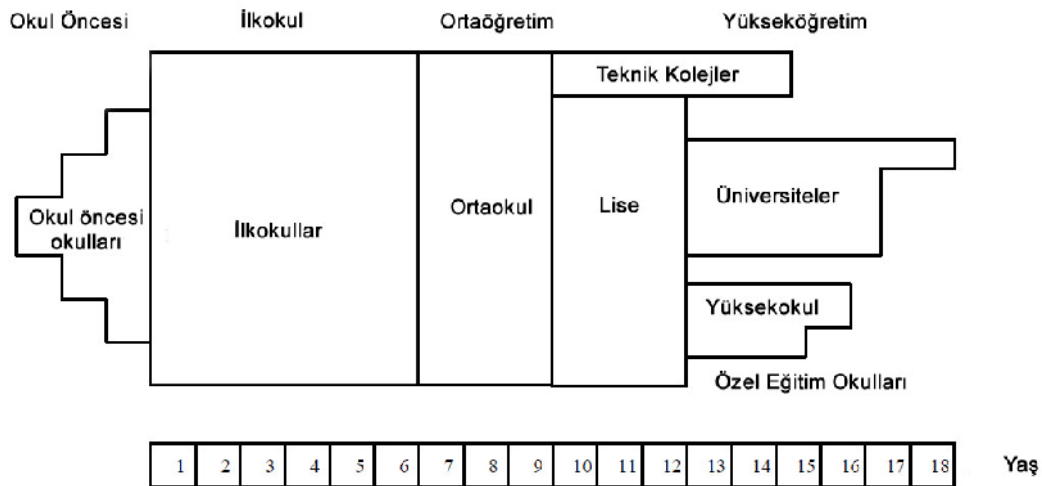
Japonlar tipik bir Asya toplumdur. On dokuzuncu yüzyılın yarısına kadar tarım toplumu görüntüsü veren Japonya Meji restorasyonu ile modernleşme sürecine girmi tir. Japonya'nın modernleşmesinde en temel etkenlerden biriside e itimdir. İlk büyük e itim reformu 1872 yılında yayınlanan Temel E itim Kanununun yürürlü e girmesiyle elde edilmi tir (Koyama ve Özcan, 1987). Bu dönemde “dı arıya yüzlerce ö renci gönderilmi (1870’te 256’sı teknik alanda olmak üzere 446 ö renci gönderilmi ti); dı arıdan yüzlerce uzman” getirilmi tir (Ergün, 1985, 97). Meici dönemi uzmanları Batı e itim sistemlerini tam olarak incelemi ler ve genelde O.Von Bismark döneminin milliyetçi, disiplinli Alman e itim sistemini tercih etmi lerdir (Ergün, 1985).

Japonya ikinci büyük reformunu II. Dünya sava ından ma lup çıktıktan sonra yapmı tir. “Amerika'nın (Mac Arthur E itim Planı) öncülü ünde hatta emirleri do rultusunda yapılan bir reformla demokratik bir e itim sistemi kurulmu tur” (Koyama ve Özcan, 1987, 376). Japonlar daha sonra bu Amerikan etkisini azaltmak için düzenlemeler yapmı ladır fakat bu reformun Japonların geli mesinde büyük katkısı görülmektedir.

Japon e itim sisteminde göze çarpan en önemli nokta “devletin eskiden beri yeti mi insan gücüne ve insanın e itilebilirli ine verdi i önem ve en iyi ö renmenin

yapmak oldu u, bu nedenle e itimde verilen bilgilerin pratik de eri olmasına özen göstermek çok önemlidir” (Ergün, 1985, 99). Bu da Japon e itim sisteminde pratikli in yani teorisinin uygulama ile anlamlı olması anlayı nın var oldu unu göstermektedir

“Japon e itim sistemi 6-3-3-4 diye tabir edilen e itim sistemi uygulanmaktadır. E itim, 6 yıllık ilkokul, 3 yıllık ortaokul, 3 yıllık lise ile 4 yıllık üniversitelerde verilmektedir” (Uçar ve Uçar, 2004, 5). “Zorunlu e itim 9 yıldır ve ilkokulu ve ortaokulu kapsamaktadır” (Kıral ve Kıral, 2009, 6). Japon ö rencilerinin hemen hemen ço u zorunlu e itimi tamamlamaktadırlar. Zorunlu e itimi tamamlayan ö rencilerin ise yüzde doksan be i lise e itimine ba lamaktadır. “Birçok Japon orta ö retim kurumu ö rencileri yüksek ö retime hazırlamak için sadece akademik e itim sunmaktadırlar ve bu okullar mesleki kurslar vermemektedirler” (Murata ve Stern, 1993, 31). Bu yüzden mesleki kurs alan ö renciler kursları meslek liselerinde alabilmektedirler.

ekil 1.9. Japon E itim Sistemi

Kaynak: Murata ve Stern. (1993).

“1958 den beri mesleki e itim birçok sanat okulu ve mesleki orta ö retim kurumunda öne sürülmü tür. Sanat okulu kavramı Amerikan e itim reformunun bir amacı olmasına kar ın Japonya’da asla etkili olmamı tır” (Murata ve Stern, 1993, 30).

Sovyetlerin “Sputnik” uydusunu başarıyla fırlatmaları sırasında birçok ülke gibi Japonya’da bilim ve teknolojide ilerlemek için eğitim programlarını geliştirmeyi denemiştir. 1957 yılının sonlarında Japon hükümeti tarafından amaçlanan politiklardan bir tanesi de teknoloji eğitimidir. Bu politik açılımla birlikte Japonya’da 1958 yılında ilkokuldan sonra teknoloji eğitimi zorunlu ders olarak getirilmiştir. Teknoloji eğitiminin ortaokulda seçilmesiyle birlikte mesleki eğitim daha ileriki yıllarda lise seviyesinde seçmeli ders olarak sunulmuştur (Murata ve Stern, 1993).

Japon eğitim tarihine bakıldığında 1980’lerde Eğitim bakanlığı tarafından bazı hedefler ortaya konulmuştur. Bu hedeflerin en önemlilerinden biri “ortaokullardan itibaren bilgisayar teknolojisi eğitime bağlanmasıdır” (Ker, 2010). Bu yeni kursun ana hedefi ise “bilgisayarların rolünü ve seviyelerini öğrencilerin anlamalarına yardımcı etmek ve bilgisayar kullanma yeteneklerini geliştirmektir. Ana olarak içeriği ise bilgisayar yazılımı, bilgisayar donanımı ve bilgisayar yazılım uygulamaları olmaktadır” (Murata ve Stern, 1993, 34).

Lise seviyesinde ise Eğitim bakanlığı temel becerilerin gelişimini sağlamak için teknik kurslar revize etmiştir. “Eğitim Bakanlığı bilgisayarın matematikte ve bütün bilim dallarında kullanılması için özendirici uygulamalar geliştirmiştir” (Ker, 2010). Bütün meslek öğrencilerinin bilimsel teknolojileri dersine almalarına özen gösterilmiştir” (Murata ve Stern, 1993, 34). En önemli revizyonlardan biri de uygulamalı mekatronik ve bağımsız proje çalışmalarının teknik kurslarda tanıtılmasıdır.

“Liselerde genel akademik hazırlık ve özel mesleki hazırlık olmak üzere başlıca iki eğitim programı uygulanıyor. Öğrencilerin üçte ikisi genel programı; üçte biri meslek programlarını izliyor. Mesleğe yönelen özel programların tarım, endüstri, ticaret ve ev sanatları gibi ana dalları” bulunmaktadır (Güvenç, 1980, 288-289)

Genel liseler yüksekö retime geçi te bir basamak olarak görülmekte olup meslek liseleri bireylere belirli bir mesleki bilgi vermeyi amaçlamaktadır (Uçar ve Uçar, 2004). Japonya'da bulunan teknik okullar 1962 den beri hizmet vermekte olup orta ö retimden sonra 5 yıllık bir e itim uygulamaktadır (Uçar ve Uçar, 2004, 9). Teknik okulların ilk üç yılı genel liseye denk olup okulların giri ko ulları okuldan okula de i mektedir (im ek, 1999, 53). Bu okulların “ilk üç yılı teknik liseye son iki yılı yüksek teknik okuluna denk sayılıyor. Mezunları, üniversiteye geçebiliyor. 1978 yılında toplam 64 kolejde yakla ık 50 bin ö renci vardır” (Güvenç, 1980, 287). Japonya'da endüstriyi besleyen ve ayakta tutan bu okullardır.

Bugün Japonya'da, mesleki ve teknik e itimleri verecek olan teknik ö retmenlerin e itimi, “mühendislik fakültelerinde ya da ulusal üniversitelerde verilmektedir. Bilimsel ve teknolojik geli melerdeki hızlı de i meler teknik ö retmenlerin de sık aralıklarla hizmet içi e itimini zorunlu kılmaktadır” (ler, 2010).

Japonya'da mesleki e itimin dörtte üçü sanayi tarafından desteklenmektedir. Di er çeyrek kısmı ise e itim kurumları, devlet, özel sektör kar ırlar. Bu çalı malar E itim Bakanlığı tarafından uygulanır, bazıları ise Çalı ma Bakanlığı nın onayı ve yürütülmesiyle yapılır. E itim bakanlı nda mesleki e itim faaliyetleri ; lisedeki mesleki kurslar, teknik kolejler, özel e itim ve çe itli okullardan olu maktaki, çalı ma bakanlı nda ise mesleki e itim merkezleri ,mesleki e itim kolejleri ve ustalık geli tirme merkezlerinden olu maktadır. Japon e itim sistemine bakıldı nda e itim sistemi içerisinde mesleki e itimi öncelikle 15 ve 18 ya ları arasında liselerde verilir. Bu okulların ço u özellikle mesleki kurslar sa lamaktadırlar. Di erleri ise genel ve mesleki kurslar vermektedirler. Ö rencilerin ço u yakla ık yüzde 95' i tam zamanlı kursları alırlar. Bu ö rencilerin ço u genellikle kültür derslerinde daha az akademik

ba arılıdırlar. Fakat her bir meslek okulunda birçok farklı yetenekli ö renci olabilir (Cantor, 1989).

Japon e itim sisteminde irketlerin büyük bölümü çalı anlarını 18 ya nda veya daha ileriki bir ya ta kendi içlerine alır. Japon e itim sistemi içersinde okul sistemi ve mesleki e itim ve ö retim sistemi benzer e itim metotlarını kullanmaktadır. Bilgi teknolojisinde ya anan son geli meler ise daha yaratıcı yöntemlerin bulunmasını gerektirmektedir. Japon mesleki e itiminde önemli rol ise özel sektörün sa ladı ı özel e itim kurslarıdır. Son yıllardaki artı ise ebeveynlerin ve ö rencilerin ve sanayinin iste ine cevap verme do rultusundadır. Endüstrinin kendi verdi i e itim ise büyük irketler arasında çok yaygın yo un ve yüksek kalitedir. Japonlar insan kaynaklarına yatırım yapmada hiçbir sorun görmemektedir. Bu yatırımı en önemli sermaye olarak görmektedirler ve ülkelerinin ekonomilerini iyi sürdürmek için bunu gerekli görmektedirler (Cantor, 1989).

“Japon i adamları birtakım beceriler sahip i çileri seçerek daha sonra irketin ihtiyaçları do rultusunda yeti tirmektedirler bu yüzden okulla sanayi arasındaki ba lar alt düzeyde ve önemsiz kalmı tır” (T SK,1997b, 95). Japonya’da aileler genel e itimi yüksek ö retime geçi te bir atlama ta ı olarak görmektedirler ve mesleki e itim Japonya’da genelde birçok ülkede gördü ü ilgiyi görmemi tir (T SK,1997b). Fakat u unutulmamalıdır ki Japonya mesleki e itim açısından farklı bir özelli e sahiptir. Bunun nedeni özellikle bili im ve mekatronik alanında e itimin ilk yıllarında verilen e itim gösterilebilir. Bu ise günümüzde teknoloji devi olarak gösterilen Japonların nasıl ilerledi ini ve geli ti ini açıklamaktadır. Sonuç olarak Japonya da gerçek anlamda mesleki ve teknik e itime bir ilgi yoktu fakat e itim sistemlerinin içeri inden dolayı

teknoloji alanında nitelikli insan gücü yeti tirilmesine etkili sistemlere sahip oldukları söylenebilir.

1.3.3.2. Avustralya

Avustralya öncelikle çok genç nüfusa sahip bir ülkedir. kinci dünya sava mın sonundan bu yana muhtemelen dünya üzerinde en çok dil konu ulan ülkelerden biridir. Ülkede ya ayanların büyük ço unlu u Anglo-Celtictir daha sonra yakla ık olarak e it sayıda ngiltere'den ve rlanda'dan gelenler vardır. Bu yüzden bunlar Hıristiyan dinine sahiptirler ve dörtte üçü de ngiliz kilisesine ba lıdırlar ve hemen hemen tam olarak aynı sayıda Katolik ya amaktadır. 1945 ten beri Avustralya'ya 120 den fazla ülkeden 4 milyon civarında ki i göç etmi tir. Bu göç edenlerin birço u çe itli ehirlere da ılmı tır. Bunun bir sonucu olarak ö rencilerin önemli bir oranı okula ngilizce bilmeden gelmektedirler. Avustralya'nın asıl yerlileri olan Aborjinler ise toplam nüfusun sadece yüzde birini olu turmaktadırlar. Avustralya federeatif yapıda bir ülkedir ve ba kenti Canberra'dır ve 6 eyalet hükümeti vardır: New South Wales, Victoria, Queensland, Güney Avusturalya, Batı Avusturalya ve Tazmanya.

Avustralya eyaletlerden olu tu u için birçok farklı yakla ım ve yönetim e itim sistemlerinde görülmektedir fakat genelde büyük farklılıklar yoktur. Altı eyalette ve Kuzey Bölgesinde e itim hizmetleri kendi sorumlulukları altındadır. Birkaç küçük bölgenin e itim hizmetleri ise Federal Hükümetin sorumlulu u altındadır.

Avustralya'daki mesleki e itim ve ö retimi detaylı incelendi inde en önemli izlenim; sanayi ve i dünyasının büyük ölçüde e itimlerini TAFE kolejlerinde sa lamaları ve ngiltere'deki irketlerde çıraklık siteminin model alınması gösterilebilir. 1974 Kangan raporuna kadar, bu kolejler okulla olan zayıf ili kilerini bitirip, e itimle

olan ilikileri önemli derecede arttırmışlardır ve büyük çoğunluğu kaliteli çalışanlara, mükemmel imkanlara sahip olmuştur. Bu okulların kursları toplum tarafından kaliteli olarak algılanmış ve artan bir taleple bu kurslara insanlar yoğun ilgi göstermişlerdir. Birçok TAFE kurumuna sürekli artan ve hak eden bir güven duygusu vardır. 1987 yılında üçüncü defa Hawke Commonwealth hükümetinin dönümüyle mesleki eğitim ve öğretimde temel yapısal değişiklikler meydana gelmiştir. Öncelik ise eğitim ve iş yaşamı arasındaki koordinasyonu artırmak ve eğitim hizmeti ile sanayi, ticaret noktaları arasında daha yakın bir ilişki oluşturmak olmuştur. Ana amaç ise Avustralya'nın ekonomisini etkilemeden nitelikli insan gücünü üretmektir. Bunun belirtileri ise TAFE için geniş ölçüde yeni bütçe düzenlemeleridir (Cantor,1989).

3.3.3. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletlerinin “merkeziyetçilikten oldukça uzak bir eğitim sistemi vardır ayrıca eğitimin yasal yapısı eyaletler tarafından belirlenir. Eğitimin ulusal ekonomi için taşıdığı önemden dolayı federal hükümet mesleki eğitimde önemli rol oynar” (T SK, 1997b, 91).

ABD’nde eğitim, genelde 7-16 yaşları arasında zorunlu ve devlet okullarına devam etmekte olan öğrenciler için ücretsizdir. ABD’nde okul yapıları eyaletler göre değişmekte olup farklı birçok modele sahiptir. Eyaletlerin kendine özgü eğitim sistemleri vardır. Ulusal veya Federal bir eğitim sistemi yoktur. Resmi ve özel okullar eyalet eğitim bakanlığının kuralları çerçevesinde yönetilir (T SK,1997b, 91).

Avrupa ülkelerine kıyasla Amerika’da mesleki ve teknik eğitim çok uzunlukla iki yıllık önlisans okullarında verilmektedir. “Bu okullara gidebilmek için zorunlu eğitimi tamamlamak zorunludur. Ortaöğretim akademik ayrılmış olup mesleki ve teknik eğitim çok fazla verilmemektedir” (Ekim ek, 1999, 52). Erdoğan (1997)’a göre liselere kayıt yaptıran öğrenciler seçimlik dersler ya da özel olarak düzenlenen programlar yoluyla mesleki eğitim merkezlerinden yararlanabilirler (Akt: Ekim ek, 1999, 52). “Mesleki eğitim çerçevesinde ki işleri bulabilmek için vasıf kazandırma veya mevcut işlerle ilgili becerisini geliştirme amacıyla, ortaöğretim, yükseköğretim ve yetkinler eğitimi düzeyinde 400’den fazla öğretim programı uygulanmaktadır” (T SK, 1997b, 92).

“Çok programlı liseler, mesleki teknik liseler, bölge meslek merkezleri, ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim veren en yaygın eğitim kurumlarıdır” (T SK, 1997b, 92).

ABD’de ayrıca okul ile sanayi arasında işbirliği ve ortaklaşa eğitim çalışmaları yürütülmesini sağlayan çeşitli programlar vardır. Bu programlar: Eğitim Programları, Tecrübe ve Meslek Tanıma Programları, Ortaklaşa Eğitim Programları, Tecrübe Temelli Mesleki Eğitim Programları (T SK, 1997b, 93).

Gençlere okullarda yapılan eğitimi temel alması mesleki eğitime yönelik kurumların bir dizisi hizmet sunmaktadır. “Bu kolejlerin yanı sıra teknik enstitüler veya Area Vocational School’lar ve özel öğretim kurumları statüsünde yapılan Specialized Vocational School’lar tanımlanmıştır” (Ültanır, 2000, 83).

“US-Department of Labour’un Ulusal Çıraklık programı, dual sistemle büyük bir benzerlik göstermektedir” (Ültanır, 2000, 83). Bu programın hedef grupları, mesleki tecrübeye sahip 20 ile 40 yaşları arasındaki genç yetkinlerdir. Bu eğitim sendikalar ve kooperatifler tarafından yapılmaktadır.

1.4. Meslek ve Rehberlik

1.4.1. İlköğretim Öğrencilerinin Mesleki Rehberlik Faaliyetlerinin İncelenmesi

1.4.1.1. Meslek

İlköğretimde mesleki rehberlik faaliyetleri günümüzde önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır. Fakat mesleki rehberlik kavramından önce meslek kavramının özünün kavranması önemlidir.

İnsanlar arasında çeşitli yetenekler yönünden farklar olduğu gibi, bir kişi çeşitli yeteneklere de iki düzeyde sahip olabilmektedir. Bu çeşitlilik üretim ve tüketimle ilgili faaliyet alanlarında, yani meslek etkinliklerinde en çarpıcı ifadesini bulmakta, her birey yeteneklerini kullanarak geliştirebildiği bir ekonomik faaliyet alanında üretim yaparak topluma katkıda bulunmakta ve aynı şekilde diğer bireylerin ürettiği ürünlerden yararlanabilmektedir. Toplumda her bireyin, baskalarının üzerine yarayacak ürünler üretmesi ve onların alması, meslek dediğimiz faaliyet alanının gelişmesi ile mümkün olabilir (Kuzgun, 2004, 125).

“İnsan belli bir malı veya hizmeti üretebilme becerisini, kısa veya uzun süreli, resmi veya resmi olmayan yollarla verilen bir eğitim ile kazanır, mesleğini icra ederek ürettiği malı veya hizmeti, mal veya para karşılığında başkalarına verir” (Kuzgun, 2004, 126). İnsanın ürettiği bu hizmet ve malın kalitesi ise günümüzde toplumlar için çok önemli bir yere sahiptir. Mesleğin tanımı bu kavramlardan sonra yapılacak olursa meslek: “insanlara yararlı mal veya hizmet üretmek ve karşılığında bir gelir elde etmek için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan ve kuralları toplumca belirlenmiş faaliyetler

bütünü” olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2004, 126). Literatürde bakıldığında meslek kavramı ile birlikte sık sık kullanılan iş kavramı göze çarpmaktadır. Meslek kavramı ile iş kavramı aynı olmayıp birbirinden farklı tanımlamalara sahiptir. “Meslek beceriler bütünü, iş ise bu becerilerin uygulanabileceği ortamdır. Bir kimsenin mesleği olabilir ama işi olmayabilir; ancak işi olanın mesleği de vardır” (Kuzgun, 2006, 4)

Burada önemli noktalardan biri mesleğin amacının bireye sadece para kazandırma amacı gütmemesidir. “Bu durumda mesleğin sadece hayatı kazanmak için yapılan etkinlikler bütünü olmadığını, aynı zamanda insanın gizil güçlerini kullanma ve geliştirme yolu olduğunu” öne çıkmaktadır. Bireylerin gizil güçlerinin çıkması yada bireylerin kendilerinin keşfetmeleri ile birlikte mutlu olma ve topluma yarar duyma algısı gerçekleşmektedir. Bu da “mesleğinden hoşnut olan insanların verimli çalışmaları ile toplumsal kalkınmada” etkili olmalarını sağlamaktadır (Kuzgun, 2004, 126). İnsanlar gizil güçlerini ortaya koyma, kullanma ve geliştirme fırsatını seçtiği işle meslekle sağlayabilir. Meslekle “birey varoluşunun anlamını yakalar. Sahip olduğu yetileri, güçleri kullanarak doyuma ulaşır. Kendini bir iş yaptı ve ürettiği için üretken görür. Böylece kendine saygısı ve güveni gelişir” (Yeilyaprak, Güngör ve Kurç, 2000, 82).

Meslek ayrıca “kişinin kimliğinin en önemli kaynağı olup, onun etraftan saygı görmesine, toplumda bir yer edinmesine ve işe yaradığı duygusunu yaşamaya olanak veren bir etkinlik alanıdır. Meslek etkinlikleri ile kişinin kapasitesini kullanır, bireyler üretir ve yaratır. Bu etkinliklerden duyulan haz ve sağlanan doyum genel yaşamda yansır” (Kuzgun, 2006, 6). İşte bu yüzden insanların mesleğinin insan yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu söylenebilir.

“Hoppock’a (1957) göre bir kimsenin seçtiği meslek ya da amacı belirleyici en önemli faktördür” (Akt:Kuzgun, 2006, 6) Bunun nedeni ise mesleğin insanların gelecekteki dünyalarını ve iletişim geçeceği bireyleri belirlemesidir.

Günümüzde meslek seçim süreci eskiye daha da zorlaşmıştır. Bunun nedenleri arasında meslek çeşidinin artması, mesleklerde uzmanlaşmanın artması ve her bir uzmanlık alanı ayrı bir meslek olarak ortaya çıkması gösterilebilir (Kuzgun, 2006). Özellikle endüstriyel toplumalarda meslekleri tanıma daha kısıtlı olmaktadır. Bunun nedeni “bir çocuğun ana babasının işini gözlemleme ve ona katılma olanağına sahip olması öyle dursun, onların ne yaptıkları hakkında bir fikir sahibi olma olanağına” sahip olamamalarından kaynaklanmaktadır (Kuzgun, 2006, 6). Endüstriyel toplumalarda fabrikalarda çalışan insanların sayısı kendi işyerlerine sahip olan bireylerden daha fazla olmakta ve gerçek çalışma ortamı çocuk tarafından izlenememektedir.

Bugünse “demokratik toplumalarda insan kendi yönünü çizme ve ya da amacı hakkında karar verme özgürlüğüne sahiptir” (Kuzgun, 2006, 7). Rogers’a (1959) göre “insanın doğasını açıklayan bazı kuramların temelinde, onun özgür ve seçme yeteneğine sahip bir varlık olduğu, mevcut seçenekler arasından kendine en uygun olanını seçerek varoluşunu gerçekleştirebileceği sayılıdır” (Akt:Kuzgun, 2006, 7). Bu yüzden kişinin kendini tanıması ve bilmesi önemlidir.

“Bir kimsenin, çeşitli kişilik özelliklerinin kendinde bulunduğu derecesi hakkındaki deşlendirmelerinin, bütünü yada kısaca, kişinin kendini algılaması olarak tanımlayabileceğimiz *benlik kavramı* son yıllarda üzerinde önemle durulan bir konudur” (Meyvacıo lu, 1983, 1). Benlik kavramının önemli olan bir özelliği bazı danışman psikologları Bordin ve Super benlik kavramının, bireyin davranışlarının belirleyicisi

oldu u görü ünden yola çıkarak, “meslek seçimi davranı mın da, benlik kavramı tarafından belirlendi i, yani meslek seçerken ki inin benlik kavramına uygun dü en etkinlikleri içeren mesleklere yöneldiklerini ileri sürmektedir” (Meyvacıo lu, 1983, 2).

“Bordin (1943)’e göre bir kimse kendisi hakkındaki de erlendirmelerine uygun oldu u ya da olmadı ı hakkındaki inancına göre bir mesle e yönelir ya da o mesle i reddeder, Super (1963,1970)’e göre ise meslek seçimi, ki inin kendi hakkındaki tasarımı nı yani benlik kavramını bir meslek adı ile ifade etmesidir” (Akt:Meyvacıo lu, 1983, 2).

“Meslek seçimine geli im yönünden açıklama getiren yazarların en önemlisi Super’dir” (Kuzgun, 2004, 131). Meslek geli im sürecinde bireyin mesleki geli imi birey ile çevresi arasındaki sıkı bir etkile imin ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. “Super’e göre bireyin meslek modeli ailenin sosyo ekonomik düzeyi, bireyin zihinsel gücü, ki ilik özellikleri ve kar ıla tı ı fırsatlarla belirgin bir biçim alır” (Yılmaz, 2004, 3). Di er yandan insan, kendisi hakkındaki de erlendirmelerine ters dü en, öz kavramı ile uyumayan davranı lardan kaçınma kendine yakı an biçimde davranma e ilimi göstermektedir. Buda ki inin meslek seçiminde kendisiyle uyumlu tercihler yapmasını sa lamaktadır. Ayrıca “benli in ba kalarından ayırt edilmesi süreci devam ederken bir yandan da özde le me süreci öz kavramının olu umunda etkinli ini sürdürür” (Kuzgun, 2004, 134). Bu ise çocu un kendine çe itli modeller seçmesiyle ortaya çıkmaktadır. Örne in bir erkek çocuk zamanla çe itli roller benimser ve kendine en çok hitap edeni seçer. Öz kavramı yani çocu un kendini algılaması sürekli de i en bir yapıdadır. “Geli im basamakları boyunca öz kavramı zenginle ir” (Kuzgun, 2000, 135). Ya ilerledikçe bu algılama netle ir ve daha gerçekçi yapıya ula ır. Super “meslek seçimini geli im süreci olarak görmü ve bu süreci basamaklara ayırmı tır” (Kuzgun, 2000, 131).

Bu basamaklar büyüme dönemi, ara tırma dönemi, yerleşme, durumu sağlamlaştıran ve devam ettirme ve çöküş olarak beş dönemden oluşmaktadır.

Mesleki rehberlik kavramı ise “gençlerin çeşitli meslekleri tanımaları ve kendi özelliklerine uygun olan meslekleri seçmeleri, seçtikleri mesleklere hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri amacıyla yapılan yardım hizmetleri” olarak tanımlanmaktadır (Yeilyaprak, Güngör ve Kurç, 2000, 81). Mesleki rehberlik faaliyetleri birçok görevli eğitimci tarafından yürütülebilir. Bu faaliyetleri uygulayabilecek kişiler rehberlik alanında yetmiş uzmanlar, öğretmenler ve diğer ilgililerdir. “Meslek rehberliğinde ve danışmanlığında temel amaç, kişilerin yeteneklerine ve ilgilerine uygun mesleklere yönelmelerini sağlamaktır. Bunu yapabilmek için danışmanlar, danışanlara çeşitli yetenek testleri ve ilgi envanterleri uygularlar; bunların sonuçları hakkında danışanlarla görüşme yaparak, onların gerçekçi mesleki seçimlere yönelmelerine yardımcı olmaya çalışırlar” (Dökmen, 1992, 409).

Mesleki rehberlik hizmetlerinin uygulanması sabit formüllerle uygulanıp sonuç alınabilecek bir faaliyet değildir. Çünkü meslek seçiminde merkezde olan bireydir yani insandır. Bireyleri ise meslek seçiminde etkileyen birçok faktör vardır. Meslek seçim sürecinde bireylerin, meslekleri yeterli ve gerçekçi olarak ne ölçüde tanıyıp her meslekte hangi özelliklerin gerekli olduğunu ne kadar öğrendiği, seçme özgürlüğüne ne kadar sahip olduğunu, ailesinin, arkadaşlarının baskı ya da sübjektif yönlendirmelerinden etkilenmeyecek bilinç düzeyine sahip olup olmadığı, meslekler hakkında çocukluktan başlayarak oluşan ön yargılar ya da yanlış köngüllere sahip olup olunmaması gibi birçok soru karımıza çıkmaktadır (Yeilyaprak, Güngör ve Kurç, 2000). Görüldüğü gibi bireyin meslek seçimini etkileyen birçok etmen bulunmaktadır. “Bu süreçte, toplum, arkadaş çevresi ve ailenin beklentileri, mesleğe verilen değer, mezun olduktan

sonra i bulma olanakları gibi meslek seçimini etkileyen etmenlerin yanında ki ilik özelliklerinin etkili oldu u da kabul edilen bir gerçektir" (Akt:Kutlu ve Atlı, 2011, 2).

Meslek ve meslekle ilgili seçim süreci toplumun dinamiklerini etkileyen bir unsur olarak nitelendirilebilir. Burada önemli bir hususta insanların gizil güçlerini açığa çıkaracak,yeteneklerine uygun bir meslek alanı seçebilmeleri giderek güçle en bir yapıya bürünmektedir (Kuzgun, 2004) “Teknolojinin geli mesi ile sürekli olarak meslek çe itleri artmakta, geleneksel mesleklerden bazıları çalı ma ya amından silinmekte ya da az çok de i ikli e u ramaktadır” (Kuzgun, 2004, 126). Bu durumda mesleki rehberlik faaliyetlerinin önemi artmakta ve sistemli bir mesleki rehberlik faaliyetlerinin olması önem ta imaktadır.

1.4.1.2. Dünyada Mesleki Rehberli in Geli imi

Meslek seçimine yardım hizmetlerinin tarihsel sürecinin bilinmesi önemli bir konudur. 20.yüzyıl ba larında “klasik kültürün aktarılmasını amaçlayan e itim programları, endüstrinin geli mesi kar ısında, toplumun bireylerden bekledi i davranı ları geli tirmede yetersiz kalmaya ba lamı tı” (Kuzgun, 2000, 7). Bu yüzden Amerika Birle ik Devlet’lerinde bu yetersizli e kar ı bireyleri mesleklere hazırlayan programlar hazırlanmı tır. Burada önemli olan bir nokta ise “1800’lü yılların ikinci yarısında, endüstrile menin etkisiyle toplumun çalı ma ko ulları ve mesleki ihtiyaçlar pe pe e ve hızla de i ikli e u ramı tır” (Can, 2002, 87). Bu da mesleklere olan rehberlik ihtiyaçlarını ve çe itli hareketleri tetikleyen bir unsur olarak de erlendirilebilir.

Ö rencileri i olanaklarından haberdar etme anlamında ilk rehberlik denemesi, 1895 yılında George Merrill’in önderli inde San

Francisco’da Mekanik Sanatlar Enstitüsü’nde başlatıldı. Merrill’in yaptığı işi dünyasını tanıtmak, bu yolla onların iş bulmalarına yardımcı olmaktı. Yine 1898-1907 yılları arasında, Jesse Davis adlı bir eğitimci, Detroit merkez okullarından birinde meslek rehberliği yapıyordu. 1907 yılında Grand Rapids’ de tüm okulları kapsayan bir rehberlik programı başlatıldı. Bu programın amacı öğrencilerin işsizlik gelişimine yardımcı olmak ve normal eğitim programları içinde öğrencilere mesleki bilgi vermektir. (Kuzgun, 2000, 8)

Bu kapsamda Amerika Birleşik Devletlerinde, bazı eğitimcilerin okullarda öğrencilere çalışmaya imkanın koşullarını anlatma, çevrede açık iş olanakları gibi konularda yardımcı olma, okul dışında da endüstri ihtiyacı olan işe uygun elemanların seçimi için girişimlerde bulunma ve özel meslek bürolarının açılması gibi birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Kuzgun, 2004). “1908 yılında Boston’da Frank Parsons adlı bir mühendis ilk mesleki büroyu kurmuştur” (Kuzgun, 2000, 8). Bu bürolarda Parsons’ın amacı “birçok vasıfsız göçmeni, kısa bir meslek eğitimi programından sonra uygun bir işe yerleştirmekti” (Kuzgun, 2000, 8). Büroda yapılan işlemler işe arama yapmaya gelmişlere rehberlik hizmeti vermeye yönelikti. Fakat kısa zamanda iş arama yapmaya gelmiş bir kişiye yapılan yardımların aslında geç kalınmış bir yardım olduğunu fark edilmiştir. Bu nedenler “insanlara, okul çağında iken mesleki yeteneklerine uygun eğitim vermenin ve onları çalışmaya amına hazırlamanın daha doğru olacağını ileri sürülmeye” başlanmıştır (Kuzgun, 2004, 127). Böylece okullarda rehberlik hizmetleri ortaya çıkmıştır. Bu amaçlardan sonra rehberlik faaliyetlerinin ilk yıllarında “öğrencilerin yetenek ve ilgileri ölçülüp değerlendirilmekteydi ama nasıl geliştirildiği ve nasıl daha iyi geliştirilebileceği konusu üzerinde durulmuyordu” ayrıca

rehberli in sadece alanında uzman ki i tarafından verilmesi egemen bir görü tü (Kuzgun, 2004, 128). Fakat zamanla bu yakla ımın yanlı oldu u anla ılmı tır. Ve okullarda da erken dönemlerde rehberli in verilmesinin önemi kavranmı tır.

İlk mesleki büronun kurulmasından sonra meslek rehberli i kısa süre içinde bir çok alana yayılmı tır. New York'ta Eli Weaver adlı e itimci okullarda rehberlik hizmetlerini ba latmı tır ve di er kentlerde de e itimciler onu izlemi tir.

Mesleki rehberli in geli im sürecinde Avrupa Birli i ülkelerinde uygulanan mesleki rehberlik faaliyetlerinin incelendi ine; "Parsons Mesleki Büroyu açtıktan sonra, 1910 yılında Fransa'da Lashy, 1912 yılında talya'da Gemelli meslek büroları kurmu lardır. Bu hizmetler Belçika'da 1912, ngiltere'de ise 1915 yılında ba lamı tır" (Kuzgun, 2000, 17). Bu ülkelerdeki mesleki büroları Amerika'daki gibi sadece büro biçiminde de il de okulla i birli i yaparak rehberlik faaliyetleri sunuyorlardı. Kısacası Amerika'da uygulanan sistemden farklı bir rehberlik sistemi uygulanmı tır. Bunlara bakılacak olunursa:

- *Avrupa ülkelerinde ö rencilere mesleki bilgi verme hizmetleri genellikle okulların dı ında ve bazı ülkeler örne in Almanya'da çalı ma bakanlıklarına ba lı i ve i çi bulma kurumları tarafından verilmektedir. Bu kurulu lar ba langıçta tamamen i bulma i levini yürütürlerken zamanlar e itim örgütleri ve okullarla ili kilerini sıkla tırmı lardır.*
- *Okullarda da mesleki bilgi verme hizmetlerine önemli yer verilmekte ve bu i ler hizmet öncesi ve hizmet içi e itimle yeti tirmi ö retmenler tarafından yürütülmektedir. Üniversitelerde istihdam danı manlı ı konusunda lisansüstü e itim verilmektedir.*

- *Önceleri temel e itimin son sınıfında öğrenciler, genellikle öğretmenlerin, gözlemlerine dayanarak verdikleri raporlar ve çocukların okuldaki başarıları dikkate alınarak ya sonu üniversiteye açık programlara ya sonu teknik e itime açık programlara ve zorunlu e itim sonunda tamamlanan programlardan birine yöneltiliyordu. Son yıllarda ise yöneltme ya ı daha ileri bir ya a alınmıştır. Yöneltme kararı test sonuçlarından çok sürekli gözlemlerle elde edilen kanılara dayandırılmaktadır (Kuzgun, 2000, 18).*

Mesleki rehberlik, özellikle ekonomik ve sosyal değişimi hızla yaşayan toplumlar için anahtar bir rol oynamaktadır. Bireyler için kendilerine sunulan çok sayıda e itsel ve mesleki tercihleri belirlemek, maksimum faydayı sağlamak için önemlidir. Rehberlik, mesleki ve örgün e itim veren kuruluşlar için de, ki ilerin ihtiyaçları ile kendi hedeflerinin paralel gitmesi açısından önem taşımaktadır. Rehberlik hizmeti, i verenler açısından da, potansiyel i gücünün beceri ve motivasyonlarının, kendi ihtiyaçları doğrultusunda olup olmadığını görmeleri açısından önemlidir (Zengingönül, 1998).

Bu ve bunun gibi birçok nedenden dolayı Avrupa Birliği özellikle mesleki rehberlik mekanizmasının iyi bir biçimde i lemesine önem vermiştir. Bu kapsama meslek danışmanlığının daha verimli ve etkili bir biçimde kullanılabilmesi için AB 1996 yılındaki Komisyon önerilerinde “Gençler ve yetkinler için mesleki rehberlik faaliyetinin gelişiminin desteklenmesi, mesleki rehberlik hizmetlerinin örgütsel yapısının nüfusun ihtiyaçlarına göre adapte edilmesi” gibi birçok çalışmaya öngörümü tür

(Zengingönül, 1998, 120). Avrupa birli ine üye olan ve mesleki e itimle ilgili atılımları bilinen bazı ülkelerin rehberlik sistemlerine tablolar yardımıyla bakılacak olunursa:

Tablo 1.9. Almanya'nın Ulusal Rehberlik Hizmetleri

	Yönetsel/Kontrol	Yararlananlar	Temel Hizmetler
E itsel Rehberlik Hizmetleri	Federal Eyaletler, Yerel Otoriteler ve Üniversiteler	6-25arası ilk, orta,lise ve üniversite e itimi alan nüfus	Görü meler yapmak, psikolojik testler yapmak, grup çalı maları düzenlemek ve e itim fırsatları için enformasyon sa lamak
Okullarda MTE Rehberli i	Federal Eyaletler	13-15 ya MTE e itimi alan ö renciler	Ders programları ile ilgili ayrıntılı rehberlik hizmetleri sunmak Okullarda paneller düzenlemek, MTE yi
Mesleki Rehberlik Hizmetleri	Federal stihdam Enstitüsü		istihdam ile ilgili enformasyon sa lamak , çıraklık e itimi alan ö rencileri i e yerle tirmek için imkan yaratmak.

Kaynak: Zengingönül, O. (1998, 123)

Almanya'da mesleki rehberlik “genellikle zorunlu e itimin son iki yılında verilir ancak daha önce de ba layabilir. Di er okul türlerine nazaran (Hauptschule ve Realschule) genel e itimin(Gymnasium) sunuldu u okullarda daha az verilmektedir” (EURYD CE, 2007, 1).

İlkö retim düzeyinde Federal stihdam Ajansının mesleki danı manları zorunlu e itimin son yılına yakın zamanlarda her sınıfa mesleki rehberlik dersleri vermek için okulları ziyaret etmektedirler ve bu dersler sırasında ö renciler ki isel danı manlık alırlar ve istihdam ve olası kariyerlerle ilgili fuarlar yada seminerler gibi olaylar hakkında bilgilendirilirler ve bir i e nasıl ba vurulması gerekti ini, özgeçmi lerini nasıl hazırlamaları gerekti ini ö renmektedirler (EURYD CE, 2007).

Tablo 1.10. İngiltere'nin Ulusal Rehberlik Sistemi

	Yönetsel/Kontrol	Yararlananlar	Temel Hizmetler
Kariyer Hizmetleri	Yerel eğitim otoriteleri ve istihdam bürosu		Görüşmeler yapmak, grup çalışmaları ve iş yerleştirmek Ders programları ile ilgili ayrıntılı bilgi vermek, görüşmeler yapmak, kariyer ile ilgili bilgi vermek
Ortaokul ve Liseler için Kariyer Eğitimi	Okullar ve yerel eğitim otoriteleri	14-18 yaş grubu	Görüşmeler ve grup çalışmaları yapmak, iş yerleştirmek için imkan yaratmak
Yüksek Öğretim Kariyer Danışmanlık Hizmetleri	Üniversiteler ve diğer eğitim kurumları	18-21 yaş grubu	Görüşmeler ve grup çalışmaları yapmak, iş yerleştirmek için imkan yaratmak
Bulma Kurumu	İstihdam bürosu	16 ve üstü yaş grubu	Görüşmeler ve grup çalışmaları yapmak, iş yerleştirmek
Yetkinler için E-İhtel Rehberlik Hizmetleri	Yerel Eğitim otoriteleri ve bunların ortaklık yaptıkları özel sektör kurumları	19 ve yaş üstü grubu	Grup çalışmaları yapmak, danışılan konularla ilgili bilgi sağlamak Görüşmeler yapmak ve psikolojik testler yaparak kariyer değişikliğinden doğabilecek rahatsızlıklarını gidermeye çalışmak
Özel Rehberlik Ajansları	Özel Sektör		

Kaynak: Zengingönül, O. (1998, 124)

İngiltere'de "okullar, 7. Ve 11. yıllarda müfredatta kariyer eğitiminin ve bütün öğrenciler için 10. Ve 11. yıllarda müfredatla ilgili öğrenmenin planlı programını sağlamakla" sorumludurlar (EURYD CE, 2007, 28).

Tablo 1.11. Fransa'nın Ulusal Rehberlik Sistemi

	Yönetsel/Kontrol	Yararlananlar	Temel Hizmetler
Enformasyon ve Rehberlik Merkezi	Eğitim Bakanlığı	Özellikle 11-18 yaş grubu liseye devam eden veya liseden ayrılmış öğrenciler	Öğrencilerle ilgili araştırma ve geliştirme programı yapmak, öğrencilere seçecekleri eğitim türü ile ilgili rehberlik hizmeti vermek, kariyer ve MTE ile ilgili bilgi sağlamak

Tablo 1.11'in devamı.....

Üniversite Rehberlik Hizmetleri	Eğitim Bakanlığı	19-24 yaş grubu Üniversite Öğrencileri	Öğrencilerle görüşmeler yapmak, enformasyon hizmetleri vermek, iş yerleri firmaları ile çalışmak
Danışmanlık Rehberlik, Enformasyon Merkezleri	Ulusal ve Yerel Otorite	16-25 yaş arası işsiz gençler	MTE, istihdam ve sosyal konularda danışmanlık hizmetleri vermek, iş yerleri firmalarıyla çalışmak
Gençlik Enformasyon ve Dokümantasyon Merkezi	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Genç Nüfus	Çok geniş bir yelpazede içinde enformasyon hizmeti sunmak
Ulusal İstihdam Ajansı	Çalışma Bakanlığı	16 ve üstü yaş grubu işsiz nüfus	İstihdam ve MTE ile ilgili enformasyon hizmeti vermek, iş yerleri firmalarıyla çalışmak ve işsizlik ödeneklerini dağıtmak
Kurumlar Arası Vasıf Değerlendirme Merkezleri	Ulusal ve Yerel Otorite	16 ve üstü yaş grubu sahibi	Testlere dayalı bir vasıf değerlendirilmesi yapmak
Yetkinler için MTE Kurumu	Çalışma Bakanlığı	MTE görmek isteyen yetkinler	MTE hakkında bilgi vermek, görüşmeler sonucu elde edilen verileri değerlendiren kişileri yönlendirmek

Kaynak: Zengingönül, O. (1998, 121)

Fransa'da mesleki rehberlik “zorunlu eğitim müfredatında verilmektedir. Ayrıca mesleki keşif eğitimi, 2004 yılında college'de rehberlik alanında, üçüncü yıla karışık gelerek, tanıtılmıştır. Öğrencileri meslek dünyasını daha fazla keşfetmelerini sağlamak ve eğitim süreçlerinde düştüklerini gerçekleştirmeye çalışmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır” (EURYD CE, 2007, 61).

Tablolardan çıkan diğer bir sonuç ülkelerin rehberlik sistemlerinin sistematik bir yapıda olduğunu görmekteyiz. Mesleki rehberlik yardımlarından hangi grubun hangi gruba temel hizmet vereceği ayrıntılı bir biçimde sunulmuştur. “Rehberlik hizmetleri; kurumların içinde hizmet verdikleri konuma göre, odaklandıkları konulara

göre ve aldıkları finansal yardımlara göre farklılık göstermektedir” (Zengingönül, 1998, 125).

Mesleki Rehberlik son yıllarda dünyada “kariyer danışmanı” konusuna yapılan vurgu ile tekrar önem kazanmıştır. 21. yüzyılda başta ABD olmak üzere tüm dünyada hakim görüşü “Danışmanlık temelli mesleki rehberlik” olmuştur ve meslek danışmanlarının ilgilerini terapistik ilişkiler üzerine yoğunlaştırmalarının gerekliliği vurgulanmıştır (Akt:Gazioğlu, Bekçi, Güler ve Çayırda, 2007, 29).

1.4.2. Türkiye’de Mesleki Rehberliğin Gelişimi

Türkiye’de rehberlik hizmetleri alanında “ilk girişim 1953-1954 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim Übelerinde rehberlik dersinin eğitim pedagojisinden ayrı bir ders halinde okutulmasına ve bazı kitap ve broşürlerin yayınlanmasına başlanmıştır” (Kuzgun, 2000, 19).

Daha sonra 1956 yılında Ankara’da 1959 yılında İstanbul ve İzmir’de Rehberlik ve Araştırma Merkezleri kurulmuştur. 1961 yılında ise VII. Milli Eğitim Kurulturunda rehberlik konusuna ilk kez yer verilmiştir. 1970 yılında ise rehberlik konusu VIII. Milli Eğitim Kurulturunda daha detaylı bir biçimde ele alınmıştır.

Türkiye’de mesleğe yönelme anlamında iş bulma çağına gelmiş kişiler için Çalışma Bakanlığı içerisinde İş Bulma Kurumu kurulmuştur. Bu kurum çeşitli meslekleri tanıtmak amacıyla meslek dosyaları hazırlamaktadır. Ayrıca öğrencilerin çeşitli ilgi ve yeteneklerini tanıyıp geliştirmelerini kolaylaştırıcı bir yol olarak eğitim programlarında rehberliğin seçmeli ders olarak seçilmesi sonraki Milli Eğitim Kurulturularında duyurulmuştur. Bunun nedeni ise hızla artan vasıfsız işçi sayısıdır.

Bu dilekler ise ancak 1991 yılında, orta dereceli okullarda ders geçme ve kredi modelinin benimsenmesi ile gerçekleştirilmeye başlanmıştır..... On beinci milli eğitim arasında zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasına, liselerin birinci sınıflarının yönlendirme dönemi olarak düzenlenmesine, bu yılın sonunda ortaöğretim kurumları ve bölümleri arasında yatay geçişlere olanak sağlamasına karar verilmiştir (Kuzgun, 2004, 21).

Sekiz yıllık zorunlu eğitimle beraber yönlendirme faaliyetleri daha önem kazanmıştır. “Ülkemizde geçerli olan yasal düzenlemelere göre ise, özellikle temel eğitimin ikinci yarısından itibaren öğrencilere mesleki rehberlik hizmetleri sağlamak zorundadır” (Ekim, 1999, 103).

Ülkemizde mesleki rehberlikle ilgili yapılan araştırmalar; mesleki rehberliğin etkili olarak yapılamadığını vurgulamış, hizmetlerde testlerin yetersizliği ve etkili kullanılmadığı, ayrıntılı olarak ilgi ve yetenek testlerinin kullanılmadığı, rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinin bu alanda hizmet içi eğitim, kurs vb. almalarının gerekliliği, mesleki rehberlikle ayrılan zamanın yetersiz olduğu belirtilmiştir, mesleki rehberliğin etkili yapılamamasının nedenleri olarak; rehber öğretmen sayısının yetersiz olması, öğretmenlerle yeterli işbirliğinin sağlanamaması, öğrenci sayılarının fazlalığı, zaman sınırlılığı, materyal yetersizliği, diğer kurumlarla işbirliğinin yetersizliği, alanla ilgili yayınları takip edememek gösterilmiştir (Akt:Gaziolu, Bekçi, Güler ve Çayırda, 2007, 30).

1.4.2.1. Türkiye’de Mesleki Rehberlik Araç ve Kaynaklarının Geliştirilmesi

Rehberlik hizmetleri kapsamında öğrenciyi tanımak için çeşitli ölçme araçları geliştirilmektedir. Ülkemizde ise bu ölçme araçları yükseköğretim düzeyinde ilk kez kullanılmaktadır. “Türkiye’de geliştirilen ilk ilgi envanteri Tan’ın TÜB TAK adına hazırladığı ‘Gazete Haberleri Testidir’” (Akt: Kuzgun, 2004). Fakat bu çalışmada meslek rehberliği alanında çalışmaları yapanlarla paylaşılmamıştır. Daha sonra “Kuzgun (1988), ÖSYM adına Kendini Değerlendirme Envanteri adlı bir ölçme aracı geliştirilmiştir” (Akt: Kuzgun,2004, 22).

Meslekleri tanıttığı yayınlarda “Özolu ve Uysal (1971) tarafından hazırlanan, temel ve uygulamalı bilimlerle ilgili meslekleri tanıtan ve TÜB TAK tarafından yayınlanan Temel ve Uygulamalı Bilimlerde Meslekler Rehberi” adlı eserdir (Kuzgun, 2004, 22).

1998 yılında Kuzgun tarafından Üniversite Adaylarına Meslekleri Tanıtma Rehberi adlı eser meslekleri tanıtmak amacıyla geliştirilmiş bir kaynaktır.

Bir başka çalışmada Kuzgun tarafından geliştirilen Üniversite Adaylarına Meslekleri Tanıtma Rehberidir. Bu eserle yüksek öğrenim sonrasındaki 43 mesleği tanıtmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın geliştirilmiş baskısı 1985 yılında yapılmıştır. (Kuzgun, 2004).

“1994 yılında Kuzgun tarafından Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği geliştirilmiştir. Bu program bireyin kendisini değerlendirmesini amaçlamaktadır” (Kuzgun, 2004, 23).

Halen üniversitelerimizde bu ve buna benzer birçok çalışma yapılmakta ve lisans rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarında mesleki rehberlik dersi verilmektedir. Fakat mesleki rehberliğin bağımsız olarak bir programı

bulunmamaktadır. Gelecekte arz talep arasındaki dengenin ülkelerin ve toplumların ekonomileri ve sosyal yapılarını etkileyeceği düşünülmüşse mesleki rehberlik faaliyetlerinin eğitim sistemi içerisinde daha fazla önem verilerek üzerinde durulması gereken bir konu olduğu öne çıkmaktadır.

1.4.3. Meslek Seçimi Konusunda Gelişimsel Yaklaşım

Mesleklerin seçilmesi ya da mesleklerle ilgili çocuktaki değerlendirme süreci farklı farklı gelişimsel dönemlerden oluşmaktadır. “Gelişim kuramları modelleri Super, Ginzberg vb. meslek gelişim çerçevesinde yer alan meslek seçimi kuramları ile kapsamlı şekilde açıklanmaktadır” (Ültanır, 2002, 95). “Meslek seçimi sorununu gelişim açısından açıklama girişiminin ilk temsilcileri Ginzberg, Ginzburg, Axelrad ve Herma adlarındaki ekonomist ve sosyologlardır” (Kuzgun, 2004, 128).

Meslek seçiminde çeşitli yaşlarda ne gibi karakteristik özelliklerin olduğu bilinmesi ise önemli bir konudur. Bu araştırmada ise özellikle lise seçim aşamasında ilköğretim son sınıf öğrencilerinin yer aldığı daha da önemli bir dönem olarak ortaya çıkmaktadır. İlköğretim açısından bakıldığında bu gelişimsel yaklaşımlarda altıncı ve sekizinci sınıf arasında yer alan yani ilköğretimin ikinci kademesinde yer alan öğrencilerin bu süreçteki becerileri ve karakteristik özellikleri bu araştırmadan önem taşımaktadır. “Meslek gelişim kuramcılarının çoğunun dikkatleri meslek seçimlerinin yapıldığı dönemlere odaklanmaktadır” (Ültanır, 2002, 96). 13 ve 14 yaşları arasında ergenler kapasitelerini iki yıl öncesine göre daha iyi değerlendirilmekte ve 13-14 yaşları arası meslek için hazırlanmada önemli bir dönem olarak görülmektedir (Ültanır, 2002). Bunun altında yatan neden önceki sürece kıyasla gençlerin daha realist davranışları yatmaktadır. “8. Sınıftaki ergenler için program seçimi hakkında karar

vermeleri, kapasitelerini de erlendiremiyorlarsa zor olmaktadır. Bu nedenle seçimlerini büyük bir olasılıkla ilgileri yada ana babalarının yönlendirmeleri do rultusunda” yaptıkları öne sürülmektedir (Ültanır, 2002, 98).

Ginzberg ve arkadaşlarının geli imsel dönemlerine bakılacak olunursa ilk Hayal döneminden sonra, deneme dönemi ilkö retimi kapsamı açısından önemli bir yere sahiptir. Deneme dönemi olarak adlandırılan 11-18 ya r arasında yer alan bu dönem üç basamaktan oluşmaktadır. Bu dönemin ilk iki basama ı ilkö retimin ikinci basama ını oluşturmaktadır. İlk basama ı (11-12 ya lar) ergenlik dönemini kapsayan çocukların “ho landı ı ve ho lanmadı ı etkinlikleri ayırt etmeye, meslek seçiminde ilgilerin önemini anlamaya ve tercihlerini ilgilerine dayandırmaya” ba ladı ı dönem olarak literatürde yer almaktadır (Kuzgun, 2004, 129). Yetenek basama ında (12-14 ya lar) ise “ergen yetenekleri üzerinde dü ünmeye, meslek seçiminde yeteneklerin rolünü kavramaya” ba lamaktadır (Kuzgun, 2004, 130).

Di er bir geli im kuramı ise Super tarafından ortaya atılmı tır. “Super’ın kuramı meslek teriminde Öz (Benlik) Kavramı Kuramı (Self Theory) olarak bilinir” (Kuzgun, 200, 171). Super’ın büyüme döneminde (do umdan 14. Ya a kadar) yetenek basama ında yeteneklere büyük bir önem verilmektedir ve “i in gerektirdi i nitelikler daha yo un bir biçimde dikkate alınır” (Kuzgun, 200, 172).

1.4.4. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler

Meslek seçimi ise karma ık bir süreç olarak kar ımıza çıkmaktadır. Bu davranı ın oluşup gelişmesinde “yetenekler, ilgiler, de erler, ihtiyaçlar gibi psikolojik, sosyo ekonomik düzey ve cinsiyet gibi sosyal faktörler etkili olmaktadır” (Kuzgun,

2000, 25). Meslek seçimini etkileyen bu de i kenleri sırasıyla incelenecek olunursa kar ıya a a ıdaki bilgiler çıkmaktadır.

1.4.4.1. Yetenek

“Yetenek, her hangi bir davranı ı ö renebilmek için do u tan sahip olunan gizilgücün çevre ile etkile im sonucu geli tirilmi ve yeni ö renmeler için hazır hale getirilmi kısmını ifade eden bir kavramdır” (Kuzgun, 2000, 25). Bu bize belli becerileri geli tiren bireylerin gelecekte hangi alanda e itim görmesi konusunda tahmine etme olana ı sa lar.

E itim programları açısından bakıldı ında yetenek ö renme ortamlarından yararlanma gücü olarak ifade edildi ine göre “bir kimsenin yetenek düzeyi ve alanı hakkında bilgi edinme ihtiyacı, o ki iyi bir e itim programına yerle tirmede izlenecek uygun yolu belirleme sorunu ile kar ıla ıldı ı zaman hissedilecek demektir” (Kuzgun, 2000, 25). İhtiyaç saptama program geli tirme çalı maları a amasında önemli bir yere sahiptir. “Programın hazırlanması için bir program ihtiyacının ortaya çıkması ve bu ihtiyacın en iyi ekilde kar ılanması için gerçek ihtiyacın ne oldu unun saptanması lazımdır” (Demirel, 2009, 74). Program geli tirmede en önemli sorulardan biri toplumun ve bireylerin ihtiyaçları neler sorusudur. Birey, içinde bulundu u toplumda uyum içinde ya amak ve maddi kazanç sa lamak için meslek sahibi olmak arzusundadır. Bu nedenle, toplumun kendisine sundu u olanaklardan yararlanmak ister, bunu gerçekle tirdi i oranda toplumun ihtiyaçlarını kar ılamada katkı getirir. Bu sürece etki sa layan en önemli etkenlerden biri e itim programlarıdır. Bu yüzden yetenek açısından bakıldı ında “genel kültür, sosyal davranı lar ve meslek becerileri kazandıran çe itli e itim programlarından ö rencilerin ne ölçüde yararlanabilecekleri önceden

kestirmek için onların yetenek düzeyleri ve türlerinin” araştırılması büyük bir öneme sahiptir (Kuzgun, 2000, 26).

Meslek seçimi ve yetenek arasındaki ilişkiye bakıldığında yetenek meslekte başarıyı ve seçimi etkileyen diğer kenlerden biridir. Fakat unutulmalıdır ki “yetenek meslekte başarı için temel bir gerekliliktir. Bir kimse bir işi yürütebilmesi için en az yetenek düzeyine sahip değilse mesleğin başarılı bir üyesi olamayacaktır” (Kuzgun, 2000, 44). Bu yüzden meslek seçimi aşamasında yeteneğin rolü ve önemi büyüktür.

1.4.4.2. İlg

İlginin tanımı ilk olarak ilgi envanterini geliştiren Strong tarafından yapılmıştır. Strong “ilgiyi bir uyarıya karşı verilen olumlu ya da olumsuz tepki olarak tanımlamaktadır. Strong bir objenin varlığından haberi olduğu umuzda ya da o objeye karşı durumumuzun farkında olduğu umuzda ilginin” varlığından söz edebileceğimizi söylemektedir (Kuzgun, 2000, 49).

İlg “belli faaliyetlere isteyerek yönelme, bu faaliyetleri kısıtlayıcı koşullar altında bile başka faaliyetlere tercih etme ve bu faaliyetleri yaparken yorgunluk yerine dinlenmişlik, bıkkınlık yerine devam etme isteğinin duyma durumlarında, varlığına hükmettiğimiz bir iç uyarıcı olarak” da tanımlanabilir (Kuzgun, 2000, 51)

İlgilerle ve yetenekler arasındaki ilişkiye bakıldığında ilgi kişinin çevresi ile etkileşimi sonucunda oluşur ve gelişir. Bir davranışın doyum ile sonuçlanması, kişinin bu davranışta tekrarlamaya olasılığını artırır. Davranışın doyumla sonuçlanması ise kişinin eylem girişiminin amacına ulaşması ile mümkündür. Bu da bir bakıma yetenek ile sağlanabilir. Yani bir kişinin bir mesleğe ilişkin yeteneği zayıfsa başarısı da o

oranda zayıftır belli bir zaman o mesleğe ilgi duyulsa bile bu ilgi zamanla yavaşlayacaktır.

İlgini etkileyen bir başka faktör ise cinsiyettir. Bazı toplumlarda ve kültürlerde meslek seçimi toplumun genel kültürel yapısından etkilenmektedir.

1.4.4.3. Meslek Değerleri

Öncelikle değerler “bazı ihtiyaçların doyumuna öncelik veren ve yol açan, bazılarını ise bastıran bir tercih çerçevesidir. Meslek değerleri bir meslekte beklenen doyum türlerinin sıralanmasını ifade” etmektedir (Kuzgun, 2000, 76).

Meslek değerlerinin yavaş olarak değişmektedir. “Lise ve üniversite öğrencileri ile yetkinler üzerinde yapılan karşılaştırmalı çalışmaları, lisede çok para kazanmaya verilen önemin üniversitede azaldığını, kendini ifade edebilme, sosyal güvence ve bakiyatsızlıkta verilen önemin arttığını göstermektedir” (Kuzgun, 2000, 83).

Meslek değerlerinde etkili olan bir başka unsur da ailenin rolü olarak öne çıkmaktadır. Kinnane ve Pable (1962) tarafından yapılan araştırmada aile ortamı ile çocuğun meslek değerleri arasındaki ilişki de şu bulgular öne çıkmaktadır.

*Çocuk ne derecede para ve lükse önem veren bir ortamda yetiştirilirse o derece maddesi olmakta ve paraya, maddi değerlere o derece önem vermektedir.

*Çocuk evde sanat ve kültür yönünden ne derece zengin ve uyarımla yetiştirilirse, bilimsel ve artistik çalışmalara olanak veren mesleklere o derece değer vermektedir (Akt:Kuzgun, 2000, 84).

Bir ba ka önemli bir bulguda “aile sosyo-ekonomik yönden ne derecede geli mi durumda ise çocuk aile imajını korumak için kendini o denli baskı altında hissetmekte ve saygın sa layacak mesleklere” yönelmesi bulgusudur (Kuzgun, 2000, 84).

1.4.4.4. Yetkinlik Beklentisi ve Meslek Seçimi

Yetkinlik kavramın ise sosyal öğrenme kuramcılarında Bandura tarafından ortaya atılan bir kavramdır. Yetkinlik beklentisi “bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip ba arılı olarak yapma kapasitesine ili kin kendi yargısı” olarak tanımlanmaktadır (Akt:Senemo lu, 2009, 230).

“Kendini yetkin görme bireyin var olan kapasitenin, yaptığı i lerdeki ba arılarının, güdülerinin ve öz kavramı sistemi olu turan di er ö elerin bir bütünü olup her türlü davranı giri iminin ba layıp ba lamayaca nı, ba layan davranı n süreklilik kazanıp kazanmayaca nı belirleyici bir güce sahiptir” (Kuzgun, 2000, 86). Böylece bireylerin meslek seçimi sırasında kendilerine olan yargılarının meslek seçimini etkileyece i dü ünülmektedir.

1.4.4.5. Risk Alma

Atkinson'a göre belli bir alanda ba arılı olma iste i ba arı beklentisinin ve amacın etkisinin bir göstergesidir. Bireyler davranı larında hem ba arılı olma hem de ba arısızlıktan kaçma e ilimine sahiptirler. "Ba arısızlı a u ramaktan korkan ki iler ya kesinlikle ula abilecekleri, çok kolay hedeflere, ya da eri ilmesi pek çok ki i için zor ya da olanaksız olan hedeflere yönelirler. Böylece ba arısızlıkları için geçerli bir mazereti kolayca bulabilirler" (Kuzgun, 2000, 94).

"Buna karşılık başarı güdüsü geli mi kimselere erişme olasılığı ortalarında olan gerçekçi hedefleri seçerler" (Akt: Kuzgun, 2000, 94). Meslek seçimi açısından bakıldığında başarısızlıktan korkmayan bireyler niteliklerine uygun meslek seçiminde bulunurlar. Tam zıt durumda ise başarısızlıktan korkan bireyler kendi yetenek düzeylerine uygun meslek seçme yerine yeteneklerinin altında veya üstünde meslek seçimi yapma eğilimindedirler.

1.4.4.6. Psikolojik İhtiyaçlar

İnsan davranışlarının önemli bir kısmını psikolojik ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır. Her bireyin kendi farklı özellikleri bulunmakta dolayısıyla da farklı psikolojik ihtiyaçlara gereksinim duymaktadır. "İnsan davranışlarının yönünü ve yönlendirici belirleyen psikolojik ihtiyaçların meslek faaliyetleri ile de ilgili olması ve bireylerin meslek seçimi kararlarında psikolojik ihtiyaçların da rol oynaması beklenir" (Kuzgun, 2000, 95).

1.4.4.7. Sosyo- Ekonomik Düzey

Her toplumda ekonomik ve eğitim düzeyi birbirinden farklı gruplar vardır. Sosyal sınıflar olarak adlandırılan bu grupların benimsedikleri değer sistemleri ve yaşam biçimleri de birbirinden farklıdır. Sosyal sınıfları birbirinden ayırt eden çeşitli göstergelerden en önemlisi meslektir. Bir meslek edinmenin yolu eğitimden geçer. Sosyal ve ekonomik koşullar bir kimsenin görece eğitim süresini ve niteliğini belirlemede en önemli rolü oynamaktadır. Bir ülkede eğitim parasız olsa ve hatta eğitim masrafları devlet tarafından

kar ilansa bile, bir gencin uzun süre okulda kalması, çalı ma hayatına atılıp üretken olmaması demektir. Böyle bir duruma dayanmak ancak ekonomik yönden sıkıntı içinde olmayan aileler için mümkün olabilir.
(Kuzgun, 2000, 102)

“Her birey bir sosyal sınıfta dünyaya gelir ve o sınıfın de erlerini, ideallerini ve ya am biçimlerini benimseyerek yeti ir. Bireyin meslek geli imi de içinde bulundu u sosyal sınıfın ya ama biçiminin bir yansıması olacaktır” (Kuzgun, 2000, 102). Centers (1948)’a göre, bir kimsenin tutumları, aslında gerçekte mensup oldu u sosyal sınıftan çok özde im kurdu u sosyal sınıf tarafından belirlenmektedir (Akt:Kuzgun, 2000, 102).

Sandis (1970) tarafından yapılan ara tırmada anne babanın özellikle annenin e itim düzeyi ile üst düzey mesleklere yönelik arasında da ili ki saptanmı tır (Akt:Kuzgun, 2000, 103). Ülkemizde yapılan ara tırmalara bakılacak olunursa Yıldırım (1972), Leblebici (1978), Payaslıo lu ve arkadaşlarının yaptı ı çalı malarda "ö renimleri iyi, meslekleri zihinsel çalı maya dayalı ve geliri yüksek olan ailelerin çocuklarının sınavlarda daha ba arılı oldukları" bulgusuna rastlanmı tır (Akt:Kuzgun, 2000, 104). Di er bir bulgu da bireylerin “hangi sosyal sınıfta olursa olsun pek ço unun buldukları konumdan üst bir konuma geçme çabası içinde” olduklarıdır (Kuzgun, 2000, 104).

1.4.4.8. Ba arı Güdüsü

Meslek seçimini etkileyen de i kenlerden biri de ba arı güdüsüdür. Ara tırmacılar ba arı güdüsünü “çocu un yeti ti i sosyal ortama özgü e itim ve meslek de erleri tarafından belirlendi i” bulgusuna ula mı lardır (Kuzgun, 2006, 59).

Yapılan ara tirmalara göre “zeka düzeyi ortalamanın altında olan insanların orantısız ekilde alt sosyal sınıflarda toplandı ı göstermektedir. Demokratik toplumlarda bireylere sa lanan fırsat e itli ine ra men bu durum pek de i memektedir” (Kuzgun, 2006, 59). Fakat bu bulgu bazı ara tirmacılar tarafından do rulanamamı tır. Swell (1957) tarafından yapılan ara tirmada “e itsel ve mesleki umu düzeyi ile zeka arasında bir ili ki oldu unu, buna ra men meslek seçiminde zekadan ba ımsız bir sosyal sınıf etkisinin varlı ı saptanmı tır” (Kuzgun, 2006, 59). Fakat u da unutulmamalıdır ki alt sosyo ekonomik düzeyde olup çe itli engelleri a arak üst e itim düzeyine ula an birçok örnek vardır.

1.4.4.9. Aile li kileri

Aile üphesiz ki Türk toplumunda önemli bir yere sahiptir. Aile meslek seçimine etki eden önemli de i kenlerden biridir. Aile hem biyolojik hem de karakter bakımından bireylere etkileyen bir unsurdur. Ana babanın çocu u meslek seçim sürecine etkilerini:

- *Ana baba çocu un bazı yeteneklerini geli tirici ortamlar hazırlarken bazılarını ihmal edebilir hatta bastırıcı önlemler alabilir.*
- *Ana baba, tercih ettikleri yeteneklerini geli tirebilmesi için çocu a olanaklar sa layabilir ve çocu un o yeteneklerle ilgili alanlardaki çalı malarını ödüllendirerek peki tirebilir.*
- *Ana babalar belli mesleklere kar ı olumlu ve olumsuz tutumlarını çocuklarına a ılamakta ve onların de erler hiyerar isini olu turabilmektedirler. Gelir ve e itim düzeyi,*

mensup oldu u sosyal sınıf ana babanın meslek de erlerini belirlemede, bu da sosyal katılım yolu ile çocuklarına aktarılmaktadır.

- *Ana babalar mesleklere karşı tutumlarını oldu u kadar i veya meslek de erlerini de çocuklarına a ılamaktadırlar.*
- *Ana baba çocu un öz kavramını biçimlendirmede ba rolü oynayan ki ilerdir. Öz kavramı da di er davranı lar gibi, meslek seçme davranı nı da belirleyen en önemli etmendir. ekinde sıralanabilir(Kuzgun, 2006, 60-61).*

1.4.4.10. Cinsiyet

Cinsiyet meslek seçimini etkileyen bir ba ka de i ken olarak öne çıkmaktadır.

“Kız ve erkek çocuklar arasında çe itli zihin fonksiyonları bakımından bazı farklar gözlenmektedir” (Kuzgun, 2006, 62). Buda kız ve erkeklerin farklı mesleklere yönelmelerini ve yeteneklerini farklı mesleklerde kullanmalarını sa lamaktadır. “Ergenlik döneminde kız ve erkek çocukların ilgi alanlarının ayrı tı ı ve meslek tercihleri halinde ifade edildi i gözlenmektedir. Erkekler matematik, teknik, yönetim ve ticaret alanlarına kızlar ise dil edebiyat, sosyal, hizmet ve büro i lerine erkeklerden daha fazla ilgi duymaktadırlar” (Akt:Kuzgun, 2006, 64).

Arbona (1989) tarafından yapılan ara tırmada ise Amerikan askerlerinin ço unlu unun (yüzde yüze yakını) gerçekçi ve giri imci kategorideki meslekleri kadınların ise sosyal ve gelenekçi tiplere özgü mesleklere yöneldikleri bulgusuna ula mı tır (Kuzgun, 2006). Betz ve Hackett (1981) tarafından yapılan ara tırmada ise kızların genellikle sekreterlik, ö retmenlik, ev ekonomisi ve sosyal çalı macılık gibi,

her iki cins tarafından kolay ve prestiji dü ük olarak algılanan mesleklere yöneldikleri bulgusuna ula mı lardır (Kuzgun, 2006, 65).

Thompson (1966) tarafından yapılan ara tırmada ise kızların genellikle oturarak yapılan, de i ik insanlar tanımaya olanak veren, sorumlulu u az olan, i güvencesi az olan meslekleri tercih etikleri ayrıca kazanca pek önem vermedikleri bulgusuna ula mı lardır (Kuzgun, 2006, 65). Bu ve bunun gibi birçok ara tırma literatürde cinsiyet de i kenii ile ilgili bulunmaktadır. Cinsiyet gerçekten toplusal yapı açısından da de erlendirilip ara tırılması gereken ve meslek seçiminde ki rolünün irdelenmesi gereken bir de i kendir.

1.4.5. İkö retimde Mesleki Rehberlik

Mesle e yönelme çalı maları genellikle zorunlu e itim süresi içinde ele alınmakta ve ülkelere göre de i ik ya larda ba lamaktadır. Örne in, Almanya'da 10, Belçika'da 12 ve Danimarka'da 15 ya ndan itibaren mesleki yöneltme yapılmaktadır. Ancak burada önemli nokta, e itimcilerin ya da anne ve babaların iste iyle çocu a belli bir meslek alanının empoze edilmesi de il, ö rencinin gizli güçleriyle mesleklerin gerektirdi i özellikler arasında denge kurulmasıdır (im ek,1999, 53-54).

Almanya'da "Berlin, Brandenburg ve Bayern dı ndaki di er eyaletlerde, 5. Ve 6. Sınıfları, yöneltme kademesi("Orientierungsstufe" "Förderstufe" "Erprobungsstufe" veya "Eingangsstufe") adları altında yeni bir pedagojik birim olarak" düzenlenmi tir (Aytaç, 1999, 54). Almanya'da yöneltme çalı maları kapsamında her ö renci için gözlem dosyası hazırlanmaktadır. "Bu dosyalarda, ö rencinin tüm ö renme ve sosyal

tutumları gözlemlenir. te bu dosyalar ö retmenlere ve ö retmenler kuruluna ö renciler hakkında her yönlü bilgileri sa lar” (Aytaç, 1999, 55).

Di er önemli bir bulgu “ortaö retim ö rencilerinin ergenlik döneminde verdikleri kararları sürekli de i tirme e ilimleri hangi mesle i seçeceklerine ili kin kararları da etkilemektedir” (Kutlu ve Atlı, 2011, 3).

Meslek seçimi ile ilgili verecekleri yanlı kararların hayatlarını ne derecede etkileyece ine dair gerçekçi öngörüler olu turmakta sorunlar ya amaktadırlar.Bu nedenle ölkemizin gerçekleri göz önünde bulunduruldu unda, gençlerin mesleksel yönelimlerine uygun olan e itsel yönlendirme hizmetlerine duyulan gereksinimlerinin arttı ı görölmektedir. Bu gereksinimler, ça da e itim sisteminde psikolojik danı ma ve rehberlik mesle inin hizmetlerine duyulan talebi giderek arttırmaktadır. Bu amaçla, anaokulu ve ilkokul dönemlerinden itibaren çocuklara geli imsel özelliklerine uyan mesleki rehberlik etkinliklerinin uygulanması ve ö rencilerin bilinçlendirilmesi önemli görölmektedir (Akt:Kutlu ve Atlı, 2011, 3).

Özellikle ilkö retim ylarında ö rencilerin mesleki geli im görevlerini fark etmeleri ve bu süreci sa lıklı bir ekilde atlatmaları bir sonraki mesleki geli im görevlerinin sa lıklı bir ekilde tamamlanmasında son derece önemlidir. Bu nedenle ilkö retimde çalı an danı manlara ö rencileri gözlemleyerek ilgi ve yeteneklerinin belirginle tirilmesi sürecinde önemli görevler dü mektedir (Akt:Kutlu ve Atlı, 2011, 4).

“Özellikle temel eğitimin ikinci yarısında uygulanan teknoloji eğitimi programlarında çocuklara meslekler hakkında kapsamlı bilgilendirme yapılmalıdır” (Ekim, 1999, 113)

Öğrencilere mesleğe yönlendirme konusunda geçmişten bugüne kadar benimsenen açılımlar şu şekilde özetlenebilir: Teknolojinin gelişmesiyle beraber çocuğun emek gücünden yararlanma ihtiyacı ortadan kalkmış fakat mesleki faaliyetlerin karmaşıklaşması ve çeşitliliğinden dolayı çocukların eğitiminde daha zengin ve bilgili içeriğin olması gereksinimi ortaya çıkmıştır. Zorunlu temel eğitim süresinin uzatılması ise öğrencinin yeteneklerinin daha net bir biçimde görmesini ve ilgilerini fark etmesini sağlar. Ülkemizde ise eskiden sekiz yıllık zorunlu eğitimi yasanın çıktığı 16 Ağustos 1997 tarihine kadar 12 yaşından hemen sonra çocuklar mesleğe eğitimine başlıyor ya da çalışmaya ya da çalışmaya başlıyor atılıyordu. Zorunlu eğitime başlama yaşı ilköğretimin sekiz yaşa çıkarılmasıyla birlikte mesleğe eğitime başlama yaşı on beş yaşa yükseltilmiştir. Bu da öğrencilerin kendi yetenek ve ilgilerini daha çok tanımalarına ve eğitilmesine olanak sağlar (Kuzgun, 2006).

Mesleğe yönlendirmede toplumun ihtiyacı olan insan gücünü yetiştiren mesleğe eğitim kurumlarını çoğaltmak, giriştevik etmek gibi özendirici yöntemler geliştirilmekte, zorlamaya başvurulmaktadır. Yönelme esnasında öğrencilerin kararlarını etkileyen değişkenler cinsiyet, toplumsal saygınlık ya da sosyo ekonomik düzey, ilgi ve yetenekler olarak belirlenmektedir (Kuzgun, 2006).

Gottfredson (1981) tarafından yapılan araştırmada “öğrenciler meslek seçeceklerini değerlendirirken önce cinsiyetlerine uygun olmayan daha sonra sosyo-ekonomik düzeylerine uygun bulmadıkları ve en son ise ilgilerine uygun bulmadıklarını bildiği bulgusuna ulaşmıştır” (Kuzgun, 2006, 19).

İlkö retimin son sınıfı ise lise seçim sürecini kapsadığı ve bireylerin ilerideki mesleklerini etkileyebileceği için önemli bir yere sahiptir. “Bireylerin ilkö retimden sonraki okullara ve meslek alanlarına yönelmede sağlıklı karar verebilmeleri için çok erken yaşlarda bu konuda eğitilmeleri gerekmektedir” (Kuzgun, 2006, 19). Burada dikkat edilmesi gereken önemli nokta rehberlik faaliyetleri bir bütün olarak ve bireysel farkları ve özel yetenekleri açığa çıkarıcı bir düzende uygulanmalıdır.

Günümüzde çeşitli eğitim toplantılarında ve Milli Eğitim Bakanlığının stratejik hedeflerinde meslek liseleri hakkında açılımlar göze çarpmaktadır. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığının 2010-2014 Stratejik Planında “Toplumda var olduğu düşünülen meslek liselerine karşı olumsuz bakış, okullarda verilen nitelikli eğitimin ve bu öğrencilerin eğitim-girme kabiliyetlerinin tanıtımıyla olumlu hâle getirilecek ve bu kapsamda mezunlar izlenerek sonuçları kamuoyu ile paylaşılacaktır” ve “Toplumda mesleki teknik eğitimi farkında olmaları olarak meslekî ve teknik eğitimi daha fazla tercih edilir hâle getirmek” ifadeleri ile de bu açılımlar desteklenmektedir (MEB, 2009, 102-106).

Zorunlu eğitimden sonra bireylerin belli bir kısmı mesleki eğitime yönelmektedir. Bu amaçla bireylere çeşitli mesleklerin tanıtımı için “özel yetenekleri ortaya çıkaracak ve geliştirecek bir eğitim ortamı yaratılmalı ve hedef olarak bireyleri belli bir mesleğe yönlendirmekten ziyade bireylerin mesleğe olan yatkınlıkları ortaya çıkarılmalıdır” (Kuzgun, 2006, 20).

Bu bilgiler kapsamında ilköretim programları ile ilgili öneriler yapılabilir:

- Öğrenme açısından bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalı, amaç ve hızlı öğrenenler için programlar düzenlenmelidir.
- Özel yeteneklerin geliştirilmesi için tüm öğrencilere açık sanat, fen, yabancı dil, bilgisayar, teknik gibi alanlarda özel kurslar düzenlenmelidir.

1.4.11. LG L ARA TIRMALAR

New Jersey Eyaleti E itim Bölümünün (1969) yaptığı ı ara tırmada bir insanın kendisine olan algısının kariyer açısından hayatı boyunca çe itli deneyimlerle sürekli de i en bir role sahip oldu u vurgulanmaktadır. Bu ara tırmanın amacı ö renme tekniklerini içiren bir el kitabı hazırlamak ve bu ö renme teknikleri ile ili kili olarak ilkö retim ö rencilerinin mesleki farkındalıklarını artırmaya yarayan bir kılavuz kitap hazırlamaktır. Bu ara tırmada üzerinde önemle durulan bir nokta da ö rencilerin i i bir insanın fonksiyonu gibi anlamasını sa lamaktır. Ayrıca di er bir önemli nokta insanın bireysel yeteneklerini kullanarak i ya amında siville mesini sa lama ve bunları bireysel yetenekleri ile nasıl yapaca ı hakkında bilgiler ö renme gibi konular üzerinde durulmu tur.

Dobsons ve Edwards (1971) tarafından yapılan ara tırma 630 Florida sakini üzerinde denenmi olup genel olarak mesleki e itim hakkındaki algılarının olumlu oldu u gözlenmi tir. Fakat mesleki e itim hakkındaki bilgilerinin dü ük oldu u görülmü tür. Ara tırmada ayrıca bazı kesimlerin mesleki e itimde dahil olma konusunda gönülsüz oldu u gözlenmi tir. Ara tırmadaki di er bir bulgu ise sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan insanlar mesleki e itim kavramını “e itim, özel yetenek, staj” gibi terimlerle ifade etmekte iken sosyo ekonomik düzeyi dü ük insanlar mesleki e itim kavramını “iyi bir ey” olarak ifade etmektedirler.

Tezcan (1972) tarafından yapılan “Toplumumuzda Mesleki ve Teknik E itim Ö retim le lgili De er Yargıları ve De i me E ilimleri” adlı ara tırmada ise toplumumuzun mesleki e itime olan de er yargıları resmedilmeye çalı ılmı tır. Eskiden beri Türk toplumunda el i lerinin, el ile yapılan, bedeni faaliyet gerektiren mesleklerin küçük görüldü ü, “çiftçi veya sanatkar olacaksınız tahsile ihtiyacınız yoktur”

anlayışının yaygın olduğu bilgileri yer almaktadır. Ara tırmada ayrıca Ankara gecekondularında yapılan bir çalımadaki bulgulara yer verilmiştir. Bu çalımada velilerin çoğunluğunun iş-güç tercihlerini belirtirken memurluğu başta tercih etmeleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ara tırmada mesleğe itime olan birçok olumsuz değerlendirilme hakkında örnek verilmiş ve anekdotlarla anlatılmıştır. Bu ara tırmada olumsuz değerlendirilmelerinin nedenleri de belirtilmiştir. Bu nedenler arasında geçmişte Osmanlı döneminde Mithat Paşanın açtığı meslek okullarına yetim ve fakir çocukların gitmesi ve çalımasının bir gelenek olarak görülmesi, ayrıca diğer okullarda başarısız olanların bu okullara alınması ve el işlerini herkesin yapacağı varsayılarak bu okullara zihni açıdan kabiliyetli olmayanlara öncelik verilmesi gibi nedenler olumsuz değerlendirilmelerinin oluşmasında etkili olmuştur. Cumhuriyet döneminde de bu devam eden bir süreçtir. Diğer nedenler ise “yükseköğrenim olanağının mevcut olmayışı”, “mezunların istihdam edilememesi”, “mezunların sermaye bulamamaları”, “lüks tüketim”, “ders programları ile çevre gereksinimi”, “meslek seçiminde geleneksel anlayış”, “ücret sorunu”, “azınlıklara özgülük” eklindedir. Ara tırmada bu olumsuz değerlendirilmelerine karşı birçok önlem ve tedbir önerilmiştir. Sonuç olarak kısa zamanda değerlendirilmelerinin deşimeyeceği fakat uygun eğitimlerle bunun azaltılabileceği vurgulanmıştır.

Harkness (1973) tarafından yapılan ara tırmada ise altı haftalık işlerle ilgili bir program öğrenciler üzerinde uygulanmıştır. Uygulanan programın öğrencilerin mesleğe karşı olan bilgi ve davranışlarına üzerinde etkisi araştırılmıştır. Ayrıca öğrencilerin meslekler hakkındaki bilgileri ile mesleğe olan davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Uygulama öncesi ve sonrasında belirlenen okullardaki 148 öğrenciye ölçme aracı uygulanmıştır. Sonuçta uygulanan programın öğrenciler üzerinde büyük

etkisinin oldu u sonucuna ula ılmı tır. Ayrıca çalı mada mesleki bilginin önemli derecede mesleki algıların kesinli ini etkiledi i sonucuna ula ılmı tır.

Bowman (1988) tarafından “Links between general and education:does the one enhance the other” adlı ara tırmada gelecekte etkili bir okul sisteminin yaratılmasındaki temel noktalar; gelecekteki öğrenme ortamlarının etkili olması ve yeteneklerin kullanılması eklindedir. Ara tırmada genel e itimle mesleki e itimin birbirini etkiledi inden bahsedilmektedir. Önemli bir bulguda özellikle ilkö retimin seviyesinin mesleki açıdan çok büyük öneme sahip oldu udur.

Chambliss ve Chiariello (1988) tarafından yapılan ara tırmada mesleki e itim sisteminin de i me ihtiyacını birçok faktörün ekillendirdi inden bahsetmektedir. Bu faktörler Japon endüstri baskısı, teknolojik geli meler, yetenekli i ç i azlı ı ve i lerle e itimli i ç i ler arasındaki uyumsuzluk eklinde ifade edilmektedir. Ara tırmada mesleki e itimde u anki e ilimleri sa layan iki program tasarısı geli tirilmi tır. Amerika’da birçok sebepten dolayı geli tirilmi mesleki e itim stratejileri ekonomik problemler ve endüstriyel problemlerin çözümünde önemli rol oynayabilir. Öğrencilerin algılarında ise özellikle mesleki e itimin de i me ihtiyacı oldu u öne çıkmı tır.

Akbalık (1998) tarafından yapılan " İlkö retim öğrencilerinin mesleklerin cinsiyet tipine ili kin kalıp yargıları" adlı ara tırmada cinsiyet ve sınıf de i kenleri açısından ilkokul öğrencilerinin mesleklerin cinsiyet tipine ili kin kalıp yargı düzeylerinin ve tercih ettikleri mesle in kalıp yargı puanlarının farklıla ıp farklıla madı ı incelenmeye çalı ılmı tır. Ara tırma 4. ve 5. sınıf öğrencisi 83 öğrenciye uygulanmı ve ara tırmada ara tırmacı tarafından geli tirilen farklı alan ve düzeyde 36 meslek adını içeren “Mesleki Yargı Ölçe i” uygulanmı tır. Ara tırma sonucunda

mesleklerin ve tercih edilen mesleklerin cinsiyet tipine ilişkin kalıp yargı puanlarının, cinsiyet ve sınıf de ikeninden ba ımsız oldu u sonucuna ula ılmı tır.

Kilpatrick ve Guenther (2000) tarafından yapılan ara tırmada ebeveynlerin mesleki e itim ve ö retim kursları hakkındaki dü üncelerinin, çocuklarının mesleki e itime katılmalarında etkisi ara tırılmı tır. Ebeveynlerin mesleki e itim kurslarına çocuklarını dahil etmelerinin sebebi olarak i bulma fırsatı ve kariyer fırsatı öne çıkmaktadır. Tam tersinde ise yani çocuklarını göndermeyenlerde ise iki faktör öne çıkmı tır: ilgi eksikli i ve üniversite planları.

Ediger (2000) tarafından "Vocational education in elementary education " adlı ara tırmada meslekler hakkında bilgi edinmenin ve farklı meslekleri ke fetme sürecinin ilkö retim düzeyinde ba laması gerekti i vurgulanmı tır. Bu ara tırmada ilkö retim ö retmenleri ve yöneticilerinin planladıkları kariyer e itimi ba arılabilir, ilgi çekici ve ö rencilerin ilgilerine uygun olması gerekti i bulgusuna ula ılmı tır. İlkö retim seviyesindeki kariyer e itiminin amaçlarının: sorumluluk sahibi olma, bireyselli i koruma, temizlik alı kanlı ını geli tirme, dengeli bir birey olma, etkili bir biçimde dü ünme ve karar verme gibi birçok etkeni kapsaması gerekti i belirtilmi . Bunun nedeni ise bu unsurların ö rencilerin kariyer e itimlerinde hayati bir öneme sahip olaca ı varsayımıdır. Dil, matematik, sosyal çalı malar, fen ,sa lık ve müzik bütün bu de ikenlerin kariyer e itimi ile entegre edilmesi gerekti i vurgulanmı tır. İlkö retim kademesindeki ö renciler faaliyetlerinde meslekler hakkında deneyim sahibi olmaları için ö rencilerin bol fırsatlara sahip olmaları gerekti i vurgulanmı tır. Bunlar ise sırasıyla toplumdan insanları dinleyerek meslekler hakkında tartı ma, çe itli meslekleri gösteren albümler geli tirme, rol yapma aktivitelerine katılma, dikkat çekici meslekleri

gösteren resimler geli tirme, mesleki ilgilerini ara tırma ve önemli meslekleri do rudan gezi düzenleyerek görme e klinde sıralanmı tır.

Polesel ve arkada ları (2004) tarafından yapılan “Vet in schools: a post-compulsory education perspective” ara tırmada ise Avustralya’daki TAFE sistemi içerisinde yer alan ö retmen ve ö rencilerin mesleki e itim hakkındaki bakı açıları ve katılma sebepleri ayrıntılı bir biçimde analiz edilmi tir. Bu çalı manın verileri 12 okul ve 6 TAFE Enstitüsünden elde edilmi tir. Okul bazında 300 civarında ö retmenden, 1100 civarında 11. Sınıf ö rencisi ve 400 civarında 12. Sınıf ö rencisinden veri alınmı tır. Bu ara tırma ö rencilerin mesleki e itimden beklentilerinin de erlendirmesi açısından önem ta ımaktadır.

Co kun (2006) tarafından yapılan ara tırmada ise ilkö retimde uygulanan mesleki rehberlikle lisede uygulanan mesleki rehberli in farklı oldu u vurgulanmı tır. Bunun nedeni ise ilkö retimden sonraki dönemde bireyin hem yetenek ve ilgilerini fark etmesi hem de gelecekteki mesle i için karar verme sürecini ya amasıdır.

Dikmen (2007) tarafından yapılan “Ortaö retimde mesleki ve teknik e itim tercihine etki eden etkenlerin belirlenmesi (Karabük ili için)” adlı ara tırmada ilkö retimden mezun olup genel liselere devam eden ö rencilerin meslek liselerini tercih etmemelerinde etken olan etkenler ile meslek liselerine devam eden ö rencilerin meslek liselerine tercih etmelerinde etkili olan faktörlerin bulunması amaçlanmı tır. Ara tırmadan elde edilen bulgulara göre Türkiye’nin ortaö retimde mesleki ve teknik e itimle ilgili koymu oldu u hedeflere ula amadı ı, mesleki ve teknik e itim ile istihdam arasında çok güçlü ili ki oldu u, üniversiteye giri te uygulanan katsayı sisteminin meslek liselerine olan talebi olumsuz etkiledi i sonuçlarına ula ılmı tır. Ayrıca ülkede ya anan ekonomik krizlerin istihdamı azaltması, mesleki ve teknik

e itimi olumsuz yönde etkiledi i sonucuna ula ılmı tır. Meslek lisesindeki ö rencilere ek puan verilmesi ve yüksek ö retime yerle meme durumunda elimde bir mesle in olsun dü üncesinin var olması , yüksekokula sınavsız geçi hakkının var olması ve daha kısa yoldan i hayatına atılmak dü üncesi gibi faktörlerin de meslek liselerinin seçilmesinde etkili oldu u bulgusuna ula ılmı tır.

Trim, Alloway, Walker ve Patterson (2007) tarafından yapılan ara tırmada kariyer danı malı ı yapan ki ilerın mesleki e itim ve ö retim hakkındaki görü leri ve di er insanların okullardaki mesleki e itim ve ö retim hakkındaki algıları hakkındaki görü leri özel olarak incelenmi tir. Ara tırtmanın verileri kariyer danı manları ile ileti im kurularak elde edilen görü melerden elde edilmi tir. Ara tırma sonucunda kariyer danı manlarının okullardaki mesleki e itim ve ö retimi olumlu algıladı ı ve ö rencilerden okullardaki mesleki e itime gitmelerini destekleyen bir anlayı ta oldukları sonucuna ula ılmı tır.

Trim, Alloway ve Walker (2008) tarafından Avustralya'da yapılan ara tırmada özellikle ortaokul ö rencilerin mesleki e itim ve ö retim hakkındaki algılarını ara tırmak amaçlanmı tır. Ara tırmada ayrıca okullardaki mesleki e itim ve ö retimle ilgili olarak karar vermeyi etkileyen faktörler ara tırılmı tır. Ara tırma sonucunda ise MTE ve okullardaki MTE'nin imaj sorununun oldu u vurgulanmı tır.

Finlayson (2009) tarafından yapılan doktora çalı masında ortaokul ve lise danı manlarının kariyer, teknik e itim hakkındaki algıları ve bu algıların ö rencilerin kariyer ve e itim planlarındaki etkileri incelenmi tir. Ö renci ve ebeveynlerin kariyer açısından bilgili seçimler yapması için rehberli e ve bilgiye ihtiyacı oldu u vurgulanmı tır. Ara tırmada be tane soru e maille danı manlara gönderilmi tir. Ara tırma sonunda birçok danı man tarafından kariyer teknik e itimi olumlu

karılan ve liseden önce erken yaşlarda kariyer farkındalığının başlaması gerektiği vurgulanmıştır. Bununla beraber ortaokul ve lise danışmanlarının kariyer teknik eğitimi hakkındaki algıları farklı bulunmuştur.

Bozgeyikli ve İkizler (2011) tarafından yapılan “Öğrencilerin mesleki eğitim merkezlerine yönlendirilmeleri önündeki engel: olumsuz veli görüşleri” adlı araştırmada bireylerin mesleki gelişimleri açısından bakıldığında da özellikle ergenlik döneminin başlangıcına denk düşen ilköğretimin son yılları hayati bir öneme sahip olduğu bulgusuna rastlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada “özellikle ilköğretim ikinci kademe ve bu kademedeki meslekî amaçların ve yeterliliklerin gerçekleştirilebilmesi bireylerin sağlıklı bir kariyer gelişimi gösterebilmeleri için kritik bir öneme sahip” olduğu bulgusu yer almaktadır. Bu çalışmada ilköğretim son sınıfın meslek seçimi açısından çok önemli bir yere sahip olduğu ve bu dönemde akademik eğitim veren genel ortaöğretim kurumları ile mesleki eğitim veren mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları arasında bir tercihin yapılması söz konusu olduğu bilgisi yer almaktadır. Bu çalışmada ayrıca dual sistem faydalarından ve etkinliğinden bahsetmektedir. Sadece okul merkezli mesleki eğitim modelinin etkisizliğinden ve iş gücü piyasasından kopuk olduğundan bahsedilmiştir. Araştırmada göze çarpan diğer bir bulgu ise “çıkrıklık eğitiminin, gerekse örgün mesleki ve teknik eğitim sisteminin işlevini yerine getirmesini engelleyen temel faktörlerden birinin özellikle ilköğretim döneminde verilmesi gereken mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği” bulgusudur. Çocukların ve ailelerin mesleki ve teknik eğitime yönelik yanlış tutum ve değer yargılarının var olduğu bulgusu yer almaktadır. Bunun nedeni olarak da Türk insanının eğitime büyük önem vermesi ve bu yolla bir diploma sahibi olarak garanti bir meslek sahibi olma arzusu yatmaktadır. Bu çalışmadaki en önemli bulgulardan biri ise ilköğretim öğrencilerinin mesleki eğitim

kurumlarına olan değer yargıları ve önyargılarını düzeltmede, kendi yeteneklerine ve ilgilerine uygun bir meslek edinme hakkında psikolojik danışmanların önemli bir göreve sahip olduğu bulgusudur. Bu amaçla ailelere verilecek bilgilendirme faaliyetlerinin de önemli olduğu söylenmektedir. Çünkü literatürde yapılan birçok araştırmada ailenin çocuğunun mesleğinde önemli bir role sahip olduğunu söylemektedir. Araştırmada öğrenci velilerinin mesleki eğitim merkezlerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi formu ve Mesleki Eğitimi Değerlendirme Anketi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda 8. Sınıfta öğrencisi bulunan velilerden % 71,5'inin mesleki eğitim merkezine yönelik olumsuz görüşe sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu merkezlere yönelik olumsuz görüşlerin velinin cinsiyeti ve çocuğunun cinsiyeti açısından da anlamlı düzeyde farklılığı sonucu bulgusu yer almaktadır.

Jones ve Williams (2011) tarafından yapılan "Perceptions of vocational training with elementary special education students: a case study" adlı araştırmada ilköğretim öğrencileri özel bir mesleki çalışma ortamına tabi tutularak öğrencilerin mesleki eğitime olan algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya 32 okul çalışanı, 19 ebeveyn ve 16 öğrenci dahil edilmiştir. Verilen mesleki eğitimden sonra ebeveynlere ve okula anket dağıtılmıştır. Öğrencilere ise yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Bulgulara bakıldığında ise ebeveynler ve okul çalışanları öğrencilere uygulanan eğitimin öğrencilerin bilgi, performansları için önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Washington Eğitim Bakanlığı'ndan yapılan bir araştırmada öğrencilerin ilerlemedeki farkındalığını arttırmak, öğrencilerin bilgili ve akıllı bir şekilde kariyerlerine karar vermelerine yardımcı olmak, çeşitli mesleki etkinliklerin keşfini

sa lamak ve yetenekleri ekillendirebilecek i ba nda e itim hakkında çalı malar yapmak amaçlanmı tır. Çalı ma kapsamında hem  rencilere hem de  retmenlere  e itli uygulamalar yapılmı tır. Bunlar  rencilere kariyer kursları, konu macılar, küçük kurslar ve e itim siteleri ekinde  retmenlere ise  e itli hizmet içi uygulamalar, ziyaretçi konu macılar ve geziler ekinde dir. Çalı ma sonucunda  rencilerin mesleki farkındalıklarında çok önemli geli meler kaydedilmi tir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde; ara tırmanın amacı, problem cümlesi, ara tırmanın önemi ve modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi, güvenilirlik geçerlilik kanıtları hakkında bilgiler verilmiştir.

2.1. Ara tırmanın Amacı

Bu ara tırmanın amacı, ilkö retim öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitimi algılarını belirlemek ve sonuçlarını günümüz açısından değerlendirmektir.

2.2. Problem Cümlesi

İlkö retim 8.sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitimi algıları nelerdir?

2.3. Ara tırmanın Önemi

Günümüzde (2012) özellikle de Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimi alanında açılımlar yapılmakta ve gelişmeler yaşanmaktadır. İlkö retim seviyesinde öğrencilerin mesleki eğitime bakış açıları ise pek fazla araştırılmayan bir konu olarak öne çıkmaktadır. Bu gelişmelere paralel olarak ilkö retim seviyesindeki öğrencilerin mesleki ve teknik eğitimi hakkındaki değerlerinin, yargılarının ve düşüncelerinin araştırılması önemli bir konudur. Özellikle gelecek yıllarda birçok düzey lisenin meslek lisesine dönüştürülmesi çalışmasıyla ilkö retimden mesleki eğitimi kurumlarına olan geçiş yüzdesinin artması beklenmektedir. Bu amaçla ise öğrencilerin düşünceleri ve bakış açıları ve öğrencilerin meslek açısından en çok hangi

de i kenlerden etkilendiklerinin bilinmesi gelecekte yapılacak olan reformlar ve e itim programları için önemli olaca ı varsayılmaktadır.

Toplumumuzda özellikle nitelikli insan gücünün eksikli inden bahsedilmektedir. Kalkınmayı sa lamı olan ve geli mi lik düzeyi yukarıda olan ülkelere bakıldı ında e itim sistemlerinin de paralel olarak çe itli reformlardan geçti i görülmektedir. Bir ülkenin e itimle nitelikli insan gücünü olu turmasında mesleki e itim büyük bir öneme sahiptir. Özellikle sanayi toplumunun gerektirdi i özellikleri gösteren toplumlarda mesleki e itime verilen önem öne çıkmaktadır. Ülkemizde de gelecekte ilerlemeler sa lanabilmesi için e itim alanında geçmi ten beri açılımlar yapılmakta ve geli meler ya anmaktadır. Fakat mesleki e itim ülkemizde öteden beri beklenen ilgiyi görmemi tir. Bunun nedenleri arasında birçok neden gösterilebilir. Fakat u unutulmamalıdır ki gerek bilgi toplumunda gerekse sanayi toplumlarında nitelikli ara eleman her zaman önemli bir konum te kil etmi tir.

Bilgi toplumunun günümüzde toplumların geli mesinde önemli bir etken oldu u, gelece in bili im ve ileti im teknolojileriyle ekillenece i dünyada nitelikli insan gücünün bu do rultuda yeti tirilmesi çok önemlidir. Bilgi toplumuna geçmeden toplumlar öncelikle endüstri alanında gerekli atılımları ve geli mi li i göstermi lerdir. Sanayile mi toplumda ise do al kaynakları kullanacak, i leyecek ve de erlendirecek nitelikli insan gücü önem ta ımaktadır. Türkiye ise geli mekte olan ülkeler arasında yer almaktadır. Tarım toplumu görünümünden sanayi toplumuna do ru tarihsel bir süreci ya ayan Türkiye’de nitelikli insan gücünü yeti tirilmesinde devlet ve i letmelere büyük sorumluluklar dü mektedir. Mesleki ve teknik e itim kurumları ise Türkiye’de meslek alanlarında özel becerilere sahip insanlar yeti tirmeyi amaçlamaktadır. Bu e itim kurumlarının ise toplum tarafından algılanı ı ve niteli i olumsuz bir biçimde

görülmektedir. Bu nedenle toplumdaki bireylerin mesleki e itime olan yargı ve dü üncelerinin ara tırılması gerekmektedir.

İlkö retimin son kademesinde bulunan ö rencilerin ise ilkö retim ile ortaö retim arasındaki köprüden geçerken mesleki e itime bakı açılarının ne oldu unu bilmenin önemli oldu u dü ünülmektedir. İlkö retim son sınıfta bulunan ö rencilerin mesleki ve teknik e itim algılarının birçok boyuttan incelenmesi ise mesleki ve teknik e itime farklı bir bakı açısı kazandıracaca ı dü ünülmektedir.

2.4. Ara tırma Modeli

Bu ara tırmada nitel yöntemler kullanılmı tır. Ara tırma yapılırken ö rencilerin algılarının gerçekçi bir biçimde ortaya çıkması için nitel ara tırma yöntemlerinden yararlanılmaya çalı ılmı tır. Ara tırmada maksimum çe itlilik örnekleme yöntemi kullanılarak olabildi ince farklı ö renciden cevap alınmaya çalı ılmı tır.

Nitel ara tırma, “gözlem, görü me ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldı ı, algıların ve olayların do al ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendi i ara tırma olarak tanımlanabilir. “(Yıldırım ve Simsek, 2011, 39).

2.5. Çalı ma Grubu

Ara tırmanın çalı ma grubunu 2011-2012 e itim ö retim yılında Tokat Merkezde bulunan ilkö retim sekizinci sınıf ö rencileri olu turmaktadır. Merkezde bulunan sekizinci sınıf ö renci sayıları toplam 2450 ö renciden olu makta olup 28 okulu kapsamaktadır. Seçim, 10 ilkö retim okulundaki 846 ö renci arasından

sosyoekonomik düzey farklılıkları temel alınarak oluşturulmuş ve her sosyo-ekonomik düzeydeki öğrenciye çalıştığı grupta yer verilmeye çalışılmıştır.

Çalışma grubunu detaylarıyla resmedilirse (Bakınız Ek 5: Uygulama Yapılan Okullar), okulların son sınıfında okuyan öğrenci sayıları bu okullarda bulunan idarecilerden alınan bilgilere göre yaklaşık 846 olarak tespit edilmiştir. Çalışma grubunun farklı okullardan seçilmesinin amacı ise okullarda bulunan öğrencilerin aile yapılarının ve sosyo-ekonomik düzeylerinin tercihlerine etkisinin olabileceği varsayımdır. Çalışma grubu seçilirken maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminin seçilmesinin nedeni ise başarı seviyesi, aile yapısı, kültür yapısı, sosyo-ekonomik düzey gibi birçok etkenin öğrencilerin algılarında farklılık yaratacağıdır.

Bu sebeple düşük sosyo-ekonomik düzey olarak A, B,C, ve D ilköğretim okulları¹, iyi sosyo-ekonomik düzeyde E, F ve G ilköğretim Okulları, orta sosyo-ekonomik düzeyde H ve ilköğretim okulları, yüksek sosyo-ekonomik düzeyde J ve K ilköğretim okulları seçilmiş ve bu okullarda uygulamalar yapılmıştır.

Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde önemli hususlar şu şekilde sıralanabilir:

Maksimum çeşitlilik örneklemesindeki amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 108).

Bu örnekleme yöntemini kullanmak isteyen bir araştırmacı iki konuda dikkat etmelidir: ilk olarak amacı konusunda açık olmalıdır. Bu örnekleme yöntemindeki amaç, çeşitliliği sağlamak yoluyla evrene genelleme yapmak değil,

---

¹ Uygulama izni alınan okulların isimleri gizli tutulmuştur.

çe itlilik gösteren durumlar arasında ne tür ortaklıkların veya benzerliklerin var oldu unu bulmaktır (Yıldırım ve im ek, 2011,109).

Bu örnekleme yöntemindeki temel amaç: “ara tırmanın amacıyla tutarlı olarak belirlenen farklı durumlar arasındaki ortak ya da ayrılan yönlerin, örüntülerin ortaya çıkartılması ve bu vasıtaıyla problemin daha geni bir çerçevede betimlenmesidir.” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, 253).

2.6. Ara tırmanın Sayıtları

2011–2012 e itim ö retim yılında çalı ma grubundaki bireylerin ölçme aracına verdikleri cevaplarla sınırlıdır. Ö rencilerin ölçme aracındaki maddelere zihinlerinde var olan dü ünceleri yansıttı ı varsayılmaktadır.

2.7. Ara tırmanın Sınırlılıkları

1-Bu ara tırma 2011-2012 ö retim yılını kapsamaktadır.

3-Bu çalı ma Tokat ilinde sosyo-ekonomik düzeyi farklı olan on okul üzerinde gerçekte tirilmi tir.

4- Ara tırma 8.sınıf ö rencileri ile sınırlıdır.

2.8. Tanımlar

2.8.1.Mesleki E itim Yapan Okul²: Akademik e itim veren liseler dı nda kalan, mesleki e itim veren liseler, örne in Endüstri Meslek Lisesi, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Polis Koleji vb.

---

² Milli E itim Bakanlığı 1 Anadolu Ö retmen Liseleri ve Güzel Sanatlar ve Spor Liselerini mesleki e itim kurumu olarak tanımlamamaktadır.

2.9. Ara tırmanın Veri Toplama ve Analiz Yöntemleri

Ara tırma için öncelikle “ İkö retim Ö rencilerinin Mesleki ve Teknik E itim Algıları” ölçme aracı hazırlanmı tır. Daha sonra alanındaki uzmanlara danı ılarak ölçme aracındaki bazı maddeler çıkarılmı , bazı maddeler ise düzeltilmi tir. Sonuçta Ek-3’deki ölçme aracı olu turulmu tur. Araç uygulanırken, çocukların zihinlerindeki dü ünceleri yönlendirme olmadan ölçme aracına yazmaları istenmi tir. Uygulama esnasında önemli bir sorunla kar ı kar ıya kalınmamı tır.

Nitel ara tırmada elde edilen verilerin analizi için iki genel yöntem önerilebilir. Bunlardan ilki betimsel ikincisi ise içerik analizidir. Betimsel analiz, derinlemesine analiz gerektirmeyen verilerin i lenilmesinde kullanılırken,içerik analizi elde verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram ve temalara ula ılmasını gerektirir (Yıldırım ve im ek, 2011, 89).

Bu çalı mada veriler, betimsel analiz yöntemiyle incelenmi tir. Ara tırmada veri toplama ve analiz için sırasıyla a a ıdaki i lemler yapılmı tır.

1. Veri toplama aracı olarak ö rencilerin mesleki e itim algılarını ölçmeyi sa layacak bir ölçme aracı hazırlanmı tır.
2. Ölçek hazırlanırken soruların açık uçlu, kolay anla ılan olmasına ve yönlendirme içermemesine dikkat edilmi tir.
3. Görü ve önerilere göre hazırlanan ölçek, istenilen anlamı ifade edip etmedi i bakımından küçük bir ö renci grubu üzerinde önceden sınanmı tır. Bu ö renci grubundan elde edilen verilerden yola çıkarak ö rencilerin zorlandıkları maddeler tespit edilmi tir ve bu maddeler üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmaya çalı ılmı tır.

4. Ön uygulama yapıldıktan sonra, ölçekteki eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır.
5. Ölçek çalışmaları grubuna uygulanmadan önce: uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerine gönderilen ölçme aracı daha sonra gelen dönütlerle bütün maddeler tek tek analiz edilip değerlendirilmiştir. Ek-1. "Uzman Görüşü Öncesinde Tez Danışmanı ile Hazırlanan Ölçme Aracı" altında (Bakınız Ek 1: Uzman Görüşleri) yer alan maddeler 18 maddeden 12 maddeye düşürülmüştür, araştırmacı ve danışmanı ile birlikte yeniden düzenlenmiştir. Okullarda uygulanmış ölçme aracının son hali ise Ek-3. "Uzman Görüşü Sonrasında Tez Danışmanı ile Hazırlanan Ölçme Aracı" başlıklı altında (Bakınız Ek 3: Uzman Görüşleri) yer almaktadır. Ayrıca geçerlilik çalışması ve bu doğrultuda ölçek yeniden hazırlanmıştır.

Ölçme aracından elde edilen veriler tamamen dijital ortamda ham veri şeklinde bilgisayara girilmiştir. Okuldan toplanan bütün veriler aynen bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İkinci aşamada ise bu verilerin bilimsel veriye dönüştürülmesi sağlanmıştır. Ortak kavram ve ifadeler bu aşamada incelenmiştir. En son aşamada ise bütün okulların verileri tek bir dosya altında birleştirilip verilerin yüzdeleri, frekansları elde edilmiştir. Diğer yandan bu süreç içerisinde elde edilen bilgilerin incelenmesine, anlamlı bölümlere ayrılmasına ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiğinin bulunmasına (Yıldırım ve Şimşek, 2011) çalışılmıştır.

Son olarak, ölçme aracındaki her maddenin analizi yaparak gerekli yargı ve yorumlara varılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırma nitel yöntemle desenlenmeye çalışıldıktan, nitel araştırma yöntemlerinin gerektirdiği geçerlik ve güvenilirlik kanıtları toplanmaya çalışılmıştır.

Genel anlamda geçerlilik araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edinmektedir. Dış geçerlik, elde edilen sonuçların benzer gruplara ya da ortamlara aktarılabilirliğini, iç geçerlik ise araştırma sonuçlarına ulaşırken izlenen sürecin çalışılan gerçekliği ortaya çıkarmadaki yeterliliğini ilkin olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Ölçme aracı hazırlanırken ilk etapta literatür taraması ve tezdanimanı ile görüşülmesi verisinde bulunulmuştur. Daha sonra iç geçerliliği sağlanması için ölçme aracı küçük bir örnekleme uygulanmış ve çıkan sonuçlara bakılmıştır. Çıkan sonuçlarda öğrencilerin sorulara genellikle anlamlı cevaplar verdiği görülmüştür.

Araştırmanın ölçme aracı için eğitim bilimleri alanında uzman 6 kişiden uzman görüşleri alınmış böylece kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Daha sonra öğrencilere uygulanan ölçme aracından elde edilen veriler ayrıntılı ve amaca uygun bir biçimde toplanmış, öğrenciler tarafından yanlış anlaşılan kavramlar araştırmacı tarafından açıklanmıştır. Güvenirli indükmesi için öğrencilerin böylece yarım bıraktıkları ölçme araçları veriler toplanırken çalışmaya dahil edilmemiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölüm ilkö retim 8. Sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitime dönük algılarıyla ilgili bulgular ve yorumları içermektedir.

3.1. Öğrencilerin " İlkö retimi bitirdi inizde hangi lise türüne gitmek istersin?"

sorusuna verdikleri cevapların değerlendirilmesi.

Aşağıda Tablo 3.1.'de öğrencilerin " İlkö retimi bitirdi inizde hangi lise türüne gitmek istersin?" sorusuna verdiği cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.1. Öğrencilerin İlkö retimi Bitirdiklerinde Gitmek İstedikleri Lise Türü

Öğrencilerin İlkö retimi Bitirdiklerinde Gitmek İstedikleri Lise Türü	<i>f</i>	%
Sağlık Meslek Lisesi	139	16,7
Anadolu Lisesi	117	14,0
Fen Lisesi	70	8,4
Kız Meslek Lisesi	67	8,0
Öğretmen Lisesi	62	7,4
Meslek Lisesi	55	6,6
Polis Meslek Lisesi	52	6,2
Güzel Sanatlar Lisesi	43	5,1
Genel Lise	37	4,4
Ticaret Meslek Lisesi	26	3,1
Spor Lisesi	25	3,0
Endüstri Meslek Lisesi	21	2,5
Mesleki eğitim veren lise veya Akademik eğitim veren lise	18	2,1
Askeri Lise	17	2,0
Turizm Meslek Lisesi	16	1,9
İmam Hatip Lisesi	15	1,8
Mesleki eğitim veren lise	15	1,8
Askeri Lise	14	1,6
Sosyal Bilimler Lisesi	4	0,4
Özel Lise	3	0,3
Teknik lise	3	0,3
Açık Lise	2	0,2
Puanlı liseler	2	0,2

Tablo 3.1. 'in devamı.....	f	%
Anasınıfı ve kuaförlük	1	0,1
Dı arıdan okumak yada kız meslek lisesi	1	0,1
Heyecanlı atik güzel bir lise	1	0,1
Mimarlık	1	0,1
Mutlu olaca ım bir lise	1	0,1
Sporla ilgili bölüm	1	0,1
Tıp alanında	1	0,1
Toplam	831	

Ö rencilerin " İkö retimi bitirdi inizde hangi lise türüne gitmek istersin? " sorusuna verdikleri cevaplara bakıldı ında, önceli in Sa lık Meslek Lisesinde oldu u görülmektedir. Bunu Anadolu, Fen, Kız Meslek ve Ö retmen liseleri izlemektedir. Bitirilmesi an az dü ünülen liseler ise Açık lise, Özel Lise ve Sosyal Bilimler liseleridir. Özel lisenin seçilmeme nedeni sosyo ekonomik düzey ve bölgesel etkenler olabilir. Ö rencilerin Sa lık Meslek Lisesi mezunlarının, mezuniyet sonrası i bulmakta zorlanmadıklarını dü ündükleri söylenebilir. Sa lık Meslek Lisesi mezunlarının ek puan alarak üniversiteye geçmeleri, ö rencilerin böyle dü ünmelerine sebep olabilir. Di er yandan akademik e itim veren Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi de ilk sıralarda yer almaktadır. Bu durum, ö rencilerin yüksek ö retime daha kolay geçme isteklerinden kaynaklanıyor olabilir. Ö rencilerin cevaplarına bakıldı ında, "mesleki e itim veren lise" cevabının daha az tercih edildi i görülmektedir. Sa lık Meslek, Kız Meslek, Meslek, Polis Meslek, Ticaret ve Endüstri Meslek liselerinin toplam yüzdesi mesleki e itime ilgilinin az olmadı ını gösterebilir. Ö renciler arasından hem mesleki e itim veren liseyi hem de akademik e itim veren liseyi isteyen ö renciler vardır. Ö rencilerin iki e itim türünü istemeleri lise seçimi hakkında kesin karar vermemelerinden kaynaklanabilir. "Puanlı liseler" cevabıyla ö rencilerin puanla alınan Anadolu Liseleri , Fen Liseleri ve Meslek Liselerinin puanlı bölümlerine gitmek istedikleri çıkarılabilir. Anasınıfı ve kuaförlük, mimarlık cevapları ö rencilerin lise türü

ile meslek kavramını karı tırdıklarını gösterebilir. "Heyecanlı atık güzel bir lise" cevabıyla ö rencilerin bir kısmının kavram yanılgısı içinde oldu u söylenebilir. "Sözel ile ilgili" cevabıyla ö renciler sosyal bilimler lisesini kastetmi olabilirler. "Sporla ilgili bölüm" cevabıyla ö renciler spor lisesindeki bölümleri söylemek istemi olabilirler.

3.2. Ö rencilerin “ İlkö retimi bitirdi inizde a a ıdaki liselerden hangisine gitmek istersin? Birini seçiniz, yoksa di er kısmına açıkça yazar mısın.” sorusuna verdikleri cevapların de erlendirilmesi.

A a ıda Tablo 3.2.’ de ö rencilerin “ İlkö retimi bitirdi inizde a a ıdaki liselerden hangisine gitmek istersin? ” sorusuna verdi i cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.2. İlkö retim Ö rencilerinin Gitmek stedikleri Liseler

İlkö retim Ö rencilerinin Gitmek stedikleri Liseler	f	%
Sa ılık Meslek Lisesi	144	18,2
Anadolu Lisesi	118	14,9
Polis Meslek Lisesi	74	9,3
Kız Meslek Lisesi	64	8,1
Ö retmen Lisesi	62	7,8
Güzel Sanatlar Lisesi	53	6,7
Fen Lisesi	45	5,6
Turizm Meslek Lisesi	41	5,1
Ticaret Meslek Lisesi	37	4,6
Askeri Lise	35	4,4
Spor Lisesi	35	4,4
mam hatip lisesi	23	2,9
Endüstri Meslek Lisesi	20	2,5
Akademik E itim Veren Lise	13	1,6
Sosyal Bilimler Lisesi	10	1,2
Teknik Lise	4	0,5
Genel Lise	3	0,3
Özel Lise	3	0,3
Mesleki E itim Veren Lise	3	0,3
Dı arıdan okuyabilirim	1	0,1
Okulda okumak geliyor	1	0,1
Ziraat Mühendisli i	1	0,1
Toplam	790	100

Ö rencilerin " İkö retimi bitirdi inizde a a ıdaki liselerden hangisine gitmek istersin?" sorusuna verdikleri cevaplara bakılırsa ilk sırada yine birinci soruya paralel olarak " Sa lık Meslek Lisesi " oldu u görülmektedir. Bu tercihin ö rencilerin garanti bir meslek sahibi olmak istemelerinden veya liseden sonra ek puan almayı dü ünmelerinden kaynaklandı ı söylenebilir. Di er yandan akademik (genel) e itim veren "Anadolu Liseleri " ikinci sırada yer almaktadır. Bütüne bakıldı ın da ö rencilerin tercihlerinin yakla ık yüzde elli mesleki e itim veren liselerden olu maktadır. Ö rencilerin aslında meslek liselerine ilgilerinin oldu u dü ünülebilir. Meslek liselerine olan da ılımda ise ilk üç sırada "Sa lık Meslek Lisesi " ikinci sırada" Polis Meslek Lisesi (Koleji)" ve üçüncü sırada ise "Kız Meslek Lisesi" yer almaktadır. Bu liselerden mezun olan ö renciler kamuda garantili bir i e sahip olduklarını dü ünüyor olabilirler. Çalı ma piyasası ile daha içli dı lı olan di er meslek liselerinin seçilmemesinin sebebi de büyük bir olasılıkla garanti meslek sa lamamalarından kaynaklanıyor olabilir. "Endüstri Meslek ", "Teknik Lise" gibi liselerin az tercih edildi i görülmektedir. Ö rencilerin bu liselere olan olumsuz yargıları buna neden olabilir. " Sosyal Bilimler Lisesi" de az tercih edilen bir lise olarak görülmektedir. Bunun nedenleri olarak ö rencilerin bu lise hakkındaki bilgi eksikli i ve bu liselerin az olup her ilde olmaması gibi etkenler gösterilebilir. "Ziraat mühendisli i " cevabı ile ö rencilerin çok az bir kısmının meslek ile lise kavramını karı tırdı ı ve kavram yanlışlığı içinde oldu u söylenebilir.

3.3. Ö rencilerin "**Meslek lisesi dendi inde aklına ne geliyor?"** sorusuna verdikleri cevapların de erlendirilmesi.

A a ıda Tablo 3.3.'de ö rencilerin "**Meslek lisesi dendi inde aklına ne geliyor?"** sorusuna verdi i cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.3. Ö rencilerin meslek lisesi dendi inde dü ündükleri

Ö rencilerin meslek lisesi dendi inde dü ündükleri	<i>f</i>	%
Meslek sahibi yapan liseler	98	13,6
Çe itli Meslek Liseleri(Birden çok)	71	9,8
Meslek sahibi olmak -Meslek sahibi olmak için okunan yer	56	7,8
Mesleki e itim veren okul(lise)	51	7,1
Bir meslek ö renmek(Meslek ö reten okul) veya yapmak	39	5,4
Meslekler	33	4,6
Meslek liseleri	23	3,2
Meslek seçimi yapaca ım okul(lise)	19	2,6
Bölümler	17	2,4
Üniversiteye gitmeden meslek sahibi olma için gidilen liseler	12	1,7
Liseyi bitirdikten sonra hemen meslek sahibi olmak	11	1,5
Akademik E itim Veren Liseler	10	1,4
Meslekler ilgili çalı malar	10	1,4
Bir mesle e yönlendiren liseler	8	1,1
Düz liselere göre meslek liselerinden daha kolay melsek sahibi olunabiliyor	8	1,1
leride mesle inin garanti olması	7	1,0
sahibi olmak için gidilen yer	7	1,0
Mesle i belirleyen liseler	6	0,8
Daha çabuk meslek sahibi olma	5	0,7
leride bir mesle e sahip olmam için ilk adım	5	0,7
Mesleklerin bulundu u lise	5	0,7
Dü ük puanlı olan liseler, Puanı Anadolu'ya yetmemi olan ki i ahıs birey	4	0,6
E itim ve ba arı	4	0,6
Hayatımızı belirleyen okullardan biri	4	0,6
Herhangi bir ey gelmiyor.	4	0,6
Hiçbir fikrim yok	4	0,6
yi bir lise	4	0,6
Sanayi	4	0,6
Yetene ime göre sevdi im mesle in lisesine gitmektir	4	0,6

Tablo 3.3.'ün devamı....	f	%
Bir mesleğin okulu	3	0,4
Bizlere kolay meslek kazandıran liseler	3	0,4
Doğrudan mesleğe atılmak	3	0,4
Mesleğe hazırlık	3	0,4
Meslek lisesindeki bölüme okuyunca o bölüme göre çalışmak	3	0,4
Mesleki ve Akademik Eğitim Veren Liseler	3	0,4
Okul	3	0,4
Okumak	3	0,4
Ara eleman yetiştirmek	2	0,3
Belirli bir meslek için gidilen lise	2	0,3
Bir mesleğin amaçları ama amaçları özetilmesi	2	0,3
Bir meslek kurma ve mesleğinin daha güzel olması.	2	0,3
Bir meslek türü	2	0,3
Bir meslekle ilgili kendini geliştiren lise	2	0,3
Daha önceden staj görerek mesleğimize adım atmak için olan lise	2	0,3
Doğrudan o mesleği öğrenen	2	0,3
Eğitimin az olduğu bir okul- Eğitimi düşük bir okul	2	0,3
Elektrikçileri	2	0,3
Esnafılar	2	0,3
Farklı yeteneklere sahip olmak	2	0,3
Herhangi bir lise	2	0,3
Herhangi bir meslek üzerine yoğunlaşmak	2	0,3
Rençlik nefret kötü bir lise, Kötü bir lise	2	0,3
Herhangi bir alanımız	2	0,3
İnsanların istediği mesleği yapmak için gittiği okul	2	0,3
İmkânı çok olan lise	2	0,3
Yeni üniversiteye geçiş için köprü gibi	2	0,3
Mesleki düzenin bulunduğu liselerdir.	2	0,3
Mesleklerinin tanıtımının ayrıntılı olduğu lise	2	0,3
Mühendislik	2	0,3
Müzik Öğretmeni	2	0,3
Olmak istediğimiz meslekle ilgili dersler gördüğümüz liseler	2	0,3
Öğrenciler hangi mesleği istiyorlarsa o mesleğe ilgi duyup o liseye gitmesi	2	0,3
Öğretici lise	2	0,3
Öğretmenlik	2	0,3
Para kazandıran	2	0,3
Serseri dolu bir okul	2	0,3
Ticarete atılmak için yapılan liseler	2	0,3
Torna tesviye	2	0,3
Adam olmak	1	0,1
Ailesinden terbiye almamış derslerine önem vermeyen kötü örnekler	1	0,1
Aklıma bazı öğrenciler ve diğer meslek alanları yaratmak için olan bir lise yeni öğrencileri bırakmaktan değil siz bırakmaktansa meslek kazandırmak	1	0,1

Tablo 3.3.'ün devamı....	f	%
Aklıma yetenek ile ilgili liseler geliyor	1	0,1
Amacı olmayan lise	1	0,1
Anaokulu Ö retmenli i	1	0,1
Bana göre düşük bir lise . imkanı az olan bir lise böyle liselere gitmek isterim	1	0,1
Ba arısı düşük insanların en azından meslekleri olması adına açılan liseler oldu unu düşünüyorum	1	0,1
Ba arısızlık	1	0,1
Benim aklıma o bilim dalıyla ders verilen lise aklıma geliyor	1	0,1
Bilmiyorum	1	0,1
Bir i aklıma geliyor okumak ve çalışmak aklıma geliyor	1	0,1
Bir mesle i daha iyi yapmak için gidilen lise	1	0,1
Bir mesle in detaylı olarak anlatıldı ı o mesle in sevdireldi i okul	1	0,1
Bir mesle in yapıldı ı okul	1	0,1
Bir meslek üzerinde detaylı çalışma	1	0,1
Bir şey olamayacak gibi	1	0,1
Bir yeri tutturamayınca meslek lisesine gideriz	1	0,1
Birçok mesle e kucak açan liseler geliyor	1	0,1
Bitirdikten sonra her türlü mesle i öğrenmeye yatkın öğrencilerin oldu u lise geliyor.	1	0,1
Bundan birkaç gün önceleri ya anan katsayı problemi aklıma geliyor	1	0,1
Büyüdü ümüzde güzel bir yerin olması	1	0,1
Büyüyüp vatana millete hayırlı olmak	1	0,1
Çalışıp para kazanmak	1	0,1
Çalışmak	1	0,1
Çeşitli mesleklerin nasıl yapıldı ı	1	0,1
Daha rahat i imkanı ve erkenden hayata atılmak ancak kötü yönleri oldu unu da düşünüyorum	1	0,1
Devlet içinde çalışma	1	0,1
Düşük seviyeli öğrencilerin bulunduğu lise	1	0,1
Düzeyi düşük öğrencilerden oluşan liseler	1	0,1
Eğitim ortamı	1	0,1
Eğitimi iyi olmayan bir lise	1	0,1
Eğitimin yanında meslek ortamı	1	0,1
Elektrik motor, su , sanayi	1	0,1
Elektrik ve bilgisayar	1	0,1
Geleceğim parlak olumlu bakıyorum	1	0,1
Geleceğim ve hayatım	1	0,1
Genelde derslerinde pek başarılı olamayan öğrencilerin gitti i adında oldu u gibi o alan a yönelik eğitim veren okul	1	0,1
Gitmek istediğim bölüm hakkında en iyi eğitimi sağlayan lise	1	0,1
Herhangi bir yerde işçi olup çalışmam	1	0,1
Hiç gitmeyeceğim bir lise	1	0,1
Hiçbir şey gelmiyor aklıma	1	0,1
Herhangi bir mesle i seçtiğimde kolaylık sağladığımda	1	0,1

Tablo 3.3.'ün devamı....	f	%
leride yapacağım çalışacağım alanların bulunduğu yer	1	0,1
ilk başta puanları düşüktü o yüzden kimse gitmek istemiyordu şimdi	1	0,1
ona herkes gitmek istiyor çünkü puanları yükseldi		
ilkö retimden daha zor daha disiplinli geliyor	1	0,1
insanın yeteneğine göre yaptığı işi	1	0,1
istediğim mesleği yapabileceğim liseler	1	0,1
	1	0,1
ö retim geliyor	1	0,1
ve polislik aklıma geliyor	1	0,1
Karma olmayan bir lise	1	0,1
Kendi istediğin tercihi yapıp liseyi bitirdiğinde istediğim mesleği	1	0,1
yapmak geliyor		
Kerem hoca aklıma geliyor	1	0,1
Kızlar	1	0,1
Kişilerin yapacağı işe giden yol	1	0,1
Kötü dövülen eğitim kalitesi düşük olan liselerdir.	1	0,1
Kötü lise	1	0,1
Marangozluk sanayi işlerinin verildiği yer	1	0,1
Memur	1	0,1
Mesleğimizin olması için temelimizin attığımız lise	1	0,1
Mesleğini belirlemek hangi meslekte yetenekliysen onunla ilgili	1	0,1
mesleği kazanmak		
Meslek alanının olduğu liselerdir	1	0,1
Meslek liseleri bölümüne göre ayrılır ve bunlardan birini seçerek	1	0,1
seçeceğimiz mesleğe ilk adımı atma		
Meslek liselerinde bazı bölümlerde iş sahibi olabileceğimizi	1	0,1
Meslek lisesi bu mesleği liseden itibaren okutup meslekte daha bilinçli	1	0,1
elemanlar yetiştiren lise		
Meslek lisesi dendiğinde aklıma tamirciler okulu, anaokulu	1	0,1
ö retmenleri vb. geliyor.		
Meslek lisesi dendiğinde gittiğimiz lisenin sonunda hangi liseye	1	0,1
gidebileceğimizi belirler		
Meslek lisesi denilince sadece o bölümden işyerinin olduğu	1	0,1
Meslekler ve sanayi	1	0,1
Mesleklerin amaçlarının ne olduğunu nasıl uygulandığını anlatan lise	1	0,1
Mesleklerin öğrenildiği düşük puanlı lise	1	0,1
Mesleklerin zorlukları	1	0,1
Mezun olduğunda o bölümle ilgili bir işle meşgul olma	1	0,1
O mesleğe okullarda öğrencilere özel eğitim veren okul	1	0,1
Okuduktan sonra bir işyeri olunabilen lise	1	0,1
Okul içerisinde öğrenciler	1	0,1
Okumak çalışmak geliyor	1	0,1
Okuyup bir iş sahibi olmak için bir amaç	1	0,1
Okuyup üniversiteye hazırlanmak	1	0,1
Oradaki öğrenciler işyerleri aklıma geliyor	1	0,1

Tablo 3.3.'ün devamı....	f	%
Ö renciye hiç olmazsa bir şey kazandıracak lise	1	0,1
Ö renim durumu diğerlerine göre biraz daha iyi bir lise	1	0,1
Ö retmenlik genel meslek lisesi Kız meslek lisesi	1	0,1
Ö retmenlik grafikerlik	1	0,1
Polis	1	0,1
Sa lıkla ilgili şeyler	1	0,1
Sanayi motor	1	0,1
Sayısal eğitim a ırlık gibi bölümlerin olmadığı bir lise	1	0,1
Sevebileceğim meslek aklıma geliyor	1	0,1
arkı söylemek	1	0,1
oför otel işletme	1	0,1
Tamir işlerinin yapıldığı okul	1	0,1
Tamircilik berber elektrikçilik	1	0,1
Teknik eğitim	1	0,1
Teknoloji ile ilgili lise	1	0,1
Tembeller lisesi	1	0,1
Üniversiteye gitmeden önceki eğitim	1	0,1
Yüksek okul	1	0,1
Zor dersler	1	0,1
Zorlu sınavlara gideceğimiz belki de istemediğimiz lise	1	0,1
Zorunlu seçim aklıma geliyor	1	13,6
Toplam	721	

Ö rencilerin "Meslek lisesi dendiğinde aklına ne geliyor?" sorusuna verdikleri cevaplar incelenecek olunursa, meslek lisesi dendiğinde ö rencilerin akıllarına en çok "Meslek sahibi yapan liseler" düüncesi gelmektedir. Daha sonra ise "Çeşitli meslek liseleri", "Meslek sahibi olmak", "Mesleki eğitim veren okul", "Bir meslek öğrenmek(Meslek öğrenen okul) veya yapmak", "Meslekler" cevapları yer almaktadır. Cevaplardan çıkan diğer bir önemli sonuç da ö rencilerin zihninde meslek liselerini bitirdikten sonra meslek sahibi olmanın diğer liselere göre kolay ve hemen liseden sonra meslek sahibi olma düüncesinin var olduğunu söylenebilir. "Her yerde mesleğin garanti olması" cevabı ö rencilerin iş kavramı ile meslek kavramını karıştırdıklarını gösterebilir. "Bölümler", "Gitmek istediğim bölüm hakkında en iyi eğitimi sağlayan lise", "Torna tesviye", "Elektrikçileri", "Elektrik ve bilgisayar", "Meslek lisesi

denilince sadece o bölümden cevapların olduğu, "Elektrik motor, su, sanayi" gibi cevaplar öğrencilerin meslek kavramı ile akıllarına meslek dallarının geldiği söylenebilir.

"Farklı yeteneklere sahip olmak", "Aklıma yetenek ile ilgili liseler geliyor", "Yeteneğe göre sevdiğim mesleğin lisesine gitmektir", "İnsanın yeteneğine göre yaptığı iş" cevapları öğrencilerin meslek liseleri için yeteneğin önemli olduğu inancına sahip olduklarını gösterebilir.

"Mesleğe hazırlık", "Daha önceden staj görerek mesleğimize adım atmak için olan lise", "Mesleklerinin tanıtımının ayrıntılı olduğu lise" cevapları öğrencilerin meslek liselerini bir mesleğin ön hazırlığı olarak görmeleri şeklinde yorumlanabilir.

"Polis", "Öğretmenlik", "grafikerlik", "Müzik Öğretmeni", "Mühendislik", "Anaokulu Öğretmeni", "Tamircilik berber elektrikçilik" cevapları ile öğrencilerin meslek liseleri dışında doğrudan meslekleri anlamlandırdığı söylenebilir.

"Eğitimin az olduğu bir okul- Eğitimi düşük bir okul", "Kötü döviz olan eğitim kalitesi düşük olan liselerdir.", "Kötü lise", "Düzeyi düşük öğrencilerden oluşan liseler", "Düşük seviyeli öğrencilerin bulunduğu lise", "Tembeller lisesi", "Ailesinden terbiye almamı derslerine önem vermeyen kötü öğrenciler", "Eğitimi iyi olmayan bir lise", "Düşük puanlı olan liseler, Puanı Anadolu'ya yetmemi olan kişilerin ailesi", "Rençlik nefret kötü bir lise, Kötü bir lise" cevaplarından anlaşılacağı üzere bazı öğrencilerin meslek liselerine olumsuz algılarının veya değerlerinin olduğu söylenebilir. "Öğretim geliyor", " ", "Mezun olduğunda o bölümle ilgili bir işlemlerle karşılaşma", "İnsanın yeteneğine göre yaptığı iş", "Kıbrıs'ın yapacağı işin giden yol" cevapları ise mesleki ve teknik eğitimin önemli bir parçası olan iş kavramını öne çıkartmaktadır. Öğrencilerin mesleklerle ilgili kavramlarında iş kavramının önde olduğu

söylenbilir. Verilen cevaplardan göze çarpan diğer bir önemli bulgu da "Meslek lisesi bu mesleği liseden itibaren okutup meslekte daha bilinçli elemanlar yetiştiren lise" ve "Ara eleman yetiştirmek" cevapları mesleki ve teknik eğitimin temel tanımlarında yer almaktadır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken bir nokta ara eleman kavramının öğrenciler tarafından çok az bir oranda cevaplanmadır.

3. 4. Öğrencilerin "Meslek lisesi deyince ilk hangi lise aklına geliyor?" sorusuna verdikleri cevapların değerlendirilmesi.

Aşağıda Tablo 3.4.'te öğrencilerin " Meslek lisesi deyince ilk hangi lise aklına geliyor?" sorusuna verdiği cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.4. Öğrencilerin meslek lisesi deyince aklına ilk gelenler

Öğrencilerin meslek lisesi deyince aklına ilk gelenler	f	%
Sağlık Meslek Lisesi	234	24,4
Endüstri Meslek Lisesi	209	21,8
Kız Meslek Lisesi	179	18,7
Ticaret Meslek Lisesi	106	11,0
Polis Meslek Lisesi	43	4,4
Turizm Meslek Lisesi	41	4,2
Anadolu Lisesi	18	1,8
Fen lisesi	13	1,3
Güzel Sanatlar Lisesi	13	1,3
Meslek Liseleri	13	1,3
Öğretmen Lisesi	12	1,2
Akademik Eğitim Veren Lise	11	1,1
Spor Lisesi	9	0,9
Askeri Lise	7	0,7
Mesleki Eğitim Veren Liseler	7	0,7
Genel lise	4	0,4
İmam hatip lisesi	4	0,4
Bilmiyorum	3	0,3
Akademik ve Mesleki Eğitim Veren Liseler	2	0,2
Bir mesleğe sahip olmak için gidilen lise	2	0,2
Değişik mesleklerin olması	2	0,2
Meslek kazandıran yer	2	0,2
Teknik lise	2	0,2

Tablo 3.4'ün devamı...	<i>f</i>	<i>%</i>
Anadolu Meslek Lisesi	1	0,1
Bütün liseler	1	0,1
De i ik mesleklerin olması	1	0,1
Endüstri meslek kötü bir okul	1	0,1
Hiçbiri	1	0,1
lerde herhangi bir meslek seçece im geliyor	1	0,1
yi bir mesle imin olaca ı	1	0,1
Meslek lisesi mezunu olanlar	1	0,1
Meslek ö reten lise	1	0,1
Meslek yüksekokulu	1	0,1
Mesleklerle ilgili çalı malar	1	0,1
Ö retmek ve ö retmek	1	0,1
Ö retmen hem ire	1	0,1
Ö retmenlik	1	0,1
Ö retmenlik doktor hem ire avukat	1	0,1
Sa lık geliyor	1	0,1
Sanat geliyor	1	0,1
Sonunda bir meslek sahibi olmak	1	0,1
Sosyal bilimler lisesi	1	0,1
Toplam	956	100

Ö rencilerin " Meslek lisesi deyince ilk hangi lise aklına geliyor? " sorusuna verdikleri cevaplar incelenecek olunursa, ilk sırada "Sa lık Meslek Lisesi" yer almaktadır. Bunu sırasıyla "Endüstri Meslek Lisesi", "Kız Meslek Lisesi ", "Ticaret Meslek Lisesi " ve "Polis Meslek Lisesi" izlemektedir. Ö rencilerin aklına en az gelen lisenin "Sosyal Bilimler Lisesi" oldu u söylenebilir. Ö rencilerin belli bir bölümünün ise "Anadolu Liseleri" ve "Fen Liseleri" ve "Akademik E itim Veren Lise" cevabı verdi i görülmektedir. Ö rencilerin bu liseleri meslek lisesi olarak gördükleri söylenebilir. "Güzel Sanatlar Lisesi", "Meslek Liseleri " , "Ö retmen Lisesi", "Spor Lisesi ", "Askeri Lise" ve " mam Hatip Lisesi " gibi meslek liselerin az tercih edildi i söylenebilir. Ö rencilerin çok az kısmının "meslek kazandıran yer", " Bir mesle e sahip olmak için gidilen lise " , " yi bir mesle imin olaca ı " ve " Sonunda bir meslek sahibi olmak " gibi cevapları meslek liselerini meslek sahibi yapan kurumlar olarak algıladıkları söylenebilir. "De i ik mesleklerin olması", "Ö retmenlik doktor hem ire

avukat", " Ö retmen hem ire " ve "ö retmenlik" cevapları çok az bir yüzdelikteki ö rencilerin meslek liseleri ile meslekleri özde le tirdi ini gösterebilir. "Meslek yüksekokulu " cevabı ile meslek lisesinin bir üst kurum olan yüksek ö retim kurumunu ça rı tırdı ı söylenebilir.

3.5. Ö rencilerin " A a ıdaki lise türlerinden hangilerinin meslek lisesi oldu unu dü ünüyorsun? " sorusuna verdikleri cevapların de erlendirilmesi.

A a ıda Tablo 3.5.'de ö rencilerin " lise türlerinden hangilerinin meslek lisesi oldu unu dü ünüyorsun? " sorusuna verdi i cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.5. Ö rencilerin meslek lisesi oldu unu dü ündükleri liseler

Ö rencilerin meslek lisesi oldu unu dü ündükleri liseler	f	%
Endüstri Meslek Lisesi	544	13,6
Sa ılık Meslek Lisesi	543	13,5
Ticaret Meslek Lisesi	528	13,2
Kız Meslek Lisesi	473	11,8
Turizm Meslek Lisesi	472	11,8
Polis Meslek Lisesi	457	11,4
Güzel Sanatlar Lisesi	140	3,5
Ö retmen Lisesi	124	3,1
Teknik Lise	112	2,8
Anadolu Lisesi	109	2,7
Askeri Lise	107	2,6
Spor Lisesi	100	2,5
Fen Lisesi	98	2,4
mam Hatip Lisesi	75	1,8
Sosyal Bilimler Lisesi	56	1,4
Özel Lise	32	0,8
Genel Lise	27	0,6
Akademik E itim Veren Lise	3	0,07
Toplam	4000	100

Ö rencilerin " A a ıdaki lise türlerinden hangilerinin meslek lisesi oldu unu dü ünüyorsun?" sorusuna verdikleri cevaplar incelenecek olunursa önceli in "

Endüstri Meslek Lisesi " oldu u görülmektedir. Bunu Sa lık, Ticaret ,Kız ve Turizme meslek liseleri izlemektedir. Ö rencilerin ilk sıralarda meslek liseleri tercih etmesi ö rencilerin liseler içinden meslek liselerini do ru bir biçimde seçti i ve algıladı ı söylenebilir. Meslek liselerinden Ö retmen, Güzel Sanatlar Lisesi, Teknik Lise, Askeri Lise, Spor Lisesi ve mam Hatip Lisesi en az tercih edilen meslek liseleri oldu u söylenebilir. 6.4.'deki bulguya paralel olarak en az dü ünülen meslek lisesi "Sosyal Bilimler" lisesidir. Bunun nedeni ö rencilerin bu lise hakkında daha önce bilgi almamaları ve çevrelerinde bu alanda bir lise görmemeleri gösterilebilir. "Özel lise", "Genel Lise" ve "Akademik E itim Veren" liselerin tarafından çok az bir oranda meslek lisesi olarak dü ünüldü ü söylenebilir. Akademik e itim veren Anadolu lisesinin ise en fazla dü ünülen meslek lisesi oldu u söylenebilir.

3.6. Ö rencilerin " Lise seçim a amasında seni etkileyece ini dü ündü ün kimlerdir? " sorusuna verdikleri cevapların de erlendirilmesi.

A a ıda Tablo 3.6.1'de ö rencilerin "Lise seçim a amasında seni etkileyece ini dü ündü ün kimlerdir? " sorusuna verdi i cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.6.1. Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki iler

Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki iler	<i>f</i>	<i>%</i>
Ailesi	451	39,8
Ö retmeni	311	27,4
Arkada ı	250	22,0
Ba kası	120	10,6
Toplam	1132	100

Ö rencilerin " Lise seçim a amasında seni etkileyece ini dü ündü ün kimlerdir?" sorusuna verdikleri cevaplar incelenecek olunursa lise seçimine en çok etki eden faktörün aile oldu u söylenebilir. Bunu sırasıyla ö retmen, arkada ve ba kası

izlemektedir. Ailenin meslek seçiminde çok etkili ve önemli bir yere sahip olduğu literatürde yer almaktadır.

Daniels (1983), Naylor (1986) tarafından yapılan ara tırmada anne babaların mesleki ve e itsel planlarını etkileyen en önemli ki iler olduğu sonucuna varılmıştır (Akt: Feldman, 2003; Laramore (1983) tarafından yapılan ara tırmada mesleki geli lim sürecinde ve karar verme sürecinde anne ve babaların rolünden söz etmektedir (Akt:Hamamcı ve Hamurlu, 2005). Bu bulgudan hareketle ileride meslek liseleri veya mesleki e itimle ilgili yapılacak açılımlarda ailenin de bu sürece dahil edilmesi dü ünülebilir. Ö retmen ö rencilerin lise seçimini etkileyen di er bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Özellikle ö retmenin model olması ve ö renciyle sürekli ileti im halinde bulunması ö rencilerin lise seçimlerini etkiledi i söylenebilir. Ö retmenlerin ö rencileri yönlendirmekten çok kendilerini tanımların sa layıcı etkinliklerde bulunmalarının önemli olaca ı dü ünülebilir. Dikmen (2007) tarafından yapılan ara tırmada genel lise ö rencilerinin meslek lisesini tercih etmemelerinde yüksek ö renim yapmak istemelerinin, meslek lisesini tercih ettiklerinde meslek seçimi anlamında sınırlarının daralaca ının dü ününcesinin ve ilkö retim seviyesinde ö retmen tavsiyelerinin meslek liselerine olumsuz bakı ın nedeni olabilece i söylenmektedir. Bu bulgudan anla ılaca ı gibi lise seçiminde ilkö retim ö retmenleri rolü büyük olabilir. Arkada faktörünün lise seçiminde etkisinin çok fazla olmadığı söylenebilir.

Tablo 3.6.2. Ö rencilerin lise seçimlerini etkilemeyece ini dü ündükleri ki iler

Ö rencilerin lise seçimlerini etkilemeyece ini dü ündükleri ki iler	<i>f</i>	<i>%</i>
Arkada ı	333	31,7
Ö retmeni	272	25,9
Ba ka	270	25,7
Aile	175	16,6
Toplam	1050	100

Ö rencilerin " Lise seçim a amasında seni etkilemeyece ini dü ündü ün kimlerdir?" sorusuna verdikleri cevaplar incelenecek olunursa lise seçiminde en az etki eden de i kenini arkada oldu u görülmektedir. İlk bulguya paralel olarak cevaplarda aile en az etkilemeyen de i ken olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 3.6.3. Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki ilerin etkileme sebepleri:Ö retmen de i keni Açısından

Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki ilerin etkileme sebepleri: Ö retmen de i keni Açısından	<i>f</i>	%
Hedef lise için bilgilendirme yapma	38	24,0
Daha güzel seçimlere yönlendirme yaparak	32	20,2
Önerilerde bulunarak	15	9,4
Güzel bir liseye gitmemi isteyerek	14	8,8
Destek(yardım) vererek	12	7,5
Yetenek ve ilgi alanlarım hakkında yorum yaparak	11	6,9
Çalı ıp çalı mama oranıyla	8	5,0
Özenerek	3	1,8
Puanım konusunda	3	1,8
Yaptı ı resimlerle beni kendine hayran bırakarak	3	1,8
Ba arılı oldu umu ve kazanaca ımı söyleyerek(Güven vererek)	2	1,2
Çalı tırarak	2	1,2
Onlara imrenip ö retmen olmak isteyerek	2	1,2
Akademik e itim veren liseye gitmemi isteyerek	2	1,2
Benim durumumu bildi i için	1	0,6
Bizim için her eyi yaparak	1	0,6
Etkileyerek	1	0,6
Gelece imizi dü ünerek	1	0,6
leti ime geçerek	1	0,6
Çalı ma yöntemime yardımcı olarak	1	0,6
Ö retmenimin fen lisesine götürmesi	1	0,6
Rehberlik yaparak	1	0,6
Resim kursları vererek	1	0,6
Sa lık meslek lisesine gitmemi isteyerek	1	0,6
Seçti im liseye saygı duyarak	1	0,6
Toplam	157	100

Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki ilerin etkileme sebeplerine "ö retmen" de i keni açısından bakıldı ında ö retmenin ö rencileri en çok

"bilgilendirme" yaparak öğrencileri etkilediği görülmektedir. Bunu "Daha güzel seçimlere yönlendirme yaparak", "önerilerde bulunarak ", "güzel bir liseye gitmemi isteyerek" cevapları izlemektedir. "Özenerek ", "yaptığı resimlerle hayran bırakarak ", "Onlara imrenip öğretmen olmak isteyerek " ve " Etkileyerek " cevapları öğrencilerin öğretmenlerini model olarak aldıklarını gösterebilir.

Özellikle de temel eğitim sonunda öğretmenler tarafından öğrencilere uygun dönütler verilerek gerçekçi bir benlik kavramı oluşturulmaları sağlanabilir (Yeşilyaprak, Güngör ve Kurç, 2000). Öğretmenin öğrencinin lise seçimine etkisi genel olarak değerlendirildiğinde meslek seçiminde öğretmenle ilgili herhangi olumsuz bir yargıya rastlanmamıştır.

Tablo 3.6.4. Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyecekleri düşünüldükleri kişilerin etkileme sebepleri:Arkadaş Değeri Açısından

Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyecekleri düşünüldükleri kişilerin etkileme sebepleri: Arkadaş Değeri Açısından	<i>f</i>	<i>%</i>
Aynı okulu seçme açısından	41	37,6
Lise hakkında yorum(yönlendirme) yaparak	15	13,7
Hedef lise için bilgilendirme yaparak	9	8,2
Destek vererek	8	7,3
Önerilerde bulunarak	6	5,5
Puanlarla ilgili değerlendirme yaparak	6	5,5
Özenerek(Ona özeniyorum)	4	3,6
Karar verme sürecini bana bırakarak	3	2,7
iyi bir liseye yönlendirerek	2	1,8
Kötü alıkanlıkları ile	2	1,8
Dalga geçerek	1	0,9
Eleştirerek	1	0,9
Etkilemiyor çünkü kendileriyle ilgilendiklerinden	1	0,9
Hangi lisede kendimi mutlu hissedeceğimi söyleyerek	1	0,9
Herkesin bir mesleğe sahip olmak istemesi	1	0,9
Herkesin çalışması	1	0,9
Lise hakkında olumsuz yorum yaparak	1	0,9
Liseye geçtiğinde kendini yalnız hissetme	1	0,9
Onlar fen lisesine giderken benim daha düşük yere gitmek istemem	1	0,9
Onların düşük veya kötü liseye gitmesi	1	0,9

Tablo 3.6.4 'ün devamı	<i>f</i>	%
Özel birisi olmamı söylemeleri	1	0,9
Rekabet ortamından dolayı	1	0,9
Yetenekler konusunda	1	0,9
Toplam	109	100

Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki iler in etkileme sebeplerine "arkada lar" de i keni açısından bakıldı nda en çok etkileme sebebi olarak ö rencilerin "aynı okulu seçme " iste i göze çarpmaktadır. Bunu lkö retim seviyesindeki ö rencilerin ilkokuldan beri aynı okulda ve aynı arkada larla beraber bulunması ortaö retimde de beraber olma iste ini do urmu olabilir. Ö rencileri etkileyen ikinci sebep ise "lise hakkında yorum(yönlendirme) yapma" cevabıdır. Yine bunun nedeni de sürekli arkada ları ile ileti im halinde bulunan ö rencinin akranlarından do al olarak etkilenmesi olarak gösterilebilir. Olumsuz faktörlere bakıldı nda "ele tirerek", " kötü alı kanlıkları ile " ve " dalga geçerek " cevapları yer almaktadır. Bu cevapların ise oranı % 4 gibi dü ük bir yüzdendir.

Tablo 3.6.5. Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki iler in etkileme sebepleri:Aile De i keni Açısından

Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki iler in etkileme sebepleri: Aile De i keni Açısından	<i>f</i>	%
Liseler hakkında yönlendirme yaparak	67	29,3
Güzel bir liseye gitmemi isteyerek	36	15,7
Belirli bir mesle e sahip olmamı isteyerek	23	10,0
Onların deste i ve fikirleriyle	13	5,7
Baskı yaparak	9	3,9
Bilgi vererek	9	3,9
Destek vererek(Kazanaca ım meslek için)	6	2,6
Ba arılı olmamı istemeleriyle	5	2,1
Benim istedi im kendimi mutlu ve yetenekli oldu umu dü ündü üm liseye gitmemi isteyerek	5	2,1
Meslekler hakkında yorum veya yönlendirme yaparak	5	2,1
Ders çalı ma konusunda	4	1,7
Annemin görü ve fikirleri	3	1,3

Tablo 3.6.5.'in devamı	f	%
Do ru kararları sen verirsin ekinde	3	1,3
leti ime geçerek	3	1,3
Okumalısın kızım ekinde,Oku kızım kendini kurtar ekinde	3	1,3
Yeteneklerim hakkında yorum yapma	3	1,3
Çalı mamı sa layarak	2	0,8
Hangi liseye gideceksin ekinde	2	0,8
Liseler hakkında yorum yaparak	2	0,8
Model olarak	2	0,8
Onlara iyi bir evlat olmak için iyi bir yere gitmem gerekti inden	2	0,8
Sa lık meslek lisesine gitmemi istiyorlar	2	0,8
Yüksek puan almamı isteyerek	2	0,8
Ailemde o liseyi bitiren çok ki i olmasından dolayı	1	0,4
Ailemden birine özenmemden dolayı	1	0,4
Benim sa lıklı olmamı isteyerek	1	0,4
Ders çalı mam için uygun ortamı hazırlayarak	1	0,4
Do ru seçim yapmam ekinde	1	0,4
Evet benim kızım u olacak bu olacak diyor üzmemek için kabul ediyoruz	1	0,4
Gelece imi hakkında dü ünmemi isteyerek	1	0,4
Güvenlerini kırmama sebebiyle	1	0,4
imkanlarından dolayı	1	0,4
Kararlarıyla beni tatmin ederek	1	0,4
Moral vererek	1	0,4
O puanla o liseyi kazanamazsın söylemiyle	1	0,4
Onları rahat ya atmak için	1	0,4
Onların ev konumlarının de i mesine nedeniyle	1	0,4
Onların gururlanmalarını istemem	1	0,4
Özverili olmamı istemeleriyle	1	0,4
Tokattaki sa lık meslek liselerine puanım yetmiyor ilçelere de ailem izin vermiyor	1	0,4
Toplam	228	100

Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki ilerin etkileme sebeplerine "aile" de i keni açısından verilen cevap sayısına (228) bakıldı ında ö rencileri en çok ailenin etkiledi i söylenebilir. En çok etkileyen faktörün ise % 29 ile " liseler hakkında yönlendirme yapma " oldu u görülmektedir. kinci en çok etkileme sebebi ise " güzel bir liseye gitmemi isteyerek " olarak belirlenmi tir. Bundan yola çıkarak da ailelerin çe itli liseler hakkında de er yargılarının ve dü üncelerinin oldu u söylenebilir. Üçüncü en çok etkileme sebebi ise "belirli bir mesle e sahip olmamı

isteyerek " " cevabı olarak görülmektedir. Bu cevapla ailelerin kendi dü ünçe yapılarındaki mesle i çocu a kabul ettirme e iliminde oldukları söylenebilir. Ö rencilerin cevapları arasındaki " baskı yaparak " ve " o puanla o liseyi kazanamazsın söylemiyle " cevaplarıyla da ailenin çocukları olumsuz etkiledi i söylenebilir. Bu cevapların yüzdesi % 4 gibi dü ük orandadır. Annemin görü ve fikirleri " cevabı yüzde olarak az da olsa (% 1) meslek seçim sürecinde etkili oldu u görülmektedir. Nitekim literatürde de çocukların meslek kararlarını olu tururken annelerinin görü lerine öncelikle ba vurma gere i duyduklarından bahsetmektedir (Kuzgun,2006). "Meslek Lisesi Memleket Meselesi" projesi kapsamında yapılan 2006-2010 sosyal etki raporunda da meslek lisesinde okumanız kimin fikriydi sorusuna ö rencilerin %16 sı "ailemin" % 36 sı ise "ailemle ortak fikrimizdi" ekinde cevap vermişlerdir. Bu çalı madan yola çıkarak meslek liselerini seçiminde aile etkisinin oldu u söylenebilir. Yaylacı (2007) tarafından yapılan çalı mada ö rencilerin ilkö retimde kariyer e itimi görmesi gerekti ini ve bunun öneminden bahsetmektedir. Ara tırmada bu hizmetlerle çocukların yetenekleri ve ilgi alanları do rultusunda do ru meslek seçimi, ileriki ya amında kendini tanıması ve aile ve ö retmenin çocu u tanımasını sa layaca ından bahsetmektedir. Bu da ilkö retim seviyesinde ailenin ve kariyer e itiminin önemini göstermektedir. Cevaplardan çıkarılabilecek ba ka bir yorum ise gelecekte Mesleki ve Teknik e itim alanında e er bir reform ve atılım yapılmak isteniyorsa buna ailelerinde dahil edilmesi gerekti idir. Ö rencilerin mesleki ve teknik e itime yönlendirmenin ba arıya ula bilmesi için mesleki ve teknik e itim veren orta ö retim kurumlarının çalı ma piyasası ile uyumlu ve i levsel bir yapıya sahip olması sa lanabilir.

Tablo 3.6.6. Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki iler in etkileme sebepleri: Ba kaları De i keni Açısından

Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki iler in etkileme sebepleri: Ba kaları De i keni Açısından	f	%
Akrabalarım	48	48
Yakın çevre	9	9
İgi ve isteklerim	5	5
Doktorlar	4	4
Etrafımdaki meslek grupları	3	3
Ablam	2	2
Büyüklerim	2	2
Dayım	2	2
stedim im mesle i olan ki iler	2	2
Kendim	2	2
Kom ular	2	2
Liseye giden tanıdıklar	2	2
Adaleti bulamayan insanlar	1	1
Arkada çevresi	1	1
Asker ve polisler silahlı çatı malar	1	1
Babam	1	1
Ba arılı gördü üm insanlar	1	1
Bilim adamları (Tesla Einstein)	1	1
Çalı diyerek	1	1
Doktorlar hem ireler ve ö retmenler	1	1
Doktorlar ve hem ireler	1	1
Ekonomik artlar	1	1
nternetteki kaynaklar	1	1
Kararsızım	1	1
Kuzenim ve dayım	1	1
Kuzenlerim amcalarım ve çevremdeki birçok ki i	1	1
Liseye gitmi olanlar	1	1
Rehberlik , psikologlar	1	1
Sadece annem ve babam	1	1
Toplam	100	100

Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyece ini dü ündükleri ki iler in etkileme sebeplerine "ba ka" de i keni açısından bakıldı nda ö rencileri en çok % 48 gibi büyük bir oranla " akrabaların" etkiledikleri görülmektedir. Bunun nedeni ise çocu un devamlı akrabalarıyla etkile imde ve ileti imde olması gösterilebilir. Bunu yakın çevre, ilgi ve isteklerim, doktorlar ve etrafımdaki meslek grupları izlemektedir. En çok

etkileyen ikinci neden ise % 9 ile " Yakın çevre " cevabıdır. Üçüncü etkileyen faktör ise % 5 ile " İgi ve isteklerim " cevabıdır. Dördüncü etkili olan faktör ise " Doktorlar " olarak görülmektedir. Bunun nedeni ise bu mesleğin toplum içinde saygın ve bol para kazandıran olması olabilir.

3.7 Ö rencilerin " Hangi mesleğe sahip olmayı düşünüyorsun karar verdin mi?"

sorusuna verdikleri cevapların değerlendirilmesi.

Aşağıda Tablo 3.7' de öğrencilerin " Hangi mesleğe sahip olmayı düşünüyorsun karar verdin mi ? " sorusuna verdiği cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.7.1. Öğrencilerin sahip olmayı düşündükleri meslekler: Öğretmenlik

Öğrencilerin sahip olmayı düşündükleri meslekler: Öğretmenlik	f	%
Öğretmen	46	5,9
Anasınıfı öğretmen	37	4,7
Müzik öğretmeni	12	1,5
Beden Eğitimi Öğretmeni	11	1,4
Resim Öğretmeni	10	1,2
Türkçe öğretmeni	9	1,1
İngilizce öğretmeni	5	0,6
Sınıf Öğretmeni	4	0,5
Beden Öğretmeni	3	0,3
Fen Öğretmeni	3	0,3
Rehber öğretmen	5	0,6
Teknoloji tasarımı öğretmeni	3	0,3
Matematik Öğretmeni	2	0,2
Sosyal bilgiler öğretmeni	2	0,2
Bilgisayar Öğretmeni	1	0,1
Din kültürü öğretmeni	1	0,1
Müzik öğretmenliği	1	0,1
Pedagog	1	0,1
Sanat tarihi öğretmeni	1	0,1
Toplam	154	20,3

Ö rencilerin "Hangi mesle e sahip olmayı dü ünüyorsun karar verdin mi?" sorusuna verdi i cevaplara bakıldı ında ö retmenlik mesle i yakla ık % 20 ile birinci sırada görülmektedir. Bunu sırasıyla Müzik, Beden, Resim, Türkçe ö retmenleri izlemektedir. Ö retmen de i keni bran açısından incelendi inde anasınıfı ö retmenli i ise ilk sırada yer almaktadır. Bunun nedeni ise bu ö retmenlikten mezun olanların garanti bir i sahibi olmaları olabilir.

Tablo 3.7.2. Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:Doktorluk

Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:	<i>f</i>	%
Doktorluk		
Doktor	54	6,9
Anestezi uzmanı	16	2,0
Di hekim	3	0,3
Acil tıp teknisyenli i	2	0,2
Beyin cerrahı	2	0,2
Çocuk doktoru	2	0,2
Kalp cerrahı	2	0,2
Anestezi doktoru	1	0,1
Kadın Hastalıkları Ve Do um Uzmanı	1	0,1
Psikiyatrist	1	0,1
Tıp alanında bir meslek	1	0,1
Toplam	82	10,9

Doktorluk mesle ini seçenlerin oranı yakla ık % 11 civarındadır. Genel orana bakıldı ında en çok tercih edilen ikinci meslek oldu u söylenebilir. Doktorluk mesle inin alt dallarına bakıldı ında en çok tercih edilen alt dalın "anestezi uzmanı " oldu u söylenebilir. Bunu sırasıyla "di hekim ", "acil tıp teknisyenli i ", "beyin cerrahı" ve "çocuk doktoru " izlemektedir. Bu mesle in prestijli bir meslek olması , bol kazançlı olması ve toplum tarafından yüceltilen bir meslek olması gibi nedenler bu mesle in seçiminde etkili olabilir.

Tablo 3.7.3. Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:Mühendislik

Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:	<i>f</i>	%
Elektrik Elektronik Mühendisi	10	1,2
Bilgisayar Mühendisi	9	1,1
n aat Mühendisi	6	0,7
Mühendis	6	0,7
Makine Mühendisi	3	0,3
Bilgisayar ya da Makine Mühendisi	2	0,2
Genetik Mühendisi	2	0,
n aat mühendisi Bilgisayar Mühendisi	2	0,2
Elektrik-Bilgisayar Mühendisi	1	0,1
Genetik veya Kimya mühendisi	1	0,1
Gıda Mühendisi	1	0,1
Matematik Mühendisi	1	0,1
Ziraat Mühendisli i	1	0,1
Toplam	45	5,8

Mühendislik mesle ini seçenlerin oranı yakla ık % 6 civarındadır. En çok tercih edilen mühendislik türünün "elektrik ve elektronik mühendisli i " oldu u söylenebilir. Bunu sırasıyla "bilgisayar mühendisi", "in aat mühendisi " izlemektedir. Mühendislik mesle ine bütün meslekler içinde % 6 ile yedinci sırada yer almaktadır.

Tablo 3.7.4. Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:Askerlik

Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:Askerlik	<i>f</i>	%
Subay	6	0,7
Yüzba ı	2	0,2
Albay	1	0,1
Deniz Subayı	1	0,1
Hava subayı	1	0,1
Komutan	1	0,1
Te men olmayı istiyorum kesin kararlıyım	1	0,1
Toplam	21	1,6

Askerlik mesle ini seçenlerin yüzdesi yakla ık % 2' dir. Askerli e çok fazla ilginin olmadı ı söylenebilir.

Tablo 3.7.5. Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler:Di er meslekler

Ö rencilerin sahip olmayı dü ündükleri meslekler: Di er	<i>f</i>	%
Polis	62	8,0
Çe itli Meslek Liseleri	58	7,5
Hem ire	55	7,1
Sa lık alanında bir meslek	36	4,6
Serbest Meslek	22	2,8
Di er açıklamalar	21	2,7
Hukuk alanında bir meslek	14	1,8
Mimarlık	11	1,4
Polislik veya di er meslekler	11	1,4
Doktorluk veya di er meslekler	9	1,1
Spor Alanında bir meslek	9	1,1
Eczacı	7	0,9
Ö retmen veya di er meslekler	7	0,9
Futbolcu	6	0,7
Hem irelik	6	0,7
Kuaför	6	0,7
Doktor veya ö retmen	5	0,6
Ö retmen veya Polis	5	0,6
Elektrikçi	4	0,5
Hem ire yada ana okulu ö retmeni	4	0,5
Mühendislik veya di er meslekler	4	0,5
A çı	3	0,3
Garson	3	0,3
Pilot	3	0,3
Polis yada asker	3	0,3
Psikolog olmak istiyorum	3	0,3
Futbolcu yada di er meslekler	2	0,2
mam	2	0,2
Memur	2	0,2
Mimarlık veya di er meslekler	2	0,2
Müzisyen	2	0,2
Psikolog yada di er meslekler	2	0,2
Spikerlik	2	0,2
Spor Ö retmeni ve subay	2	0,2
Karar vermedim	80	10,3
Toplam	773	61,1

Ö rencilerin verdikleri di er cevaplara bakıldı ında ilk sırada "polis" mesle i yer almaktadır. Bunu sırayla "çe itli meslek liseleri", "hem ire", ve "sa lık alanındaki

meslekler" izlemektedir. Polislik mesle i bütün meslekler arasında % 8 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Polislik mesle inin seçilmesinin nedeni garanti bir i sa laması olabilir. "Çe itli meslek liseleri" cevabı ise ö rencilerin meslek ile meslek liselerini ba da tırdı ı veya meslek kavramı ile ilgili kavram yanlışlarının oldu u söylenebilir. "Hem ire" mesle i yakla ık % 7 oranı ile tercih edilen dördüncü meslektir. Bu mesle in seçilme sebebinde de garanti bir i e sahip olma dü üncesi olabilir. Di er cevaplara bakıldı ında ö rencilerin birden çok mesle i seçmek istedikleri görülebilir. Bu da ö rencilerin meslekleri hakkında henüz kesin bir ey belirlemediklerini gösterebilir. Di er bir önemli bir bulguda "karar vermedim" cevabının % 10 gibi dikkate de er bir oranda olması. Bu oran ö rencilerin bir kısmının kararsızlık ya adı ını söyleyebilir.

3.8. Ö rencilerin " Mesleki rehberlik hizmeti aldın mı ?" sorusuna verdikleri cevapların de erlendirilmesi.

A a ıda Tablo 3.8.' de ö rencilerin " **Mesleki rehberlik hizmeti aldın mı ?** " sorusuna verdi i cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.8.1. Ö rencilerin mesleki rehberlik hizmetleri hakkındaki cevapları:"Mesleki Rehberlik Hizmeti aldım" cevabı verenler

"Mesleki Rehberlik Hizmeti aldım" cevabı verenler	<i>f</i>	<i>%</i>
Mesleki Rehberlik Hizmeti aldım	64	8,4
Rehber ö retmenin bilgilendirmeleriyle	35	4,6
Seminerlere katılarak	13	1,7
Yetenek testi uygulanarak	5	0,6
Anketler uygulanarak	4	0,5
Evet liseyi gezdik	4	0,5
Ö retmen yardımıyla	4	0,5
Dershanede	3	0,3
Annem hem ire oldu u için onların seminerine katılmı tım	1	0,1
Çe itli resim yarışmalarına girerek aldım	1	0,1
Meslek tanıtımı aldım	1	0,1

Tablo 3.8.1.' in devamı.....	<i>f</i>	%
Ö retmenimiz bize bilgi verdi	1	0,1
Ö retmenlik konusunda	1	0,1
Sa lıkla ilgili	1	0,1
Subaylık konusunda bilgi alarak	1	0,1
Yaz tatilinde babamın yanında sa lıkçılar bana biraz gösterdiler	1	0,1
Toplam	140	18,4

Ö rencilerin "Mesleki rehberlik hizmeti aldın mı ?" sorusuna verdi i cevaplar incelendi inde "Mesleki rehberlik hizmeti aldım" diyen ö rencilerin yüzdesi %18 gibi dü ük bir yüzdeden olu maktadır. Bunun nedenleri arasında ö rencilerin "mesleki rehberlik " kavramını bilmemeleri veya ilk kez duymamaları gösterilebilir. "Rehber ö retmenin bilgilendirmeleriyle ", " yetenek testi uygulanarak ", "anketler uygulanarak ", " evet liseyi gezdik " ve " meslek tanıtımı aldım " cevapları ilk sıralarda yer almaktadır. Bu da ö rencilerin rehber ö retmenlerden meslek seçiminde yararlanma yüzdelerinin az oldu unu gösterebilir.

Tablo 3.8.2. Ö rencilerin mesleki rehberlik hizmetleri hakkındaki cevapları:"Mesleki Rehberlik Hizmeti almadım" cevabı verenler.

"Mesleki Rehberlik Hizmeti almadım" cevabı verenler	<i>f</i>	%
Mesleki rehberlik hizmeti almadım	615	80,9
Hayır karar vermedim	2	0,2
Anlamadım	1	0,1
Çünkü istemedim	1	0,1
Hayır çünkü hiç kimseye bu sırrı vermedim.	1	0,1
	620	81,5
Toplam	760	100

"Mesleki rehberlik hizmeti almadım" ekinde cevap ö renciler % 80 gibi yüksek orandadır. Ö rencilerin yakla ık % 82 sinin bu hizmeti almadı ı söylenebilir. Bazı ö renciler ise uygulama sırasında bu kavramı ilk kez duymu lardır.

3.9 Ö rencilerin " Sahip olmayı dü ündü ün mesle e uygun bir liseye mi gitmek istersin ?" sorusuna verdikleri cevapların de erlendirilmesi.

A a ıda Tablo 3.9.'da ö rencilerin " Sahip olmayı dü ündü ün mesle e uygun bir liseye mi gitmek istersin ? " sorusuna verdi i cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.9.1. Evet sahip olmak istedi im mesle e uygun bir liseye gitmek isterim

Evet sahip olmak istedi im mesle e uygun bir liseye gitmek isterim	f	%
Evet sahip olmak istedi im mesle e uygun bir liseye gitmek isterim	577	77,4
Yapaca im meslekte daha ba arılı olaca im için	15	2,01
Sa lık meslek lisesine giderek	13	1,7
Polis meslek lisesi giderek	10	1,3
Daha iyi bilgi daha iyi bir e itim alma imkanından dolayı	12	1,6
Fen lisesine giderek	7	0,9
Güzel sanatlar lisesi	6	0,8
sterim ama puanım olmadı ı için	6	0,8
O mesle e daha yönelece im için	6	0,8
Askeri liseye gitmek istedi im için	5	0,6
Meslek sahibi olabilece im için	5	0,6
Daha kolay meslek sahibi olabilece im için	5	0,6
Ticaret Meslek lisesine giderek	5	0,6
Kız meslek lisesine gitmeyi dü ündü üm için	4	0,5
Anasınıfı ö retmeni istememden dolayı kız meslek	3	0,4
Seçti im üniversitenin altyapısını olu turdu u için	3	0,4
Sa lık görevlisi olmak için	3	0,4
Spor lisesine giderek	3	0,4
Bana uygun oldu u için	2	0,2
Küçük bir ön hazırlı ın iyi olaca ı için	2	0,2
Sevdi im i i yapmak istedi im için	2	0,2
Endüstri Meslek Lisesi	2	0,2
mam hatip lisesi	2	0,2
Mesle ime yönelik faaliyetler için	2	0,2
Seçti im mesle e daha kolay geçmek için	2	0,2
Ailem gitmemi istedi i için	1	0,1
Ama tam olarak öyle bir lise yok	1	0,1
Anadolu lisesine giderek	1	0,1
Anadolu Ö retmen lisesine giderek	1	0,1
Bana yeteneklerimle ilgili daha iyi bilgiler verece i için	1	0,1
Bana mutluluk verdi i için	1	0,1
Ba ka liseye gidersem istedi im mesle i alamayabilece im için	1	0,1
Anasınıfı ö retmeni olmak istedi im için	1	0,1

Tablo 3.9.1.'in devamı	f	%
Daha kolay öğrenene için	1	0,1
Diğer liselerde bu bölümün olmayabileceği için	1	0,1
Diğer liselerde zorlanacağı için	1	0,1
Diğer okullarda mühendis olmayabileceği için	1	0,1
Hayallerimin peşinden gitmek istediği için	1	0,1
İmam hatip lisesinin önü açık olduğu için	1	0,1
İnsan yeteneklerine göre yaşamayınca mutlu olmayacağı için	1	0,1
Meslekte lise eğitimini çok önemli olduğu için	1	0,1
O lisede çok atanma imkanı olduğu için	1	0,1
O lisenin bana daha çok yardımcı olacağını düşündüğüm için	1	0,1
O mesleği o lisede kazanacağı için	1	0,1
O mesleği bildiği için	1	0,1
Meslekle ilgili daha kolay adaptasyon sağlayacağı için	1	0,1
Öğretmenlik lisesinin öğretmenlik ek puan verdiği için	1	0,1
Rahat olmak istediği için	1	0,1
Sağlıklı meslek lisesinde istediği mesleğin çalışmaları olduğu için	1	0,1
Daha iyi öğrenmek için	1	0,1
Elektrikçi olmak için	1	0,1
Polislikle ilgili bilgi verildiği için	1	0,1
Doktor olmak için imam hatibe ticaret mesleğine yada kız mesleğine gitmem gerektiği için	1	0,1
Kız mesleğine gitmem için kız mesleğine veya ticaret mesleğine gitmem gerektiği için	1	0,1
O meslekle ilgili bilgi verildiği için	1	0,1
Evet çünkü öğretmen olmak daha kolay	1	0,1
Fark etmez	1	0,1
Genel liseye giderek	1	0,1
Gitmek isterim ama bu lise mesleğini de öğrenebilir	1	0,1
Güzel bir lise olsun yeter	1	0,1
Hem öğretmen olmak istediği için sağlıklı meslek	1	0,1
Herhangi bir mesleki ilgisi olmadığından dolayı	1	0,1
Subaylık için askeri lise gerektiğinden dolayı	1	0,1
İmkanının yüksek olmasından dolayı	1	0,1
Özel güvenlik	1	0,1
Polis okuluna gidip polis olmak istediği için	1	0,1
Resim öğretmeni olmak istediği için	1	0,1
Turizm Otelcilik	1	0,1
Toplam	745	98,4

Öğrencilerin " Sahip olmayı düşündüğün mesleğe uygun bir liseye mi gitmek istersin ?" sorusuna verdiği cevaplar incelendiğinde % 98 gibi büyük bir çoğunluğun istediği mesleğe uygun liseye gitmek istedikleri çıkarılabilir. " Yapacağım meslekte

daha ba arılı olaca ım için ", " sa lık meslek lisesine giderek ", " polis meslek lisesi giderek " ," daha iyi bilgi daha iyi bir e itim alma imkanından dolayı " cevapları ilk sıralarda yer almaktadır. Cevaplara bakıldı ında ise ö rencilerin mesleklerini daha iyi ö renece i , daha kolay meslek sahibi olma dü üncesi ve daha iyi bir e itim alma yargıları göze çarpmaktadır. Bu da ö rencilerin lise seçiminde bilinçli olduklarını gösterebilir.

Tablo 3.9.2. Hayır sahip olmak istedi im mesle e uygun bir liseye gitmek istemem

Hayır sahip olmak istedi im mesle e uygun bir liseye gitmek istemem	f	%
Hayır sahip olmak istedi im mesle e uygun bir liseye gitmek istemem	8	1,0
Ama yinede hedefim o meslek ne olursa olsun bunu ba araca ım	1	0,1
stemem çünkü eczacılık ile ilgili bir lise yok	1	0,1
stemem çünkü doktorluk ile ilgili bir lise yok	1	0,1
stemem çünkü benim mesle im hazır	1	0,1
Toplam	12	1,5

Di er yandan ö rencilerin % 2 si ise tam tersi istedi i mesle e uygun bir liseye gitmek istemediklerini belirtmi lerdir. stedi i mesle e uygun bir liseye gitmek istemeyenlerin yüzdesinin çok dü ük bir oranda oldu u çıkarılabilir.

3.10. Ö rencilerin " Meslek seçiminde sence hangi faktörler etkilidir ? " sorusuna verdikleri cevapların de erlendirilmesi.

A a ıda Tablo 6.10.'da ö rencilerin " **Meslek seçiminde sence hangi faktörler etkilidir ?** " sorusuna verdi i cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.10. Ö rencileri meslek seçiminde etkileyen faktörler

Ö rencileri meslek seçiminde etkileyen faktörler		f	%
	Ba arı	681	45,1
	Saygınlık	376	24,9
	Alaca ım Maa	369	24,4
	stedim meslek olması, lgi alanım	16	1,0
	Mesle i Sevmem	16	1,0
	Kabiliyet yetenek beceri	10	0,6
	Yetene im	10	0,6
	Bana uygun olması	5	0,3
	Çalı tı ım ortam	2	0,1
	Faydalı Olmak	2	0,1
	Mutlu olmam	2	0,1
	O mesle e duydu um ilgi	2	0,1
	Bu i i iyi yapabilmem	1	0,06
	Çok çalı ma	1	0,06
	Dürüstlük	1	0,06
	Gelecekte de varlı ını sürdürecektir olması	1	0,06
Di er	Gö sümü kabartmam	1	0,06
	Güven	1	0,06
	Güvenirlilik	1	0,06
	Heyecanı seviyorum masa ba ı lerinden nefret ederim.	1	0,06
	nsanları iyile tirmem	1	0,06
	bulabilmem	1	0,06
	Karakter sa lık	1	0,06
	Meslekle alakalı her eyi iyi yapmaya çalı mam	1	0,06
	Mutlulu um ve huzurum	1	0,06
	Okulun puanı	1	0,06
	Rahat ve e lenceli bir meslek	1	0,06
	Sevilen bir ki i olmayı	1	0,06
	Vicdan ve insanlık	1	0,06
	Yöneticilik	1	0,06
	Toplam	1509	

Ö rencilerin " Meslek seçiminde sence hangi faktörler etkilidir ? " sorusuna verdikleri cevapların de erlendirildi inde ilk sırada % 45 gibi büyük bir yüzde ile "ba arı " de i keni yer almaktadır. Bunun nedeni ise ö rencilerin ba arıyı ilkö retimde sınavlardan dolayı önemsemeleri olabilir. kinci sırada ise yaklaşık % 25 ile "saygınlık" de i keni yer almaktadır. Ö rencilerin "saygınlık" cevabı sosyal statüye önem verdiklerini gösterebilir. Ayrıca ö renciler sosyal ö renme yoluyla ileti imde

buldukları bireylerden mesleklerin de erleri hakkında etkilenmi olabilirler. Üçüncü sırada ise "alaca ım maa " de i ken i yer almaktadır. Bu cevapları ilgi alanı, mesle i sevme, yetenek, mesle in uygunlu u gibi de i kenler izlemektedir.

3.11- Ö rencilerin " Sana uygun bir mesle i ilk ne zaman dü ündün ? " sorusuna verdikleri cevapların de erlendirilmesi.

A a ıda Tablo 3.11'da ö rencilerin " Sana uygun bir mesle i ilk ne zaman dü ündün ? " sorusuna verdi i cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.11. Ö rencilerin mesle i ilk kez dü ündükleri kademe seviyesi

Ö rencilerin mesle i ilk kez dü ündükleri kademe seviyesi	f	%
Bu sıralar	230	28,3
İlkokulda	177	21,8
7.sınıfta	168	20,7
6.sınıfta	155	19,1
Okul Öncesinde	78	9,6
Dü ünmedim	3	0,3
Toplam	811	100

Ö rencilerin "Sana uygun bir mesle i ilk ne zaman dü ündün ? " sorusuna verdikleri cevaplar de erlendirildi inde bariz ö ne çıkan bir dönem rastlanmamakla birlikte ö rencilerin en çok "Bu sıralar" seçene ini seçtikleri çıkarılabilir. Bunu sırasıyla "İlkokulda", "7.sınıfta", "6. sınıfta" ve "okul öncesinde " cevapları izlemektedir. Dü ünmeyenlerin oranı ise çok az olarak görülmektedir. Bu bulgudan yola çıkarak ö rencilerin ilkö retimin ikinci kademesinde meslek dü ündükleri söylenebilir.

3.12- Ö rencilerin " Kendi ifadenize mesleki ve teknik e itimi kavramından ne anladı ını yazar mısın ?" sorusuna verdikleri cevapların de erlendirilmesi.

A a ıda Tablo 3.12'da ö rencilerin **Kendi ifadenize mesleki ve teknik e itimi kavramından ne anladı nı yazar mısın ?"** sorusuna verdi i cevaplar yer almaktadır.

Tablo 3.12. Ö rencilerin mesleki ve teknik e itim kavramı hakkındaki dü ünceleri

Ö rencilerin mesleki ve teknik e itim kavramı hakkındaki dü ünceleri	f	%
Herhangi bir ey aklıma gelmiyor	47	11,5
Mesleki e itim veren okul	32	7,8
Mesle imiz hakkında e itim almak	29	7,1
Meslek sahibi olmak için alınan e itim	24	5,9
Bir meslek sahibi olmak	11	2,7
Mesle e hazırlık	11	2,7
Sadece ilkokul lise okuduktan sonra direkt meslek hayatına atılma(Meslek sahibi olma)	8	1,9
Mesle e yönelik kavramlar	7	1,7
Belirli bir meslek konusunda bireyi e itmek	6	1,4
Bir mesle i ö renmek	5	1,2
Meslek liseleri	5	1,2
Bir mesle in tekni inin e itimi	3	0,7
E itimi uygulamayı geçirmek , Mesleki ve teknik e itimi ilk defa duydum ama anlamı u olabilir: E itimi uygulamaya geçirmek , E itim ve uygulamaya geçme anlamına gelebilir.	3	0,7
Mesle i tanıtmak ve bilgilendirmek	3	0,7
Meslek dalları	3	0,7
Seçti imiz meslek ile ilgili özel e itim verilmesi	3	0,7
Bence meslek ve tekni in yetenek ve mesle ine uygun bir e itim türü	2	0,4
Bizi kendi istedi imiz mesle e yönlendirir	2	0,4
Çalı mak	2	0,4
Dü ük seviyeli ö rencilerin aldı ı e itim	2	0,4
Düz lise anlıyorum genellikle puanı yetmeyenlerin gitti ini anlıyorum.		
Elektrik alanında çalı ma	2	0,4
Kolay bir ekilde meslek sahibi olma	2	0,4
Kolay e itim ve meslek lisesine karar vermek	2	0,4
Lisede verilen e itim	2	0,4
Meslek e itim konusunda hangi e itim verildi ini	2	0,4
Meslek: Bir memur olmak	2	0,4
Teknik: Geli im, yapım		
Mesleki e itim bence direkt olarak bir mesle e yönlendiren lise	2	0,4
Meslekide bütün derslerin i lendi ini anladım teknik de sadece sayısal bilgilere özen gösterilmi tir.	2	0,4
Meslekler hakkında verilen e itim	2	0,4
Mesleklerle ilgili e itim	2	0,4
Metal bölümüyle ilgili	2	0,4
Ne yaparsam kendim için oldu u	2	0,4

Tablo 3.12.'nin devamı...	f	%
Nitelikli insanların yeti tirildi ini e itim düzeyinin arttı mını anlıyorum	2	0,4
Mesleki ve teknik e itim nitelikli eleman yeti tiriyor.		
O okulun i alanına göre e itim veren liseler	2	0,4
Pratik e itim ve meslek seçiminde karar vermek	2	0,4
Sahip olaca mız meslek ile ilgili teknik e itim	2	0,4
Sahip oldu umuz mesle i geli tirmek ve e itim olarak daha ba arılı olmak	2	0,4
Aile ve ö retmen	1	0,2
Aklıma teknik i ler geliyor araba tamiri elektrik tesisatçısı vb. eyler	1	0,2
Asker ve polis gibi mesleklerde mesleki e itim alınır	1	0,2
Bana hiçbir ey ça rı tırmıyor meslek bildi imiz ey doktor ressam vb. Gibi eyleri hakkında bilgim yok	1	0,2
Ba arıyı anlıyorum	1	0,2
Belirli bir mesle in tekni ini ve nasıl yapıldı mını ö reten lise	1	0,2
Ben hayvanları sevdi imden veteriner olmak istiyorum	1	0,2
Ben sporcuyum antrenör olmak istiyorum	1	0,2
Bence bir mesle i o mesle in okulunda okuyarak o mesle in araç gereçlerini kullanarak hazırlanmak	1	0,2
Bence teknik açıdan meslek e itimidir	1	0,2
Bence teknik eyleri üreten....	1	0,2
Benimle yakın iki kavramdır.	1	0,2
Bilgim yok fakat e itim ve meslekle ilgilidir herhalde.	1	0,2
Bir insana meslek kazandırmak ve teknik bilgiler kazandırmak.	1	0,2
Bir insanın bir amacı vardır ve bunu geçekle tirmek için bir liseye gider	1	0,2
Bir insanın di er insana i ö retmesi	1	0,2
Bir i sahibi olmak	1	0,2
Bir i te usta olmak aklıma geliyor.	1	0,2
Bir ki inin kendini ifade etti i ve saygınlık kazandı ı	1	0,2
Bir lise için e itim almak	1	0,2
Bir meslek :bir meslek sahibi olmak ve kendi paramızı kazanmak	1	0,2
Teknik: Bir meslek kazanmak		
Bir meslek ö renip ona hayatını adama	1	0,2
Bir ö rencinin hangi alana ilgisi ve becerisi varsa bir meslek edinmek için e itilmesi	1	0,2
Bir tür özel e itim	1	0,2
Bir yıl çalı ıp öbür yıl eline bilgisayar verip çalı ma	1	0,2
Bize kendi mesleklerimiz hakkında teknik bilgi vermektir.	1	0,2
Bu i te tecrübeli olmak geliyor aklıma	1	0,2
Çalı nca para kazanıyorsun aynı zaman da herkes seninle gurur duyuyor.Meslekten bir meslek sahibi olunca kazanıyorsun	1	0,2
Çalı maya benzetiyorum ne kadar çalı ırsam o kadar ba arılı olurum	1	0,2
Çok iyi i lerde u ra mayı istiyorum onu yapmak istiyorum	1	0,2
Daha önce hiç duymamı tım	1	0,2
Doktorluk çünkü sayısal bitirince girebilirim	1	0,2
E itim	1	0,2
E itim ekli	1	0,2
Elektrik i leri marangozluk makine çalı mını di liler vb eylerin yapımı	1	0,2

Tablo 3.12.'nin devamı...	f	%
Endüstri turizm ticaret sa lık	1	0,2
Garanti i sahibi yapma	1	0,2
Gelece e dair ilk adımlarımıza benziyor	1	0,2
Gelece i parlak melekler yeti tiriyorlar.	1	0,2
Gelecekte ne i yapaca ımız	1	0,2
Güzel bir lise olması	1	0,2
Güzel bir meslek oldu unu	1	0,2
Güzel sanatlarda ba arılı olmayı	1	0,2
Hangi liseye gidece imi anladım	1	0,2
Hangi meslek lisesine gitmek istedi imizi hangi yönde daha iyiyiz o yönde	1	0,2
Hem ire olmak tüm insanların hayatını kurtarmaktır.	1	0,2
Her insanın kendi özelliklerine göre yetene ine göre meslek sahibi olması	1	0,2
Herkes kendi gidece i liseyi kendi seçmeli kimse etkilememeli	1	0,2
Hiç sevmiyorum o tür liseleri	1	0,2
lerde olmayı kesinle tirdi in mesle e daha iyi hazırlıyor.	1	0,2
lerde rahat bir hayata kavu aca ım	1	0,2
lerdeki mesle imizi belirleyen faktörlerden biri	1	0,2
lk önce okumamız sonra o mesle i elde etmek ba arılı bir ekilde okumak.	1	0,2
nsan e itimi	1	0,2
nsanın belirli bir kariyere veya ba arıya sebep olan	1	0,2
nsanlara meslek edinmek ve teknik e itim kazanmaktır.	1	0,2
nsanların meslekleri do rultusunda teknik e itim almaları genel bilgileri ö renmeleri	1	0,2
stedi imiz meslek hakkında farklı türlü e itimdir diye dü ünüyorum	1	0,2
çi yeti tiren okul türü	1	0,2
Kedini geli tiren bir lise	1	0,2
Kendi alanında yo unla ır.	1	0,2
Kendi meslek ve teknik kavramlarını anlatır.	1	0,2
Kız meslek lisesine gitmeyi isterim.	1	0,2
Mesle e göre çalı aca ımı anlıyorum	1	0,2
Mesle e yönelik tekni in e itimi	1	0,2
Mesle i belli olan lise	1	0,2
Mesle i tanımamız geli memiz ile ilgili e itim	1	0,2
Mesle in ayrıntıları	1	0,2
Meslek	1	0,2
Meslek =kendi sahip oldu umuz meslek , Teknik =i inde uzman olan	1	0,2
Meslek =Meslek sahibi olma Teknik =Geli tirilmesi gereken hazırlık	1	0,2
Meslek akla gelebilen her meslek Teknik :o meslekle ilgili teknikler	1	0,2
Meslek alanında veya teknik olarak e itilmek	1	0,2
Meslek bana göre bir bölümü seçerek o meslekle ilgili çalı ma yapmak	1	0,2
Meslek bir insanın çalı tı ı i e meslek denir Teknik ise el becerisi	1	0,2
Meslek bir ki inin edindi i ve çaba göstererek yaptı ı i	1	0,2
Meslek dersi veren	1	0,2
Meslek e itimi ki inin yaparak istedi i mesle e ilk adımdır	1	0,2
nsanın belli bir mesle i olur Mesle imin ö retmenlik olmasını isterim.	1	0,2

Tablo 3.12.'nin devamı...	f	%
Meslek insanların kendi ba arısıyla yaptıklarıyla i kazanç	1	0,2
Meslek insanların ö renip yaptı ı eydir.	1	0,2
Meslek insanların sahip oldu u görev	1	0,2
Meslek i e teknik bir i yapabilme becerisi	1	0,2
Meslek kazanmanın önemli bir ey oldu unu anladım	1	0,2
Meslek konusunda hangi mesleklerin ne i yaptı ı nasıl kazanaca ımı ve nasıl yapaca ımı ö reniyor.	1	0,2
Meslek liseleri ö retme liseleridir. Çıraklıdır	1	0,2
Meslek lisesi liseyi bitirdikten sonra meslek sahibi olaca ım anlamına gelir Teknik lise ise atanmayı beklemektedir.	1	0,2
Meslek lisesi ö retmen lisesidir.	1	0,2
Meslek lisesinde teknik e itim alan ki iler denir	1	0,2
Meslek ö reten lise teknik ö reten lise	1	0,2
Meslek seçimine yön verir	1	0,2
Meslek türünü anlıyorum	1	0,2
Meslek ve mesle in tekni i	1	0,2
Meslek ve tekni i dekorasyona benzetti imi	1	0,2
MESLEK:Bize mesle in ne oldu unu ö retir.	1	0,2
Teknik:En teknik eyler		
Meslek:para	1	0,2
Mesleki e itim hayata hazırlar	1	0,2
Mesleki açıdan polis olmak istemi tim ve de tekni im var.	1	0,2
Mesleki alandaki teknik çalı malar	1	0,2
Mesleki deyince aklıma meslek geliyor. Teknik e itimi e itime benzetiyorum	1	0,2
Mesleki e itim herkesin istedi i sonuç alaca ı	1	0,2
Mesleki e itim insanlara do ru yolu göstermeye çalı an kurum	1	0,2
Mesleki e itim meslek ö reten e itim teknik e itim o meslekle ilgili teknikler ö reten e itimlerdir.	1	0,2
Mesleki e itim meslek yönünde ki ileri belirleme oraya yönlendirme	1	0,2
Mesleki e itim mesleki bilgiler, Teknik e itim ise mesleki e itime benziyor.	1	0,2
Mesleki e itim meslekte ba arılı olmak	1	0,2
Mesleki e itim rehberlik açısından teknik e itim is kinestetik olarak	1	0,2
Mesleki e itim sadece bir konuya yönelik teknik e itim bütün konulara a ır bir ekilde basıyor.	1	0,2
Mesleki e itim sadece kendi seçti in mesle in e itimini aldı ın ders.Teknik e itim tüm derslerle ilgili ders.	1	0,2
Mesleki e itim art.	1	0,2
Mesleki e itim:kendi mesle in ile e itim almak	1	0,2
Teknik e itim:mesleki e itimin bir üst noktası.		
Mesleki e itim=meslek e itmeni teknik e itim=sıkı e itim	1	0,2
Mesleki e itimle para kazanıyoruz.	1	0,2
Mesleki hepsini kapsıyor teknikte a ırlıklı dersler	1	0,2
Mesleki liselerde belli bir mesle e yatkınlık ele alınıyor. Teknik liseler tüm dersler neredeyse e it sayıda dersler veriliyor.	1	0,2

Tablo 3.12.'nin devamı...	f	%
Mesleki meslek anlamında teknik işe gelişme anlamında	1	0,2
Mesleki ve teknik eğitim bence kademelidir.	1	0,2
Mesleki ve teknik eğitim kavramında seçtiğim mesleğin hakkında özel bazı teknik eğitim	1	0,2
Mesleki ve teknik eğitimde yoğun oldu dersler	1	0,2
Mesleki ve teknik liselerden çok meslek çıktı	1	0,2
Meslekiden meslekle alakalı teknikse bir tür eğitim	1	0,2
Meslekle alakalı eğitim teknik diyince teknik eğitim geliyor.	1	0,2
Mesleklere alışma	1	0,2
Meslekleri öğrenen eğitim merkezi	1	0,2
Mesleklerin ne kadar önemli oldu	1	0,2
Mesleklerle ilgili rehberlik hizmeti	1	0,2
Mesleklerle ilgili teknik bilgiler	1	0,2
Okulda kendini geliştirme	1	0,2
Okul hakkında yeterince bilgiye sahip olan	1	0,2
Okulun bölümüne göre eğitim verir.	1	0,2
Okumak	1	0,2
Öğretmenlik geliyor aklıma	1	0,2
Özgür olmadan meslek seçmek	1	0,2
Plan ve projeye çalışmaya denir.	1	0,2
Polis	1	0,2
Polisli işi anladım çok seviyorum	1	0,2
Sadece belirli meslekler öğreniliyor. Başka bir şey anlamıyorum.	1	0,2
Sanat beceri yetenek	1	0,2
Sanatkar olmak için beceri geliştirme	1	0,2
Sanayi ve emekçileri olarak düşünüyorum	1	0,2
Sanayiye gidip çalışmak	1	0,2
Seçtiğimiz mesleğin teknik eğitimi ve meslek ahlakının eğitimi	1	0,2
Seçtiğimiz meslek ile ilgili bilgi	1	0,2
Seçtiğimiz veya seçtiğimiz meslekle ilgili teknik bir eğitim türü	1	0,2
Seçtiğimiz meslekte ders almak o meslekte de hakim olmak geliyor aklıma	1	0,2
Sevdiğimiz meslekte mesleki ve teknik demek meslek sahibi olup atanabilmek	1	0,2
Sevdiğimiz alanda eğitim	1	0,2
Sevdiğimiz bir sınıfta olmak	1	0,2
Teknik deyince teknolojik olarak biliyorum Meslek deyince mesleği biliyorum	1	0,2
Teknik eğitim almadım	1	0,2
Teknik eğitim teknikle ilgili okul.	1	0,2
Teknik eğitim: mesleğin içeriği hakkında insanı eğitmek	1	0,2
Teknik eğitiminde zorlukları vardır. Meslekler ne kadar zorsa teknik eğitimde zordur	1	0,2
Teknik Lise	1	0,2
Teknik liselerin bizim için daha iyi oldu	1	0,2
Teknolojiyle ilgili şeyler geliyor	1	0,2
Ticaret eğitimi	1	0,2
Türkiye'yi korumak	1	0,2

Tablo 3.12.'nin devamı...	f	%
Ustalarla çalı ıyorsun ve sende meslek hakkında bilgi alıyorsun sonra sende usta oluyorsun	1	0,2
Uygulamalı dersler	1	0,2
Yapaca ım i i ö renmek	1	0,2
Yardımla ma	1	0,2
Ya ayaca ımız mesle e hazırlanmamızı sa layan bir e itim türü oldu u	1	0,2
Toplam	406	100

Ö rencilerin " Kendi ifadenize mesleki ve teknik e itimi kavramından ne anladı ını yazar mısınız? " sorusuna verdikleri cevaplar de erlendirildi inde "herhangi bir ey aklıma gelmiyor" cevabının % 11 ile en çok tercih edilen cevap oldu u görülmektedir. Bunu sırasıyla "mesleki e itim veren okul ", "mesle imiz hakkında e itim almak ", "meslek sahibi olmak için alınan e itim" ve "bir meslek sahibi olmak " cevapları izlemektedir. Ö rencilerin "herhangi bir ey gelmiyor" cevabı mesleki ve teknik e itim kavramına genel bir çerçeveden bakamadıklarını gösterebilir. "Mesleki e itim veren okul", " mesle imiz hakkında e itim almak", " meslek sahibi olmak için alınan e itim ", " bir meslek sahibi olmak ", " mesle e hazırlık " kavramları ile ö rencilerin mesleki ve teknik e itim kavramından mesleklerle ilgili e itim ve meslek sahibi olma anlamını çıkardıkları söylenebilir.

"E itimi uygulamayı geçirmek , "mesleki ve teknik e itimi ilk defa duydum ama anlamı u olabilir: E itimi uygulamaya geçirmek" , "e itim ve uygulamaya geçme anlamına gelebilir" , " uygulamalı dersler" ifadeleriyle bazı ö rencilerin i ba nda e itimi söylemek istedi i çıkarılabilir.

"Sadece ilkokul lise okuduktan sonra direkt meslek hayatına atılma(Meslek sahibi olma)" cevabi ile bazı ö rencilerin mesleki ve teknik e itim kavramını sadece ortaö retime seviyesinde bir e itim olarak gördü ü söylenebilir.

"Meslek lisesi liseyi bitirdikten sonra meslek sahibi olaca ım anlamına gelir, teknik lise ise atanmayı beklemektedir." kavramı ile meslek lisesinin ortaö retim seviyesinde bir e itim teknik e itimin ise yüksek ö retim seviyesinde bir e itim olarak algılandı ı söylenebilir.

"Nitelikli insanların yeti tirildi ini e itim düzeyinin arttı nı anlıyorum", "mesleki ve teknik e itim nitelikli eleman yeti tiriyor" ifadeleri ile ö rencilerin mesleki ve teknik e itimi nitelikli insan gücü yeti tiren bir yer olarak dü ündükleri varsayılabilir.

" Bir insanın di er insana i ö retmesi ", " bir i sahibi olmak , bu i te tecrübeli olmak geliyor aklıma ", " çok iyi i lerde u ra mayı istiyorum onu yapmak istiyorum", " garanti i sahibi yapma, meslek bir ki inin edindi i ve çaba göstererek yaptı ı i ", " meslek insanların kendi ba arısıyla yaptıklarıyla i kazanç ", " meslek i e teknik bir i yapabilme becerisi", "o i hakkında yeterince bilgiye sahip olan ", " meslek bir insanın çalı tı ı i e meslek denir teknik ise el becerisi" cevapları ile ö renciler tarafından mesleki ve teknik e itim kavramı ile i kavramı arasında ili ki kurulmaya çalı ıldı ı söylenebilir.

"Gelece e dair ilk adımlarımıza benziyor lerde olmayı kesinle tirdi in mesle e daha iyi hazırlıyor" cevabı ile ö rencilerin mesleki ve teknik e itim hakkında olumlu de er yargısına sahip oldu u söylenebilir. "Teknik e itim:mesleki e itimin bir üst noktası" cevabı ile ö rencilerin teknik e itimi mesleki e itimden daha üst düzeyde bir e itim olarak görmeleri çıkarılabilir.

"Ustalarla çalı ıyorsun ve sende meslek hakkında bilgi alıyorsun sonra sende usta oluyorsun", "meslek liseleri ö retme liseleridir, çıraklıdır" cevapları ile ö rencilerin mesleki ve teknik e itimi kavramından usta ve çırak gibi kavramları çıkardı ı

söylenbilir. "Elektrik i leri marangozluk makine çalı ımı di liler vb eylerin yapımı kullanımını anlıyorum" cevabı ile ö rencilerin bölümleri kastetti i söylenbilir. "Seçti imiz meslek ile ilgili özel e itim verilmesi", "bir tür özel e itim", "mesleki ve teknik e itim kavramında seçti im mesle in hakkında özel bazı teknik e itim" cevapları ö rencilerin mesleki ve teknik e itimi özel bir e itim olarak gördükleri söylenbilir.

Olumsuz cevaplara bakıldı ında ise u ifadeler öne çıkmaktadır. "Dü ük seviyeli ö rencilerin aldı ı e itim" cevabıyla bazı ö rencilerin mesleki ve teknik e itime kar ı olumsuz yargıya sahip oldukları söylenbilir. "Düz lise anlıyorum genellikle puanı yetmeyenlerin gitti ini anlıyorum" yargısıyla ö rencilerin mesleki ve teknik e itim kurumlarını dü ük puanlı yerler olarak görmeleriyle açıklanabilir.

BÖLÜM IV

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde ara tırmadan elde edilen bulgular ı ı ında elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlardan çıkarılan önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuçlar

1. İlkö retim öğrencilerinin gitmek istedikleri lise türü olarak ilk sırayı Sa lık Meslek Lisesi almaktadır. Bu liseden sonra öğrencilerin gitmek istedikleri liseler akademik eğitim veren liselerdir. Bu liseler sırasıyla Anadolu ve Fen Liseleridir.

2. İlkö retim öğrencileri kendilerine verilen gitmek istedikleri lise türleri listesi içinden gitmek istedikleri lise türü tercihini en fazla Sa lık Meslek Lisesi olarak belirlemi lerdir. Bu liseden sonra öğrencilerin gitmek istedikleri liseleri Anadolu Liseleri izlemektedir. Daha sonra ise Polis meslek liselerini tercih etmi lerdir.

3. Öğrencilerin meslek lisesi dendi inde akıllarına sırasıyla "meslek sahibi yapan liseler" , "çeyitli meslek liseleri " ve "meslek sahibi olmak" gibi dü ünceler gelmektedir. Öğrenciler meslek liselerini bitirdikten sonra i sahibi

olmanın di er liselere göre daha kolay oldu unu dü ünmektedirler. Ö rencilerin bir kısmı meslek liseleri ile ilgili olumsuz de er yargılarına sahiptirler. Ö rencilerin bir kısmı meslek liselerinin i sahibi yapan okullar oldu unu dü ünmektedirler. Ö renciler yeteneklerine uygun liselere gitmeyi kendilerine uygun görmekte dirler. Ö renciler meslek liseleri ile meslekleri do rudan ili kilendirmektedirler. Örne in ö retmen lisesi ö retmen yapar, polis lisesi polis yapar.

4. Ö rencilerin meslek lisesi dendi inde ilk akıllarına gelen lise Sa lık Meslek Lisesi olarak bulunmu tur. Bu sırayı Endüstri Meslek , Kız Meslek, Ticaret Meslek, Polis Meslek Lisesi ve Turizm Meslek Lisesi izlemektedir.

5. Ö rencilerin verilen liseler içinden meslek liselerini do ru bir biçimde seçti i ve algıladı ı görülmektedir. En çok tercih edilen meslek lisesi Endüstri Meslek Lisesidir. Bunu sırasıyla Sa lık Meslek, Ticaret Meslek, Kız Meslek, Turizm Meslek ve Polis Meslek Lisesi izlemektedir.

6. Ö rencileri lise seçim a masında en çok etkileyen de i kenin aile de i kenidir, en az etkileyen ise arkada de i kenidir. Ö renciler lise seçiminde ö retmenlerinin en çok "bilgilendirme" yaptı nı dü ünmektedirler. Ö renciler arkadaş larının lise seçimini "aynı okulu seçme" noktasında etkiledi ini dü ünmektedirler. Ö renciler ailelerin kendilerini lise seçiminde do rudan yönlendirdiklerini dü ünmektedirler. Ö rencilerin lise seçimlerini etkileyen di er bir önemli de i ken de akrabalarıdır.

7. Ö rencilerin sahip olmayı en çok dü ündükleri mesle in ö retmenlik mesle edir. Bunu sırasıyla doktorluk ve polislik mesle i izlemektedir. Ö rencilerin bir kısmı meslek seçiminde henüz bir karara varmamı görünmektedirler.

8. Ö rencilerin büyük bir farkla ço unun mesleki rehberlik hizmeti almadı ı sonucuna ula ılmı tır.

9. Ö renciler sahip olmayı dü ündü ü mesle e uygun bir liseye gitmeyi dü ünmektedirler.

10. Ö rencilerin meslek seçiminde en çok etkileyen de i ken ba arıdır. Bunu sırasıyla saygınlık ve alınacak maa izlemektedir.

11. Ö rencilerin bir kısmı kendilerine uygun mesle i ilkokul yıllarında dü ünmü lerdir. Ö rencilerin büyük bir kısmı ise kendilerine uygun mesle i ilkö retim sekizinci sınıftan itibaren dü ünmeye ba lamı lardır.

12. Ö rencilerin büyük ço unlu u mesleki ve teknik e itim kavramı ile ilgili çok ey bilmediklerini dü ünmektedirler. Ö rencilerin mesleki ve teknik e itim kavramı ile ilgili algıları çe itlilik göstermektedir.

4.2. Öneriler

1. Ö rencilerin mesleki e itim veren lise ile akademik e itim veren lise arasındaki farkları daha iyi anlamaları için gerekli oryantasyon hizmeti sa lanmalıdır.
2. Sa lık meslek lisesi dı ındaki mesleki e itim yapan meslek liselerini ö rencilerin daha iyi tanımaları için gerekli oryantasyon hizmetleri geli tirilmelidir.
3. Ö renciler Sa lık Meslek Lisesine dönük olumlu dü üncelerine ek olarak di er liseler hakkında da bilinçlendirilmelidirler.
4. Ö rencilerin meslek liselerine yönelik geli tirdikleri olumsuz de er yargıları ve kavram yanılgılarını düzeltmeye dönük önlemler alınmalıdır.
5. Ö rencilerin Sa lık Meslek Lisesi dı ındaki liseleri de daha iyi tanımaları için gerekli önlemler alınmalıdır.
6. Meslek seçiminde kendilerini dı arıdan etkileyen de i kenler konusunda okulların e itsel önlemler alması sa lanmalıdır.

7. Ö rencilere meslekler konusunda gerekli oryantasyon hizmetleri verilmelidir.
8. Çocukların zihnindeki mesleki rehberlik kavramına daha do ru anlamlar yükleyebilmeleri için gerekli rehberlik hizmetleri verilmelidir.
9. Çocukların sahip olmayı dü ündükleri meslekler konusunda yanlış yönlendirilmeleri (aile telkini vb.) engellenmelidir.
10. Ö rencilerin mesleki teknik e itime yönelik olarak daha anlamlı yargılar geli tirebilmeleri için ilkö retimin daha erken yıllarında yönlendirilmeleri sa lanmalıdır.

Kaynaklar

- Adem, M. (1997). Ulusal E itim Politikamız Nasıl Olmalıdır? *Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 52 (1-4), 51-65.
- Adem, M. (1980). E itimin kalkınmadaki yeri ve önemi. *Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 1-16.
- Akbalık, G., F. (1998). İlkö retim öğrencilerinin mesleklerin cinsiyet tipine ilişkin kalıpların yargıları. *Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 31 (1), 183-192.
- Aksoy, H., H. (2004). Mesleki eğitim ve yetiştirilmede modeller ve planlama. *Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*.
- Alkan, C., Doğan, H.ve Sezgin, . (1998). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları: kavramlar, gelişmeler, uygulamalar, yönelimler*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Aykaç, N. (2002). Türkiye ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinde mesleki teknik eğitim. (Almanya, Fransa, İsviçre, İspanya, Yunanistan Örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- Aytaç, K. (1984). İsmail Hakkı Baltacıoğlu. *Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 237-248.

- Aytaç, K. (2009). *Avrupa e itim tarihi.Genel bir bakı* . Ankara: Do u Batı Yayınları.
- Aytaç, K. (2006). *Ça da e itim akımları (yabancı ülkelerde)*. Ankara: Mevsimsiz Yayınları.
- Aytaç, K. (1966). Günümüzde Avrupa okul reformları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Co rafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 4 (0), 165-174.
- Aytaç, K. (1999). *Federal Almanya cumhuriyetinde okul sistemi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Bender, T., M. (2005). John Dewey'nin e itime bakı ı üzerine yeni bir yorum. *Ahi Evran Üniversitesi, Kır ehir E itim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 13-19.
- Büyüköztürk , ., Çakmak ,E., K., Akgün, E., Ö., Karadeniz, . ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel ara tırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- BMBF. (2003). *German's vocational education at a glance*. 06.11.2011, http://www.bmbf.de/pub/germanys_vocational_education_at_a_glance.pdf.
- Bozgeyikli, H. ve I ıklar, A. (2011). Ö rencilerin mesleki e itim merkezlerine yönlendirilmeleri önündeki engel: olumsuz veli görü leri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 33-45.

- Bowers, B., F ve Gehring T. (2004). Johann Heinrich Pestalozzi:18th century swiss educator and correctional reformer. *Journal of Correctional Education*, 55 (4), 306-319.
- Bowman, J., M. (1988). Links between general and vocational education: does the one enhance the other? *International Review of Education*, 34 (2), 149-171.
- Ültanır, E. (2002). "E itsel ve mesleki rehberlik " (Psikolojik Danı ma ve Rehberlik içinde, Editör: Gürhan, Can, s. 76-109), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cantor, L. (1989). *Vocational education and training in the developed world. A comparative study*. London and New York:Routledge.
- CEDEFOP. (2002). Towards a history of vocational education and training (vet) in europe in a comparative perspective. *Cedefop Panorama series*; 103 Florence: Proceedings of the First International Conference,1.
- CEDEFOP. (2004). A history of vocational education and training in europe.from divergence to convergence. a history of vocational education and training in europe. *European Journal: Vocational Training*, 32, 6-17.
- CEDEFOP. (2005). Vocational education and training in the united kingdom: short description. *Luxembourg: CEDEFOP Panorama Series*: 111, 23.

CEDEFOP. (2011a). The benefits of vocational education and training. *Luxembourg: Publications Office of the European Union.*

CEDEFOP. (2011b). Vocational education and training is good for you, the social benefits of vet for individuals. *Luxembourg: Publications Office of the European Union.*

Chambliss, C., A. Ve Chiariello, P. (1988). Student perceptions of vocational education, ERICH Document (ED 294 036).

Co kun, K. (2006). *Genel liselerde mesleki rehberlik hizmetlerinin de erlendirilmesi.* Yayınlanmı Yüksek Lisans Tezi. Kayseri Erciyes Üniversitesi, E itim Bilimleri Ana Bilim Dalı, E itim Programları ve Ö retimi Bilim Dalı.

Çakmak, Ö. (2008). E itimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp E itim Fakültesi Dergisi*, 11, 33-41.

Demirel, Ö. (2009). *Kuramdan uygulamaya e itimde program geli tirme.* Ankara: Pegem Akademi.

Demirta , B. (2008). Atatürk döneminde e itim alanında ya anan geli meler. *Gazi Üniversitesi E itim Fakültesi, Tarih E itimi Anabilim Dalı*, 1 (2), 155-176.

Dikmen, S. (2007). *Ortaö retimde mesleki ve teknik e itim tercihine etki eden etkenlerin belirlenmesi (Karabük ili için)* .Yayımlanmı Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Makine E itimi Anabilim Dalı.

Dobson, L., D. ve Edwards, T., J. (1971). Perception and information: vocational education in florida. *Douglas Research Associates, Inc., Tallahassee, FL.*

Do an, H. (1969). Endüstriyel kalkınma ve e itim. *Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 39-44.

Dökmen, Ü. (1992). Mesleki danı mada psıkodramanın kullanılması. *Ankara Üniversitesi, E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 409-422.

EARGED. *Türkiyede mesleki ve teknik e itim*. 12.12.2011, http://earged.meb.gov.tr/urn/tr/pdf/mesleki_ve_teknik.pdf.

Ediger, M. (2000). Vocational education in elementary school, ERICH Document (ED 442 979).

Ulukan, E. (1998). *Türkiye’de Uygulanan mesleki e itimi modellerinin kar ıla tırmalı de erlendirmesi*. Ankara: TES-AR Yayınları.

Erginer, A. (2007). *Avrupa Birli i e itim sistemleri. Türkiye e itim sistemiyle kar ıla tırmalar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Ergün, M. (1985). *Kar ıla tırmalı e itim*. Malatya. 10.10.2011. www.egitim.aku.edu.tr/kegitim.pdf.

Ergün, M. (1997). *E itim sosyolojisine giri* . Malatya: önü Üniversitesi E itim Fakültesi.10.10.2011, <http://www.egitim.aku.edu.tr/egsos.pdf>.

Ergün, M. (2009). Rus e itiminde batılıla ma çabaları ve reformlar. *Kuramsal E itim bilim Dergisi*, 2 (1), 31-56.

Ergün, M. (2011). *E itim ve kalkınma. 3.Sosyal Bilimler Sempozyumu. "Bölgesel Kalkınmada E itimin Rolü"* . Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Ara tırmalar Merkezi, 5-12.

EURYDICE, CEDEFOP ve ETF. (2002/2003). *Structures of education, vocational training and adult education systems in europe: germany 2002/2003*. 12.11.2011, <http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-wf/eud/03/DE-2002-2003-EN.pdf>

EURYDICE, CEDEFOP ve ETF. (2003). *Structures of education, vocational training and adult education systems in europe: united kingdom 2003. england and wales northern ireland.* 12.11.2011, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_UN_EN.pdf.

EURYDICE. (2007). *Avrupa'da tam zamanlı zorunlu e itimde mesleki rehberlik.* 10.11.2011, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/096TR.Pdf.

EURYDICE. (2009/2010). *Avrupa'da e itim ve ö retim sistemlerinin yapısı.* 05.11.2011, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_TR_TR.pdf.

Finlayson, K., J. (2009). *Perceptions of career technical education by middle school and high school counselors and the effect of these perceptions on student choice of career and education planning.* Doctor of Education in Educational Leadership. Union University.

Gazio lu, A., E., Bekçi, B., Yavuz, Ç. ve Çayırda , N. *istanbul ili özel ve devlet okullarında mesleki rehberlik çalı malarına ili kin durum saptaması. E itim Ara tırmaları (Eurasian Journal of Educational Research), 27, 97-109.*

Greinert, W. (2004). European vocational training systems some thoughts on the theoretical context of their historical development. *European Journal Vocational Training*, 32, 18-25.

Greinert, W., D. (1989). An international comparison of systems of technical and vocational education-an attempt at classification. *Innovative Methods of Technical and Vocational Education Report of the Unesco International Symposium*. Hamburg 2 (89), 15-19.

Gimpel, J. (2005). *Ortaça da endüstri devrimi* (8). (N. Özüaydın, Çev.). Ankara: Tübitak Yayınları, Tübitak Popüler Bilim Kitapları.(Orjinal çalı ma basım tarihi 1976).

Güvercin, H., C., Aksu, M. ve Arda, B. (2004). Köy enstitüleri ve sa lık e itimi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 57 (2), 97-103.

Güvenç, B. (1980). *Japon kültürü*. Türkiye Bankası Kültür Yayınları.

Hamamcı, Z. ve Hamurlu K., M. (2005). Anne babaların meslek geli imine yardımcı olmaya yönelik tutumları ve bilgi düzeylerinin çocuklarının mesleki kararsızlıkları ile ili kisi. *nönü Üniversitesi, E itim Fakültesi Dergisi*, 6 (10), 55-59.

- Harkness, S., C. (1973). The influence of vocational information on the career development of elementary school children. Prince William County School Board, Manassas, VA, ERICH Document (ED 075 733).
- ler, H. (2010). *Japonyada mesleki ve teknik e itim sisteminin geli imi*. 11.10.2011, http://www.bizimlejaponya.com/2010/index.php?option=com_content&view=article&id=234:japonyada-mesleki-ve-teknik-em-sisteminingeli&catid=17:lenimlerimiz.
- Jones, A., B. ve Williams L., K. (2011). Perceptions of vocational training with elementary special education students: a case study. *International Journal Of Special Education*, 26 (1), 125-135.
- Kılıç, A., V. (2008). *Tanıtım ve yönlendirme dersinin mesleki teknik e itime yönlendirmedeki etkisi*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, E itim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı.
- Kıral, B. Ve Kıral E. (2009). Japonya ilkö retim sistemi ile Türkiye ilkö retim sisteminin karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp E itim Fakültesi Dergisi*, 12 (2009), 53-65.

Kilpatrick, S. ve Guenther, J. (2000). Parent perceptions of vet in schools programs. A report for launceston workplace learning. *Centre for Research and Learning in Regional Australia*, University of Tasmania.

Kocatürk, F. (2006). *AB ülkelerinde mesleki e itim sistemlerine ilişkin yaklaşımlar ve türkiye için uyum analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı, Nakı Eğitim Bilim Dalı.

Koyama, K. ve Özcan, M. (1987). Japonya'da 21. yüzyılın eğitimi. Gelecek gündemden başlandı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1), 375-384.

Kutlu, M. ve Atli, A. (2010). *İlk ve ortaöğretim okullarında verilen mesleki rehberlik hizmetlerinin çeşitli de ikenler açısından incelenmesi*. 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Lefkoşa (KKTC).

Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı: kuramlar uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kuzgun, Y. (2004). *İlköğretimde rehberlik*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kuzgun, Y. (2006). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş (3.Basım)*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Meyvacıo lu, K., Y. (1983). Benlik ve ideal benlik kavramlarının "tercih edilen meslek" kavramı ile ili kisi. *Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 1-10.
- MEB. (2010-2011). *Milli e itim istatistikleri*. 10.12.2011, http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2010_2011.pdf
- MEB. (2009). *2010-2014 Stratejik planı*. 08.12.2011, http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf.
- MESS. (1999). *Milenyum e i inde mesleki e itim ve ö retim*. stanbul: Kelebek Matbaası, Mess Yayın No:314.
- Murata, S. ve Stern S. (1993). Technology education in japan. *Journal of Technology Education*, 5 (1), 29-37.
- New Jersey State Depertmant Education. (1969). The World Of Work: increasing the vocational awareness of elementary school children. a guide book for teachers and guide counselors, ERICH Document (ED 038 511).
- Özdemir, E. (2011a). Alman mesleki e itim sistemi ve Türkiye ile kar ıla tırılması (I). *TOBB Ekonomik Forum Dergisi*, 72-76.

- Özdemir, E. (2011b). Alman mesleki e itim sistemi ve Türkiye ile kar ıla tırılması (II). *TOBB Ekonomik Forum Dergisi*, 42-49.
- Özsoy, C. (2007) .*Türkiye’de mesleki ve teknik e itimin iktisadi kalkınmadaki yeri ve önemi*. Yayınlanmı Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Peters, R., O. (1973). A Strategy To Affect Student Career Awareness Of Vocational Occupations . New Hampshire Supervisory Union. 58. Groveton. National Inst. Of Education, Washington, ERICH Document (ED 126 308).
- Polesel, J., Helme, S., Davies, M., Teese, R., Nicholas, T., Vickers , M. (2004). VET in Schools: A post-compulsory education perspective. NCVER, 13.12.2011, <http://www.ncver.edu.au/research/proj/nr1029.pdf>.
- Roberts, J., M. (2010). *Avrupa tarihi*. (F., Aytuna, Çev.) stanbul: nkılap Yayınevi. (Orjinal Çalı ma basım tarihi 1996).
- Senemo lu, N. (2009). *Geli im ö renme ve ö retim: kuramdan uygulamaya*. (14. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Semiz, Y. ve Ku , R. (2004). Osmanlıda mesleki teknik e itim. stanbul sanayi mektebi. (1869-1930). *Selçuk Üniversitesi, Türkiyat Ara tırmaları Enstitüsü, Türkiyat Ara tırmaları Dergisi*, 15, 275-295.

ahinkesen, A. (1982). Atatürkçü dü ün sisteminde mesleki ve teknik e itim. *Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 407-416.

ahinkesen, A. (1992). E itimde ikili sistem. (Okul- yeri birli ine Dayalı Sistem). *Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 687-701.

im ek, A. (1999). *Türkiye’de mesleki ve teknik e itimin yeniden yapılandırılması*. TÜS AD Yayınları.

Yörük, S. , Dikici A.ve Uysal A. (2002). Bilgi toplumu ve Türkiye’de mesleki e itim. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2), 299-312.

Tezcan, M. (1972). Toplumumuzda mesleki ve teknik e itim ö retim ile ilgili de er yargıları ve de i me e ilimleri. *Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 189-207.

T SK. (1997a). *Türkiye’de ve dünya’da meslekî e itim*. Ankara: nceleme Yayınları.

T SK. (1997b). *Türkiye’de ve dünyada mesleki e itim, Türk özel sektörünün kar ıla tı ı sorunlar ve çözüm önerileri*. T SK nceleme Yayınları.

- Tosun, T. (2010). *Tanzimattan günümüze Türkiye’de mesleki ve teknik e itim politikaları*. Yayınlanmı Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilimdalı.
- Trim, D., D., Alloway, N., Walker, K., Patterson, A. (2007). Vocational education and training in schools:career advisers’ perceptions and advising practices. *Australian Journal of Career Development*, 16 (1), 28-36.
- Trim, D., D., Alloway, N. ve Walker, K. (2008). Secondary school students’ perceptions of, and the factors influencing their decision-making in relation to,vet in schools. *The Australian Educational Researcher*, 35 (2), 55-69.
- UNEVOC. (2008). (United Nations International Centre for Technical and Vocational Education and Training). *Handbook of technical and vocational education and training research* (Rauner, F., Maclean, R.). New York: Springer.
- Uçar, R. ve Uçar H., . (2004). Japon e itim sistemi üzerine bir inceleme: çe itli açılardan Türk e itim sistemi ile kar ıla tırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi E itim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-18.
- Ültanır, G. (2000). *Kar ıla tırmalı e itim bilimi. kuram ve teknikler*. Ankara: Eylül Kitabevi.

- Ünal, I. (1988). Türkiye’de ortaö retim düzeyindeki mesleki ve teknik e itimin ekonomik de eri. *Hacettepe Üniversitesi E itim Fakültesi Dergisi*, 3, 87 – 97.
- Varsori, A. (2004). Vocational education and training in european social policy from its origins to cedefop. *European Journal, Vocational Training*, 32, 63-76.
- Yaylacı, Ö., G. (2007) İlkö retim düzeyinde kariyer e itimi ve danı manlı 1. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 40, 119-140.
- Ye ilyaprak, B., Güngör, A. ve Kurç, G. (2000). *E itsel ve mesleki rehberlik*. Ankara: Varan Matbaacılık.
- Yıldırım, A., ve im ek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel ara tırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, T., M. (2004). *Okullardaki mesleki rehberlik uygulamalarında iki temel sorun ö rencilerin alan/bö lümlere yönelik “mesleki benlik tasarımlarının olu umuna okul ortamının etkisi üzerine bir inceleme*. XIII. Ulusal E itim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 . nönü Üniversitesi, E itim Fakültesi, 1-12.
- Zengingönül, O. (1998). *Avrupa birli i’nde mesleki ve teknik e itime yeni yakla ımlar ve Türkiye için bir uyum analizi*. Ankara: TOBB Yayınları.

EKLER

**EK- 1. UZMAN GÖRÜ Ü ÖNCES NDE TEZ DANI MANI LE HAZIRLANAN
ÖLÇME ARACI**

Uzman Görüşü Öncesinde Tez Danışmanı ile Hazırlanan Ölçme Aracı

İLKÖ RETİM ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK VE TEKNİK EĞİTİM ALGILARI ANKETİ

Bu anket, yüksek lisans tezime veri oluşturmak için, nitel bir yöntemle tasarlanan, ilkö retim 8.sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitim algılarını ölçmek üzere hazırlanmıştır. Çalışmaya yaklaşık 30 dakika ayırmanız yeterli olacaktır. Bu çalışmada vereceğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacaktır. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Mehmet KARAKA
Eğitimde Program Geliştirme Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat

Elinizdeki form iki bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde sizinle ilgili kişisel bilgilere, II. Bölümde ise sorulara yer verilmiştir.

I.BÖLÜM Kişisel Bilgiler

- 1-Cinsiyetiniz: Kız ( ) Erkek ( )
 2-Yaşınız:.....
 3- Okulunuz:.....
 4- Hobileriniz:.....

II. BÖLÜM Sorular

1- İlkö retimi bitirdiğinizde hangi lise türüne gitmek istersiniz?

Anadolu Lisesi	( )	Endüstri Meslek Lisesi	( )	Fen Lisesi	( )
Ticaret Meslek Lisesi	( )	Özel Lise	( )	Düz(Genel) Lise	( )
Güzel Sanatlar Lisesi	( )	İmam Hatip Lisesi	( )	Kız Meslek Lisesi	( )
Turizm Meslek Lisesi	( )	Sağlık Meslek Lisesi	( )	Diğer	( )

2- Meslek Lisesine gitmek ister misiniz?

Evetse,neden?.....
 .....
 .....
 .....

Hayırsa,neden?.....
 .....
 .....

.....
 .....
3-Meslek liseleri hakkındaki dü ünceleriniz nelerdir?

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

4- Lise seçiminde sizi etkileyen kimlerdir?

Ö retmen ( ) Arkada ( ) Aile ( ) Rehberlik Hizmetleri ( ) Di er ( )

5-Seçmek istedi iniz lise türü ile sahip olmak istedi iniz meslek arasında bir ili ki var mıdır?

Vardır,çünkü.....
 .....
 .....
 .....
 .....

Yoktur,çünkü.....
 .....
 .....
 .....
 .....

6- Ailenizin meslek liseleri hakkındaki dü ünceleri nelerdir?

.....
 .....
 .....
 .....

7- Meslek liselerindeki e itimin kalitesini nasıl de erlendiriyorsunuz?

Mükemmel ( ) yi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Çok kötü ( )

Neden?.....
 .....
 .....
 .....
 .....

8-Meslek liselerinde gördü ünüz en büyük eksiklik sizce nedir?

.....
 .....

.....
 .....

9-Rehberlik hizmetleri (lise gezileri, yazılı kaynaklar, rehber öğretmen anlatımı) meslek lisesi seçiminizi etkiledi mi?

Evetse,neden?.....
 .....
 .....

Hayırsa,neden?.....
 .....
 .....

10-Çevrenizde meslek liselerine giden arkadaşlarınız meslek liseleri hakkındaki görüşlerinizi etkiledi mi?

Evetse,neden?.....
 .....
 .....

Hayırsa,neden?.....
 .....
 .....

11-Meslek liseleri hakkında en çok merak ettiğiniz konu nedir?

.....
 .....

12-Meslek liselerinde var olan bölümlerden bildiğiniz bölümler nelerdir?

.....
 .....

13-Meslek liselerinde geleceği en parlak olan bölüm sizce hangisidir? Neden?

.....
 .....

14-Kendi ifadenizle mesleki ve teknik eğitim kavramından ne anladığınızı yazınız?

.....
 .....

.....
 .....
15-Lise seçiminizde ailenizin kararı mı sizin kararınız mı yoksa başka bir faktör mü etkili olacak?

.....
 .....
 .....
 .....

16-Ülkemizde mesleki ve teknik eğitimi ve geleceğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

.....
 .....
 .....
 .....

17- Mesleki ve teknik eğitimi neye benzetiyorsunuz? Neden? (Not: Bu soruyu cevaplandırırken, aşağıdaki cümlelerden biri ile başlayabilirsiniz)

“Mesleki ve teknik eğitimi ..... benzetiyorum, çünkü
 .....

“Mesleki ve teknik eğitimi ..... gibidir, çünkü
 .....

18-Mesleki ve teknik eğitimle ilgili düşüncelerinizi yansıtan bir resim/ çizim yapıp, kağıdın arkasına çizdiğiniz resmin/ çizimin açıklamasını yapınız.

EK- 2. UZMAN GÖRÜ LER

İk retim  rencilerinin Mesleki ve Teknik E itim Algıları

The Perceptions of Elementary Education Students About Vocational and Technical Education

UZMAN GÖRÜ LER

(Maddeler ve Gr ler)

MEHMET KARAKA

Gaziosmanpa a Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
E itim Bilimleri Ana Bilim Dalı
E itimde Program Geli tirme Bilim Dalı
Yüksek Lisans  rencisi
099506025

1. İk retimi bitirdi inizde hangi lise türüne gitmek istersiniz?

UZMANLAR	GÖRÜ LER
Uzman 1	Yukarıdakilerin hangisinin meslek lisesi oldu unu çocuklar bilemeyebilir. Örne in mam Hatip Lisesi bir meslek lisesi mi? Güzel Sanatlar Lisesi bir meslek lisesi mi? Bunları ayırt etmekte zorlanabilirler.
Uzman 2	 retmen lisesi di er içinde mi yer alacak? Uygulama Tokat'ta yapılacaksa  retmen lisesi Fen lisesinden sonra ikinci sırada geliyor. Bunu dikkate almak gerek.
Uzman 3	✓
Uzman 4	Teknik Lise. Sosyal Bilimler Lisesi yok mu? Di er ise yazmalarını isteyebilirsiniz. Askeri liseler, Tapu kadastro, tarım vb. liseler yok mu? Liseleri bir düzen içinde verebilirsiniz. Fen, Anadolu, Genel, Endüstri Meslek vb.
Uzman 5	✓
Uzman 6	✓

2. Meslek Lisesine gitmek ister misiniz?

UZMANLAR	GÖRÜ LER
Uzman 1	✓
Uzman 2	✓
Uzman 3	Yukarıdaki soruya meslek lisesi türlerinden birine gitmek istemedi ini bildirmi ise biz bu bilgiye sahip olmu olmuyor muyuz? Böyle bir soru sormak yerine yukarıdaki soruya ait maddelere “neden” kısmını eklersek daha mantıklı olacak. Örne in: 1- İkö retimi bitirdi inizde hangi lise türüne gitmek istersiniz? İAnadolu Lisesi ( ) Neden (lütfen açıklayınız)..... İTicaret Meslek Lisesi ( ) Neden (lütfen açıklayınız).....
Uzman 4	✓
Uzman 5	✓
Uzman 6	✓

3. Meslek liseleri hakkındaki dü ünceleriniz nelerdir?

UZMANLAR	GÖRÜ LER
Uzman 1	Çok genel ve geni bir soru. Özellikle de çocuklar için! Meslek lisesinin hangi boyutları ile ilgili soru sormak istedi ini dü ünmelisin.
Uzman 2	✓
Uzman 3	Meslek liseleri hakkında bir dü üncesi olması için bu liseleri tanıyor olması gerekmez mi? Tanınması için ise bu liselerde daha önce e itim almı olması gerekmez mi? Böyle bir deneyimi olmadı ina göre meslek liselerine dair fikirleri dı arıdan elde etmi olması gerekir, bundan dolayı meslek liseleri ile ilgili olumlu veya olumsuz dü ünceleri nereden elde etti ine dair bilgiyi elde etmemiz gerekir bunun için bu bilgileri elde etmemizi sa layacak maddeler ekleyebiliriz.
Uzman 4	✓
Uzman 5	✓
Uzman 6	✓

4. Lise seçiminde sizi etkileyen kimlerdir?

Ö retmen ( ) Arkada ( ) Aile ( ) Rehberlik Hizmetleri ( ) Di er ( )

UZMANLAR	GÖRÜ LER
Uzman 1	Nitel bir soru de il. Bunların hepsinin az veya çok etkisi olabilir. Nitel açıdan bunların ne tür etkilerinin oldu u önemlidir!
Uzman 2	Birkaç tane i aretleyebilir mi? Sadece bir tane mi seçmek zorunda! Ayrıca u da sorulabilir:Lise seçimizi etkileyen ki i/ki iler liseleri sizlere nasıl tanıtıyorlar? Toplum algısı ne liselerle ilgili! Meslek seçiminizde neler etkili olacak? Parasal yönü, toplumca saygınlı ı kabul edilmi olması, rahat bir meslek olu u vb.
Uzman 3	✓
Uzman 4	Daha seçmediler ki?
Uzman 5	✓
Uzman 6	Ö retmeniniz etkiliyor mu?Ne ekilde? Arkada ınız etkiliyor mu? Ne ekilde? Ailen etkiliyor mu? Ne ekilde? Ba ka kimler etkiliyor?Ne ekilde?

5. Seçmek istedi iniz lise türü ile sahip olmak istedi iniz meslek arasında bir ili ki var mıdır?

Vardır,çünkü.....

Yoktur,çünkü.....

UZMANLAR	GÖRÜ LER
Uzman 1	Nitel bir soru de il? Daha açık uçlu sormakta yarar var.
Uzman 2	✓
Uzman 3	✓
Uzman 4	✓
Uzman 5	✓
Uzman 6	Sahip olmak dü ündü ünüz mesle e uygun bir liseye mi gitmek istersiniz? Evet..... Hayır.....

6. Ailenizin meslek liseleri hakkındaki dü ünceleri nelerdir?

UZMANLAR	GÖRÜ LER
Uzman 1	<i>Kendisi için zor olan bir soruyu aileleri için cevaplama daha zor olsa gerek!</i>
Uzman 2	✓
Uzman 3	✓
Uzman 4	<i>Açık de il, tam olarak neyi ö renmek istiyorsunuz?</i>
Uzman 5	✓
Uzman 6	-

7. Meslek liselerindeki e itimin kalitesini nasıl de erlendiriyorsunuz? Mükemmel ( ) yi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Çok kötü ( )

UZMANLAR	GÖRÜ LER
Uzman 1	<i>Bu sorunun cevabını nasıl bilsinler? De erlendirmek için yeterli bilgi birikimine sahip de iller!</i>
Uzman 2	-
Uzman 3	<i>3. soru için yazdıklarım bu soru içinde geçerli olabilir.</i>
Uzman 4	<i>Bunu henüz bilmiyorlar. Ancak, nasıl bir e itim oldu u konusundaki algıları ö renilebilir.</i>
Uzman 5	-
Uzman 6	<i>Atılmalı</i>

8. Meslek liselerinde gördüğünüz en büyük eksiklik sizce nedir?

UZMANLAR	GÖRÜMLER
Uzman 1	Aynı sorun!
Uzman 2	✓
Uzman 3	✓
Uzman 4	Bilmedikleri bir konuda soru sordunuz.
Uzman 5	✓
Uzman 6	Atılmalı

9. Rehberlik hizmetleri (lise gezileri, yazılı kaynaklar, rehber öğretmen anlatımı) meslek lisesi seçiminizi etkiledi mi?

Evetse,neden? .....

Hayırsa,neden? .....

UZMANLAR	GÖRÜMLER
Uzman 1	Önce ne tür rehberlik hizmetleri aldıklarını sormakta yarar var.
Uzman 2	...seçiminizde etkili olacak mı?
Uzman 3	-
Uzman 4	"Rehberlik hizmetleri (lise gezileri, yazılı kaynaklar, rehber öğretmen anlatımı) meslek lisesi seçiminizi " ??????????"
Uzman 5	-
Uzman 6	Atılmalı

10. Çevrenizde meslek liselerine giden arkadaşlarınızın meslek liseleri hakkındaki görüşlerinizi etkiledi mi?

Evetse,neden? .....

Hayırsa,neden? .....

UZMANLAR	GÖRÜLER
Uzman 1	Doğrudan bu tür kişiler varsa onlarda öğrendiklerini sorabilirsiniz.
Uzman 2	...görüşlerinizde etkili oluyor mu? Öğrenciler henüz ilköğretim 8. sınıf öğrencileri olduğu için liseyi seçimi gibi ifadeler kullanılmamalı!
Uzman 3	-
Uzman 4	Yukarıdaki bir soruda meslek liselerini seçmek isteyenleri etkileyen etmenleri sorulmuştu. Burada neden tekrar edildi?
Uzman 5	-
Uzman 6	-

11. Meslek liseleri hakkında en çok merak ettiğiniz konu nedir?

UZMANLAR	GÖRÜLER
Uzman 1	Açık olmayan bir soru!
Uzman 2	-
Uzman 3	-
Uzman 4	-
Uzman 5	-
Uzman 6	-

12. Meslek liselerinde var olan bölümlerden bildiğiniz bölümler nelerdir?

UZMANLAR	GÖRÜMLER
Uzman 1	Güzel bir soru ama kapalı uçlu bunun devamını getirmen gerekiyor.
Uzman 2	-
Uzman 3	-
Uzman 4	-
Uzman 5	-
Uzman 6	-

13. Meslek liselerinde gelecekte en parlak olan bölüm sizce hangisidir? Neden?

UZMANLAR	GÖRÜMLER
Uzman 1	Yine bilgileri bu soruyu cevaplamaya yetmeyebilir.
Uzman 2	Hangi bölümden ne olunur? Acaba bunun farkındalar mı? Ayrıca yurtdışında mesleki eğitim durumu nasıl? Farkındalar mı? Belki sorulabilir.
Uzman 3	-
Uzman 4	-
Uzman 5	-
Uzman 6	-

14. Kendi ifadenizle mesleki ve teknik e itimi kavramından ne anladı ını yazınız

UZMANLAR	GÖRÜ LER
Uzman 1	Güzel bir soru
Uzman 2	-
Uzman 3	-
Uzman 4	-
Uzman 5	-
Uzman 6	✓

15. Lise seçiminizde ailenizin kararı mı sizin kararınız mı yoksa ba ka bir faktör mü etkili olacak?

UZMANLAR	GÖRÜ LER
Uzman 1	Güzel soru ancak kapalı uçlu, açık hale getir.
Uzman 2	-
Uzman 3	-
Uzman 4	-
Uzman 5	-
Uzman 6	✓

16. Ülkemizde mesleki ve teknik eğitimi ve geleceğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

UZMANLAR	GÖRÜMLER
Uzman 1	<i>Ben bile zor cevap veririm bu soruya. Ayrıca amacına uygun değil?</i>
Uzman 2	<i>Mesleki ve teknik eğitimin ülke kalkınmasındaki önemi sorulabilir mi? Birkaç kelime verip tanımlamaları istenebilir: Genel eğitim Mesleki ve teknik eğitim Kalkınma Ara insan gücü</i>
Uzman 3	-
Uzman 4	-
Uzman 5	-
Uzman 6	<i>Atılmalı</i>

17. Mesleki ve teknik eğitimi neye benzetiyorsunuz? Neden? (Not: Bu soruyu cevaplandırırken, aşağıdaki cümlelerden biri ile başlayabilirsiniz)

“Mesleki ve teknik eğitimi ..... benzetiyorum, çünkü .....
“Mesleki ve teknik eğitimi ..... gibidir, çünkü .....

UZMANLAR	GÖRÜMLER
Uzman 1	Bu soru da bu grupta i lemeyebilir. Mesleki ve eğitimle ilgili yeterli deneyimleri yok.
Uzman 2	-
Uzman 3	-
Uzman 4	-
Uzman 5	-
Uzman 6	✓

18. Mesleki ve teknik e itimle ilgili dü üncelerinizi yansıtan bir resim/ ekil çizip, ka ıdın arkasına çizdi iniz resmin/ eklin açıklamasını yapınız

UZMANLAR	GÖRÜ LER
Uzman 1	-
Uzman 2	-
Uzman 3	-
Uzman 4	-
Uzman 5	-
Uzman 6	✓

NOTLAR

UZMAN 1

Ekte araç üzerinde bazı yorumlarımı ve önerilerimi görebilirsin. Nitel bir çalı ma yaparsan mesleki e itim, meslek kavramlarından hareketle mesleki e itime kar ı tutum ve dü ünceleri ortaya çıkarabilirsin. Ba arı dileklerle.

NOTLAR**UZMAN 2**

Mesleki teknik e itimin ÷lke kalkınmasındaki önemi sorulabilir mi?

Birkaç kelime verip tanımlamaları istenebilir:

Genel e itim

Mesleki teknik e itim

Kalkınma

Ara insangücü

NOTLAR**UZMAN 3**

Soruları nasıl cevaplayacaklarına dair yönerge yazman yararlı olacaktır.

NOTLAR

UZMAN 4

Mehmet Bey,
Anketinizdeki bazı soruları çıkartmanız gerekir. Çünkü siz 8. sınıf öğrencilerinin meslek liseleri konusundaki algılarını öğrenmek istiyorsunuz. Ancak, liseyi nasıl seçtikleri ile ilgili soru soruyorsunuz. Henüz 8. sınıftayken lise seçilmediği için, ne düşündüklerini, nasıl bir algıları olduklarını sorabilirsiniz. Lise 1.sınıftaki öğrencilere liseyi seçerken nelerden etkilendiklerini sorsaydınız, o zaman daha gerçekçi olurdu. Bazı noktaları not ettim, ilaikte gönderdim. Başarılar dilerim.
Bu kısmı çıkar: " Elinizdeki form iki bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde sizinle ilgili kişisel bilgilere, II. Bölümde ise sorulara yer verilmiştir."

NOTLAR

UZMAN 5

Mehmet Bey,
Anket çalışmanızla ilgili olarak birkaç noktaya değinmek isterim.
(1) Anketi kimin yanıtlayacağı belli değil.
(2) Yönergeniz yeterince ayrıntılı görünmüyor.
(3) Sayfa düzenlemesi açısından sorun var (görünüme geçerliliği olumsuz etkileyebilir).
(4) Kullandığınız dil, ilköğretim öğrencileri için ağır (Örneğin yüksek lisans, nitel çalışma, araştırmacı deseni, lise türü vb).
(5) Açık uçlu soru sormak yerine yapılandırılmış soruları tercih etmelisiniz.
(6) Sorularınız sorular MTE algısını ölçmek için yeterli görünmüyor.
(7) Bazı sorular için erken olabilir (gideceğiniz liseyi seçmenize kim yardım etti vb)
(8) Anket ve yanıtlama süresi biraz uzun.
Önerilerim şimdilik bunlar. Kolay gelsin.

**EK- 3. UZMAN GÖRÜ Ü SONRASINDA TEZ DANI MANI LE
HAZIRLANAN ÖLÇME ARACI**

Uzman Görü ü Sonrasında Tez Danı manı le Hazırlanan Ölçme Aracı
LKÖ RET M Ö RENC LER N N
MESLEK VE TEKN K E T M ALGILARI GÖRÜ ME FORMU

Bu görü me formu, yüksek lisans tezime veri olu turmak için, nitel bir yöntemle desenlenen, ilkö retim 8.sınıf ö rencilerinin mesleki ve teknik e itim algılarını ölçmek üzere hazırlanmı tır. Bu form yakla ık 30 dakika ayırmanız yeterli olacak: Ara tırmada verece iniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacaktır. Yardımlarınız için imdiden te ekkür ederim.

Mehmet KARAKA
 E itimde Program Geli tirme Bilim Dalı
 Yüksek Lisans Ö rencisi
 Gaziosmanpa a Üniversitesi, Tokat

Elinizdeki form iki bölümden olu maktadır. I. Bölümde sizinle ilgili ki isel bilgilere, II. Bölümde ö rencilerin mesleki ve teknik e itim algılarını belirleyebilmeye ili kin sorulara yer verilmi tir.

I.BÖLÜM
K SEL B LG LER

1-Cinsiyetiniz: Kız ( ) Erkek ( )

2-Ya ınız:.....

3- Okulunuz:.....

II. BÖLÜM

SORULAR

1- İkö retimi bitirdi inizde hangi lise türüne gitmek istersin?

Buraya yazınız.....

2- İkö retimi bitirdi inizde a a ıdaki liselerden hangisine gitmek istersin? Birini seçiniz, yoksa di er kısmına açıkça yazar mısın.

Anadolu Lisesi ( ) Endüstri Meslek Lisesi ( ) Fen Lisesi ( )

Ticaret Meslek Lisesi ( ) Özel Lise ( ) Genel Lise ( )

Güzel Sanatlar Lisesi ( ) mam Hatip Lisesi ( ) Kız Meslek Lisesi ( )

Turizm Meslek Lisesi ( ) Sa lık Meslek Lisesi ( ) Teknik Lise ( )

Ö retmen Lisesi ( ) Sosyal Bilimler Lisesi ( ) Askeri Lise ( )

Polis Meslek Lisesi ( ) Spor Lisesi ( )

Di er varsa yazınız.....

3-Meslek lisesi dendi inde aklına ne geliyor?

.....
 .....
 .....

4-Meslek lisesi deyince ilk hangi lise aklına geliyor?

.....
 .....
 .....

5- A a ıdaki lise türlerinden hangilerinin meslek lisesi oldu unu dü ünüyorsun?

Anadolu Lisesi	( )	Endüstri Meslek Lisesi	( )	Fen Lisesi	( )
Ticaret Meslek Lisesi	( )	Özel Lise	( )	Genel Lise	( )
Güzel Sanatlar Lisesi	( )	mam Hatip Lisesi	( )	Kız Meslek Lisesi	( )
Turizm Meslek Lisesi	( )	Sa lık Meslek Lisesi	( )	Teknik Lise	( )
Ö retmen Lisesi	( )	Sosyal Bilimler Lisesi	( )	Askeri Lise	( )
Polis Meslek Lisesi	( )	Spor Lisesi	( )		

6- Lise seçim a amasında seni etkileyece ini dü ündü ün kimlerdir?

Ö retmeniniz etkiliyor mu? Ne ekilde.....
 Arkada ların etkiliyor mu? Ne ekilde.....
 Ailen etkiliyor mu? Ne ekilde.....
 Ba ka kimler etkiliyor?.....

7- Hangi mesle e sahip olmayı dü ünüyorsun? Karar verdin mi?

.....
 .....
 .....

8-Mesleki rehberlik hizmeti aldın mı?

Evetse, ne tür rehberlik hizmetleri aldınız?.....

Hayır (.....)

9- Sahip olmayı dü ündü ün mesle e uygun bir liseye mi gitmek istersin?

Evet.....

Hayır.....

10-Meslek seçiminde sence hangi faktörler etkilidir?

( ) Alaca ım Maa ( ) Saygınlık ( ) Ba arı ( )Di er.....

11-Sana uygun bir mesle i ilk ne zaman dü ündün?

- a)Okul öncesinde
- b) lkokulda
- c)6.sınıfta
- d)7.sınıfta
- e)Bu sıralar

12-Kendi ifadenizle mesleki ve teknik e itimi kavramından ne anladı ını yazar mısın?

EK- 4. ÖLÇME ARACI Z N BELGES

TC.
TOKAT VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.60.13.774.01-
Konu : Araştırma İzni Verilmesi

19955

02 Kasım 2011

VALİLİK MAKAMINA
TOKAT

GOP Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Program Geliştirme Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Mehmet KARAKAŞ, ilimiz merkezindeki ilköğretim okullarında "İlköğretim Öğrencilerinin Mesleki Teknik Eğitim Algıları" konusunda hazırlamış olduğu bilimsel amaçlı çalışmasını uygulamak istenmektedir.

Söz konusu bilimsel çalışmanın Tokat merkezdeki ilköğretim okullarında uygulama yapılması müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamunuzca da uygun görüldüğünde olurlarınıza arz ederim.

Ömer ALBAYRAK
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
02/11/2011
Hacı Mehmet KARA
Vali a.
Vali Yardımcısı

EĞİTİME %100 DESTEK	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Tel : (0356) 214 10 17-170
	Hükümet Konağı Kat 3	Faks : (0356) 214 11 86
	60100 Tokat	İnternet: http://tokat.meb.gov.tr
	Hizmetçi Eğitim Şubesi	E-mail : hizmetci60@meb.gov.tr

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN
MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM ALGILARI GÖRÜŞME FORMU**

Bu görüşme formu, yüksek lisans tezine veri oluşturmak için, nitel bir yöntemle desenlenen, ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitim algılarını ölçmek üzere hazırlanmıştır. Bu form yaklaşık 30 dakika ayırmanız yeterli olacak. Araştırmada vereceğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacaktır. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Eğitimde Program Geliştirme Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat

Elinizdeki form iki bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde sizinle ilgili kişisel bilgilere, II. Bölümde öğrencilerin mesleki ve teknik eğitim algılarını belirleyebilmeye ilişkin sorulara yer verilmiştir.

**I. BÖLÜM
KİŞİSEL BİLGİLER**

- 1-Cinsiyetiniz: Kız ( ) Erkek ( )
- 2-Yaşınız:.....
- 3- Okulunuz:.....
- 4- İleride Sahip Olmak İsteddiğiniz Meslek.....

**II. BÖLÜM
SORULAR**

1-İlköğretimi bitirdiğinizde hangi lise türüne gitmek istersiniz?

Buraya yazınız.....

2- İlköğretimi bitirdiğinizde aşağıdaki liselerden hangisine gitmek istersiniz? Birini seçiniz, yoksa diğer kısmına açıkça yazınız.

Anadolu Lisesi	( )	Endüstri Meslek Lisesi	( )	Fen Lisesi	( )
Ticaret Meslek Lisesi	( )	Özel Lise	( )	Genel Lise	( )
Güzel Sanatlar Lisesi	( )	İmam Hatip Lisesi	( )	Kız Meslek Lisesi	( )
Turizm Meslek Lisesi	( )	Sağlık Meslek Lisesi	( )	Teknik Lise	( )
Öğretmen Lisesi	( )	Sosyal Bilimler Lisesi	( )	Askeri Lise	( )
Polis Meslek Lisesi	( )	Spor Lisesi	( )		
- Diğer varsa yazınız.....

3-Meslek lisesi dendiğinde aklınıza ne geliyor?

.....

.....

4-Meslek lisesi deyince ilk hangi lise aklınıza geliyor?

.....
 .....
 .....

5- Aşağıdaki lise türlerinden sizce hangilerinin meslek lisesi olduğunu düşünüyorsunuz?

Anadolu Lisesi	( )	Endüstri Meslek Lisesi	( )	Fen Lisesi	( )
Ticaret Meslek Lisesi	( )	Özel Lise	( )	Genel Lise	( )
Güzel Sanatlar Lisesi	( )	İmam Hatip Lisesi	( )	Kız Meslek Lisesi	( )
Turizm Meslek Lisesi	( )	Sağlık Meslek Lisesi	( )	Teknik Lise	( )
Öğretmen Lisesi	( )	Sosyal Bilimler Lisesi	( )	Askeri Lise	( )
Polis Meslek Lisesi	( )	Spor Lisesi	( )		

6- Lise seçim aşamasında sizi etkileyeceğinizi düşündüğünüz kimlerdir?

Öğretmeniniz etkiliyor mu? Ne şekilde.....
 Arkadaşların etkiliyor mu? Ne şekilde.....
 Ailen etkiliyor mu? Ne şekilde.....
 Başka kimler etkiliyor?.....

7- Hangi mesleğe sahip olmayı düşünüyorsunuz? Karar verdiniz mi?

.....
 .....
 .....

8-Mesleki rehberlik hizmeti aldınız mı?

Evetse, ne tür rehberlik hizmetleri aldınız?.....

Hayır (.....)

9- Sahip olmayı düşündüğünüz mesleğe uygun bir liseye mi gitmek istersiniz

Evet.....
 Hayır.....
 .....

10-Meslek seçiminde sizce hangi faktörler etkilidir?

( ) Alacağım Maaş ( ) Saygınlık ( ) Başarı ( ) Diğer.....

11-Size uygun bir mesleği ilk ne zaman düşündünüz?

- a)Okul öncesinde
 b)İlkokulda
 c)6.sınıfta
 d)7.sınıfta
 e)Bu sıralar

12-Kendi ifadenizle mesleki ve teknik eğitimi kavramından ne anladığınızı yazınız?

EK- 5. UYGULAMA YAPILAN OKULLAR

TOKAT/MERKEZ LKÖ RET M OKULLARI
8.SINIF Ö RENC SAYILARI

	Okullar	Ö renci Sayıları	Sosyo Ekonomik Düzey
1.	Bedestenlio lu .Ö.O.	43	Dü ük
2.	bni Sina .Ö.O.	39	Dü ük
3.	100. Yıl Zeki Sıtkı Lütü Akbay .Ö.O.	38	Dü ük
4.	Gülbahar Hatun .Ö.O.	70	Dü ük
	Sosyo Ekonomik Düzeyi Dü ük (TOPLAM)	190	
5.	Halil Rıfat Pa a .Ö.O.	115	Orta
6.	Fatih .Ö.O.	117	Orta
	Sosyo Ekonomik Düzeyi Orta(TOPLAM)	232	
7.	Ye ilirmek .Ö.O.	43	yi
8.	Cumhuriyet .Ö.O.	57	yi
9.	TOBB .Ö.O.	119	yi
	Sosyo Ekonomik Düzeyi yi (TOPLAM)	219	
10.	Vakıfbank Namık Kemal .Ö.O.	45	Yüksek
11.	Gaziosmanpa a .Ö.O.	160	Yüksek
	Sosyo Ekonomik Düzeyi Yüksek(TOPLAM)	205	
	GENEL TOPLAM	846	